

SAN LUCAS

Luca Teofilodi Caatinihi.

1 Fiivaamo miyaminaa caatiniujirahi tanooti nijequevi, mofeenevi iicauno jiiibogoco. ² Jaanoco imino aatyimeumo mihaico jiiibuguuhi tanooti nijequevi. Jaamo bu tolliro tobogoti ijiibugumoco amusuuhi. ³ Jaanoco uujoho imino dilluuhicahi. Jaano uudi iiminegui imino caatinihi tanooti nijequevi iidi agaijiibo Teofilodi. ⁴ Jaabo imino gaajahi, ico miyabogoti ijiibeguehicanoco.

Moocaani Toomominaafi Jiiibeguehi Jua Nitiminaafi Ifiivejinoco.

⁵ Jaanaa Herode^a Judeavi aivojiiiboti icauhi. Jaasumi tolliro icaubo sacerdote Zacaria onoobo, Abia onoobojaagodi iicaubo. Jaabo taaba Elizabe onoogo Aaron iyaachimihai cuumiminaago. ⁶ Jaamisi sabadiro Moocaani imefeenevi imihusene icahicaumisi. Jaamisi imino icahicaumisi Moocaani atajiiibauro unuubadi. Jaamaño mihainooba diitisico milli neehicautihi. ⁷ Jaarumisi iseemema chahauhi mogai Elizabe achiba iicaumaño, aivo bu famisiciro amiyatisi iicacumaño icano.

⁸ Safoono icacuuno Moocaani sacerdotemi Zacariamioto Moocaanico ejeevifufucu iicauno. ⁹ Moocaani jeevivominaa jeevamaaje iicanicibadi omoonijifucu Zacariavi ifutucuuhi templojafa ofooboro Aivojiiibo Moocaani imefeenevi aimoguiijico ijigasiqui. ¹⁰ Jaanoco ijigasunohachuta paryi miyaminaa jahisi icauhi Moocaanima ihiimaauomo. ¹¹ Jaanaa Moocaani toomominaafi Zacariavi jafeveuhi fañojavai aimoguiijinoco ijigasufino cojivi momiyanaagonovi. ¹² Jaaboco Zacaria aatyimeuboro guucibauhi sihidi iigutuuboro. ¹³ Jaaboco Moocaani toomominaafi nuuhi: Zacaria, diiguetedino, Moocaani guubucuhi diiboma idiimaahicanoco. Tolliro diitaaba Elizabe seemeneque iciji. Jaaseeque Juati momoniji. ¹⁴ Jaaneri sihidi imo imo diicaji. Tolliro bu saatoho sihidi imo imo icaji diibo ifiiveneri. ¹⁵ Jaabo diseemene Moocaani imefeene sihidiro jeevajiibo. Jaabo fanoova aivofaihunoco adujitiibo. Jaabofa Moocaani Gaija gahaficiniji seeji jeebifaño icaabomaryo. ¹⁶ Jaabo Israel cuumiminaaco sihidi uumisujiiibo dojicuviro Ihaivojiiibo Moocaanijaagovi. ¹⁷ Jaabo Jua feeji Mohaivojiiibo Jesu asaajino imegavi. Jaabo icaji Moocaani iimaaminaafi Elia imityama icaubadi. Jaaneri caanimico iseemema sajeebii ificiqui, bu tolliro iicajisufiimoco: Jii, onoonoco igaaasuqui. Jilli imibachujiibo miyaminaaco Mohaivojiiiboco igayiciqui, nooboro.

---

a 1.5: Jaabo Herode Imityaabo onoobo.

¹⁸ Jaanegui Zacaria diiboco dilluui: ¿Milli jaanoco uujohe imino gaajaji? Uujoho amiyaburucu, atyaba amiyagurucu icano, nooboro.

¹⁹ Jaanegui diiboco Moocaani toomominaafi nuuhi: Uujoho Gabriel Moocaani atajiibanoco omoonifiibo. Jaabo uco galluui ico jiiibeguequi jino imino jiiibogoco. ²⁰ Jaabo jino ico onoonoco miyaavogotiibo idiicamaño dihiimaa ico buuji. Jaaneri iimaatiibo diicaji gueenene toosee ifiivotinohachuta. Jilli niqueevajino tusumi, nooboro.

²¹ Jaanohachuta miyaminaa iicaahicauhi jahisi Zacariaco ootomomo, esamaahicauhi toofafañoti diibo govano iinutineguiha. ²² Jaaruubo tahigoti ihiinuudi iimaacuutiibo. Jaanoti gaajaciumo toofafaño Zacaria gajaco aatyimeunoco. Jaabo ihiimaajirubadi iicano ihuseriro jiiibeguehicaubo ihiimaacuutimaño.

²³ Jaadi templojafaño Zacaria Moocaanico ejeecivuujiufucu afatyunobuunati fuucuubo ijafaño. ²⁴ Jaanobuunati mogai Elizabe oovago iicacuegui sihi ijati fuucuutigo sahuse nihibavahachuta toono esamaajero iicacuugo: ²⁵ Jisumi fi miyaminaa uco achiba nuucutihi Aivojiiibo Moocaani jilli uudi omoonimaño, noogoro.

Moocaani Toomominaafi Jiiibeguehi Jesu Ifivejinoco.

²⁶ Jaano Zacariama ihiimaunobuunati sahuse juugahuseti sanihiba icano nigaciti Moocaani siino galluui itoomominaafi Gabrielque Galilea jiniije cuumi Nazare onocuumivi, ²⁷ gaifiiquehi agaajatigo bagocaja Maria onogoco imeecitequi. Jaago Jose onoobo David iyaachimihai cuumiminaafico itajevaqui icacuugo. ²⁸ Jaagojaagovi Moocaani toomominaafi ijicafutuuboro diigoco nuuhi: ¿Naa diicahi ico Moocaani agajijigo? Jaabo Aivojiiibo Moocaani iima icahi. Moocaani famoogaigoomi allinoocivi ico imino moonihi, nooboro.

²⁹ Jaaboco Maria aatyimeugoro sihidi eetyeugo diibo unuuneri. Jaagoro iinoro neehicaugo: ¿Collihi fine olli uco idilluuboro noobo? noogoro.

³⁰ Jaanegui Moocaani toomominaafi diigoco nuuhi: Maria, diiguetejirahana, Moocaani ico agajijnoco daatyimecuchi. ³¹ Jisumi doovaji. Jaago gaifico seemevaji. Jaaboco Jesuti momoniji. ³² Jaabo sihidi jeevaji. Jaabo caamovohi iicaabo Moocaani Achi noociniji. Jaaboco Moocaani ficuji aivojiiiboti iheedebe Davidco iicaubadi. ³³ Jaabo israelmi cuumico tajiibaji. Jaano ufucuro finijitihhi, nooboro.

³⁴ Jaaneguiha diiboco Maria dilluui: ¿Milli jaano icajirahi uujehehiicaduhu tajevatihi? noogoro.

³⁵ Jaanegui Moocaani toomominaafi diigoco iimusuuhi: Moocaani Gaija dihallivi niiteji. Jaaneri caamovohi iicaabo Moocaani mitya ico mibaacuji aimuufabadi. Jaamaño iiti seemene ifiivosee ijeevadi Moocaanidi ficucafeteji. Jaamaño Moocaani Seemene, diiboco neejimo. ³⁶ Jaabadiro bu ditehesino nago Elizabe gaifico seemevaji amiyago icacuugoro. Jaagoco achiba enehicarugo sahuse juugahuseti sanihiba idiino icacuui oovago. ³⁷ Moocaanidi chahano jineje itihino, nooboro.

³⁸ Jaanegui Maria nuuhi: Uujoho Mohaivojiiibo Moocaani jijovogo. Uco onobadi jaafa Moocaani uco moonihi, noogoro.

Jaanotiro Moocaani toomominaafi fuucuuihi.

Maria Elizabeque Baatehi.

³⁹ Jaanobuunati Maria fuuhi govano Judea gajihalli iicaacuumijaago.

⁴⁰ Jaago Maria Zacaria ijafa ijicafutuugoro Elizabeque dillutuuihi.

⁴¹ Jaanoco Elizabe uguubuusumiro ijeebiifaño iseemene maryibauhi. Jaasumiro diigo ififaño Moocaani Gaija gahafuuhi. ⁴² Jaanegui sefano nuugo: Moocaani ico guiraano imino moonihi, famoova gaigoomihallinoocivi tolliro diseemeneque imino mooniibo. ⁴³ ¿Milli jaago sihidi ejeevatigoco Tahaivojiibo seeji uco baavahi? ⁴⁴ Uco idillunoco uguubusumiro taseemene iimooboro tajeebiifaño maryibahi. ⁴⁵ Imicani iijoho diicahi imiyaavogomaño. Jaamaño Aivojiibo eneehinibadi iima icajino, noogoro.

⁴⁶ Jaanegui Maria nuuhi: Tajeebiima Moocaanico imehi. ⁴⁷ Tolliro imo imo icahi Moocaani Tatyajasuminaafivi, ⁴⁸ Moocaani uujohe iidaasugo ijijovogoco agaajacuuneri; Jaamaño jisumitiro paryiicino miyaminaa fahiijivaro iicamo uco: Imino iicago, neeji, ⁴⁹ Moocaani sihidi ejeevaabo uudi sihidi jeevanoco omoonimaño. Jaabo Moocaani momo iimiibo. ⁵⁰ Jaaboco famooro agaijimoco fahiijivaro iidaasugoobo. ⁵¹ Sihidi jeevanoco mooniibo. Guinoniibo ifiicoro: Mityahi, noomoro iicamoco. ⁵² Imityafiirumoco guinovi niitusuubo. Jaaboro ijeebiino siicuno iicamoco sihidi ejeevamoti ficuubo. ⁵³ Machuta achahaneri ajebari iicahicamoco sihidi sinehejeri gahafusuubo. Jaanoti sihidi inihibamivamoco sicaihusejema galluubo. ⁵⁴ Ijeecivominaafi Israel cuumico amusuubo. Jabajeevetiibo diitoco iidaasugonoco. ⁵⁵ Mootadi Abrahamco iseemema fahiijivareji unuucuubadi, noogoro.

⁵⁶ Jaadi Maria guenene icauhi Elizabema minihibaci, sanihiba icano. Jaanobuunati jari uumiugo iijajaago.

Jua Nitiminaafi Fiivuuhi.

⁵⁷ Jaanobuunati icacuuno Elizabe eseemevajino. Jaago gaiiico seemevauhi. ⁵⁸ Jaanegui ifiitino iicaumo, itehesino nagomi icamo fuuhi diigoma imo imo iicaqui Moocaani diigoco agaijiunoma iicaumo. ⁵⁹ Jaanobuunati fuumo sahuse juugahuseti mifucuci, safucu icano nigaciti toosee meehe nigacico iquiticiqui. Jaamoro iquiticinobuunati momoniujirahi caani Zacaria momoco. ⁶⁰ Jaarunaa seeji nuuhi: Chahano, jaafa Jua imomo, noogoro.

⁶¹ Jaanegui diigoco nuumo: ¿Collihiica? Diyototi chahamo saatohe tolli imomo iicamo, noomoro.

⁶² Jaanegui caanico dilluumo uguubutineguiihahica ihuseneri caani omomoninoco igajaquai. ⁶³ Jaanegui caani imohobujeque idilluuboro caatiniuhi: Jua imomo, onoonoco. Jaaneri famooro eetyeui. ⁶⁴ Jaasumiro ivi Zacariaco jari siino iiji jafeveuhi. Jaaneri ihiimauboro ticovaubo Moocaanico iimuubo. ⁶⁵ Jaaneri paryi icojineri iicaumo sihidi jabafituuhi. Jaanoco paryi Judea jiinije gajineri jiibocasiumo. ⁶⁶ Jaanoco paryi uguubuumo esamaaihicaui. Jaamoro sanomiro dillucasihicaui: ¿Milli fine jusijisee? noomoro Aivojiibo Moocaani miyanotiro tooseeque imino omooniuuneri.

Zacaria Masi.

⁶⁷ Caani Zacaria Moocaani Gaija ififaño gahaficiniibo iimaauhi Moocaani diibo jeebiifaño ificuunoco nuuhi:

⁶⁸ Jaafa imociniibo israelmi Aivojiibo Moocaani. Miikai diibo cuumiminaa mihicamojaa asaaboro mihaico taajasuubo.

⁶⁹ Miihaico aciibo sihidi jeevaabo Motaajasuminaafico ijeeçivominaafi David iyaachimihafañoti. ⁷⁰ Tolli nuubo iimimo ihiimaaminaafeenedi siicijetiro: ⁷¹ Miihaico mominaafañoti, ataajasujinoco, bu paryi miihaico ijiiheguemeti icano, ⁷² tollirovaha bu moheetetemihaihivico: iidaasugueji, nooboro imino unuunoco ajabajeevetinoco. ⁷³ Jilli mootadi Abrahamco miyanotiro Moocaani nuuhi: ⁷⁴ Miihaico mominaati ataajasujinoco, diiboco mejeecivequi ñihicugotimo, ⁷⁵ imino ijeevadi mofiino diibedi icauqi jiihëhallivi mihicanohachuta. ⁷⁶ Jaanoti ijoho, taseemene, Moocaani caamovohigo iicaabo iimaaminaafi, noociniji. Jaamaño feeji Mohaivojiiibo imega ijiihaico iimibachuuboro, ⁷⁷ iicumiminaa igaaajauqi mataajajinoco, mohimitico ubuusujinoco icano. ⁷⁸ Jaabo Moocaani igajifañoti iidaasugooboro miihaico acihi Cristoco. Diibo asaajifucoco meteemehi, imitifucu niija iicafucu ñihibaco motoomonicibadi. ⁷⁹ Jaabo seseeqe sivaji civohigo iicamedi, guijeve civoguiino iicamedi icano. Tolliro bu mohigoco siigueji sajeebii iicano jiihairi, nooboro.

⁸⁰ Jaanaa iseemene jusihicauhi. Jaabadiro bu Moocaani iimogobadi ijeebii sefatonoro feehicauhi. Jaanobuunati sicaihigovi icahicaubo. Jaadi jari Israel cuumiminaavi ifiico jafeniubo.

Jesu Fiivuuhii.

(Mt 1.18-25)

2 Tusumi aivojiiibo Augusto onoobo tajiibauhi paryi jiiinije miyaminaaco iheevequi. ² Jilli ohoovonoco ticoniumo, iticoni Cirenio onoobo Siria aivojiiiboti icaunaaca. ³ Jaanegui famooro fuuhi iicumijejaago tahi imomonoco icaatiniqui. ⁴ Jaanegui Jose fuuhi Galilea jiiinjetei Nazare cuumiri iicaumañoti Judea jiiinjevi Belen cuumijaagovi, tuucuumivi David ifiivuuhigo, Jose diibo iyaachimihai cuumioobo iicaumaño. ⁵ Jaanegui fuubo Belen cuumijaago imomoco acaatinisutumisi Mariama, diigoco ataabavaujigo oovago icacuugoma. ⁶ Jaamisi Belen cuumiri icaumaaca Maria iseemevaqui aivucuuhii. ⁷ Jaago iticonioseque seemevauhi. Jaagoro gaachehubaryuneri iimibociugoro fajji iibañeri ejeebunohallivi tooseeqe siucaruuhi miyaminaa icigafija diitisivi iifutucutimaño.

Toomominaa.

⁸ Jaanaa Belen cuumiti sihigovi icahicaumo fiitijiisuno joomi toomominaa fucuhachuta cigatimo icahicauhi ihovejamico ootomomo. ⁹ Jaamovi imimañobati Moocaani toomominaafi jafeveuhi. Jaasumiro Aivojiiibo Moocaani imi diitohallidi aricuno achicuihi. Jaaneri sihidi iguiumo. ¹⁰ Jaarunaa Moocaani toomominaafi diitoco nuuhi: Mihiguidino, amiihaidi imibogoco sivahi. Jaaneri famooro imo imo icaji. ¹¹ Jaachiiji fiivoobo amiihaidi David cuumivi Taajasuminaafi Aivojiiibo Cristo. ¹² Jaano gaajabadi iicanoco mahatyimeji seemeneque gaachehubaryuneri minicinisee fajji iibañeri ejeebunohalliri siuciniseeqe, nooboro. ¹³ Jaasumiro sihidi saatoho Moocaani toomominaa niquejeoto diibo cojivi jafeveuhi. Jaamo Moocanico iimomo neehicauhi: ¹⁴ Iimicani Moocaani caamovohigo iicaaboco mihimo! Jaanoti jiiinjehallivi gaifiimi diibo onoobadi imino iicamo sajeebii icajino, noomoro.

¹⁵ Jaamoro niquejefaño ufuucuunobuunati ijoomi toomominaa sanomiro noocasiuhi: Masiigo Belenjaago jino iicanoco memecitequi Aivojiibo itoomominaafeenedi mihaico ijiibogonoco, ¹⁶ noomoro goovano ufuumo atyimeteuhi Jose, Maria, bu seemene fajiihuri ejeebunohallivi siuciniseema icamisico. ¹⁷ Jaanoco aatyimeumoro jiiibuguumo Moocaani toomominaafi diitoco tooseeti ijiibuguunoco. ¹⁸ Jaanoco paryi uguubuumo diito eneeneri eetyehicauhi. ¹⁹ Jaarunoco lliivi Maria ijeebiifañodi guubunicihicauhi toonoco esamaaigoro. ²⁰ Jaanoti ijoomi toomominaa dojicuviro uumicuihi. Moocaanico agaijimoro, imehicauihi uguubuunoti aatyimeunoma iicamo, diitoco ijiibuguubadi icauneguiiha.

Jesuco Templojafaño Ifusumisi.

²¹ Jaanobuunati sahuse juugahuseti mifucuci, safucu icanoti toosee meehe nigacico quiticisuumisi. Jaamiro tooseeque momoniumisi Jesuti Moocaani toomominaafi Maria oovautigocoro unuomoco.

²² Jaanobuunati Moise tajiiba onoobadi ifiico iimibachufucuva iifiniudi tooseeque satyuumisi Jerusale cuumijaago Aivojiibo Moocaanidiro ificuuqui. ²³ Jilli mooniumisi Moocaani tajiiba jilli noonoro acaatinicinineguiiha: Paryi gaifiimi iticoni ifiivomo Moocaanidi ijeevadi ficucafeteji, eneneguiiha. ²⁴ Jaaneguiiha fuumisi Moocaani tajiiba onoobadi, iicanoco jeevico asimico ficutumisi: Namuduucumisi iicahachiiji, nimiihumisi iicahachiiji onoobadi iicanoco.

²⁵ Jaasumivi icahicaubo Jerusalevi Simeon onoobo imihusene miyaminaafi. Jaabo Moocaanico ejeecivoobo teemehicauihi Israel cuumiminaa atajajinoco. ²⁶ Jaabo Simeonma Moocaani Gaija icahicauihi. Jaabo diiboco jiiibuguuhi: Moocaani agalluubo Cristo ifiivooboco aatyimetinohachuta iguijevejitinoco. ²⁷ Jaabo templojafaño fuuhi Moocaani Gaija noojiri. Jaanaa Jesuco caanimisi satyuuhi templojafaño tajiiba onoobadi imooniqui. ²⁸ Jaaseeque Simeon ihiibiciuboro Moocaanico imuuhi jilli nooboro:

²⁹ Aivojiibo, ivi sajeebii jaafa chuumucuuhi. Daatyimesucuuhi uujoho dijeevivominaafico unuonoco: ³⁰ tahaalliiri imino atyimecuuhi taajasuminaafico ³¹ paryiicino miyaminaa imefeenevi ificuboco. ³² Diibo sesehachici. Jaabo israelmi iicatirumoco achicijiibo, iicumiminaa israelmico cahacisusujiibo, nooboro.

³³ Jilli tooseeti eneeneri caanimisi Jose, Maria icamisi sihidi jabafiitehicauihi. ³⁴ Jaadi Simeon caanimisico imino unuuboro, seeji Mariaco nuuhi: Meeci jiiisee seemene icahi diibofoenedi Israel cuumiminaati sanoodimo aafimo finiji. Jaanoti saatoho taajaji. Jaabo jiiibogobadi iicaabo. Jaaboco sihidi saatoho jiihegujimo. ³⁵ Jilli gaajacafetejino paryi famoova ijeebiinofaño esamaaino. Jaanotiji iidi paryi toono aamigari dijeebiico miquticibadi jeevajino, nooboro.

³⁶ Jaanaa bu tolliro tomañeri icaugo saafigo gaigo Moocaani onoonoco ihimaahicaugo Ana onooogo; Famuel onoobo Aser cuumioobo aicigai. Jaago aivo amiyagurucuu aivo bobagocaja iicausumi atajevaugo sahuse juugahuseti mificabaci idiinoro aijima icaugo. ³⁷ Jaanoti jisumi ochenta y cuatroro ficabava icacuugo fibaijigoti. Jaago templojafañoti iinehicautigo cuujehachuta, fucuhachuta icano Moocaanico jeecivehicaugo machuco aagagoro Moocaanima iimaahicaugo. ³⁸ Jaago tahi iicaumojaagovi gataavugo. Jaagoro Moocaanico iticoni iimuudi ticovaugo

Jesuditi ijiibuguugo paryi famooro Jerusale miyaminaa ataajajinoco eteemehicaumoco.

Josemi Nazarevi Dojicuviro Uhuumiuno.

³⁹ Jaadi aivojiiibo Moocaani tajiiba onoobadi omoonihicaunoco iimivuuno nigaciti uumicuumo dojicuviro Galilea jiniijevi iicuumi Nazare cuumijaago. ⁴⁰ Jaanaa toosee ujusisee quehecutosere feehicauhi janaanici gaajaseere. Jaaseeque sihidi Moocaani imino moonihicauhi.

Jesu Templojafaño Icauhi.

⁴¹ Jaanobuunati caanimisi fanooficaba ticovovi Jerusalejaa feehicauhi Pascua jibaimofiiri. ⁴² Jaanaa Jesu fahuseeci motihaiti mificabaci iicacuudi famooro Jerusalejaa fuuhi fahiijivaro tojiibaimojaa ofoonicibadi. ⁴³ Jaanaa tobaimo ifinicuunobuunati uumicuumaaca Jesu Jerusaleviro fitafutuuhi seejimisi gaajaciutinaaca. ⁴⁴ Fine miyaminaafeenedi saabo, noomisiro safucuhachuta saaumisi. Jaadi guinuurumisi iyotofañodi, agaajamehejefañodi icano. ⁴⁵ Jaaruumisi aatyimeutineguiiha dojicuviro Jerusalejaa uumiumisi, tahi diiboco iguiinutumisi.

⁴⁶ Jaamisi mifucuci, safucu icano nijequeti jari atyimeumisi templojafaño, Moise tajiiba gaajaminaafeeneri giciniba icauboco. Jaaboco diitoco uguubuniciiboro dilluhicaubo. ⁴⁷ Bu diito diiboco idillunoco gaajano iimuhicauneri sihidiro jabafitehicauhi, sihidi diibo agaajaneguiiha. ⁴⁸ Jaaboco caanimisi aatyimeumisiro sihidi guucibauhi. Jaanegui seeji nuuhi: Besha, ¿collihi misico jilli moonihi? Diicaani, uujoho icano gaihuinimisiro ico miguiinehacahi.

⁴⁹ Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: ¿Collihi uco miguiinehi? ¿Nacu magaatihii Guihirubi ijafaño iicajinoco? nooboro.

⁵⁰ Jaarunoco gaajautimisi diitisico diibo unuunoco.

⁵¹ Jaadi diitisima fuubo Nazare cuumijaago. Jaabo diitisima imino icahicauhi. Jaarunoco seeji lliivi ijeebiifaño ficuhicauhi. ⁵² Jaanaa Jesu jusiiboro feehicauhi ifiiti, ihesamaajeti icano. Jaaboco Moocaani, tolliro bu paryi miyaminaa icano gajihicauhi.

Jua Nitiminaafi Jiibeguehi Sicaihigoti.

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

3 Jaanaa Tiberio onoobo fahuseeci satihai icano ficabava aivojiiiboti icacuunaaca, Poncio Pilato Judea aivojiiiboti icauhi. Jaanoti Herode onoobo^b Galilea aivojiiiboti icauhi. Tolliro inahabo Felipe Iturea, Traconite onoojiniije aivojiiiboti icauhi. Jaanoti Lisania onoobo Abilinia jiniije aivojiiiboti icauhi. ² Jaanoti Anas onoobo, Caifas onoobo icamisi sacerdotem aivojitisi aivo imiyamisi icauhi. Jaasumi Zacaria achi Juaco Moocaani ijiibogoco aciuhi sicaihigovi. ³ Jaabo Jua fahigovadi fuuhi Jordan onoojiniididi miyaminaaco: Minitisuquimaje. Jaamoro amiihai eedeehifico mejeevesucu amiihai imitico ibuusiqui, nooboro. ⁴ Jilli icauno Moocaani iimaaminaafi Isaia tolli nooboro acaatiniuno:

Saafi miyaminaafi ico guubuvusuhi sicaihigojaagoti: Mihimibachu Aivojiiibo jiihaico; ticovoji meheetavo. ⁵ Ifagajinoco sanoticovoro

b 3.1: Herode Imityaabo onoobo Jesu ifivuusumi iicaubo chuumucuuhi. Jaaneguiiha tusumi diibo seemene Herode Antipa onoobo icauhi.

magahafusu. Paryi ifabaino, ifagajino icano sanoticovoro moonicafeteji. Jiinhaño ciryu ciryu iicajije ticuvusucafeteji. Iimitijje imibachucafeteji. ⁶ Jaanoco paryi jiinjeminaa atyimeji taajasuco Moocaani aacinoco, noonoro.

⁷ Jaabo Jua, miyaminaa diibojaa ifiico initisuqui asaamoco neehicauhi: iAmiihai jiinimomibadi mihicano miyaminaa! ¿Miijoho amiihaico jiiibeguehi iñihicuno ifiitivonoti magaaqui? ⁸ Jaanegui imino mihica, amiihaiti, amiihai eedeehifiico mejeevesuno, foovono ihifuvusuqui. Jaamoro monoocasidino: Miihai Abraham iyaachimihai, noomoro. Amiihaico neehi: Jiba guisiba icarubati Moocaani fiivusujirahi Abraham iyaachimiti. ⁹ Jigaaje imibaicinicuui imohonoco iquitiqui. Jaamaño iimitinoco onoovaho quiticafeteji cijjigaifaño ijigasucafetequi. Jaabadiro iimitimo cijjigaifaño jigasucafeteji, nooboro.

¹⁰ Jaanegui miyaminaa diiboco dilluui: ¿Milli jana momoonijirahi? noomoro.

¹¹ Jaanegui Jua diitoco iimusuui: Gaachehunoma miijaaci caamoojama mihicaabo sajaati mahaci icaamoojama achahaaboco. Jaabadiro machutaama mihicamo iinoma achahaaboma mihifocasi, nooboro.

¹² Jaabadiro Impuesto jaadusuminaati saatoho saauhi initisuquimaaivaumo. Jaamo Juaco dilluui: Jiibogominaafi, ¿milli jana miihai momooniji? noomoro.

¹³ Jaanegui Jua diitoco nuuhi: Tajiibafaño onoonobadi majaadusu. Jaanoti toono janaanici miyaminaaco majaadusudino, nooboro.

¹⁴ Jaabadiro saatoho amocasiminaa diiboco dilluui: ¿Jaanaa miihai milli momooniji? noomoro.

Jaanegui diitoco iimusuubo: Imitino momoonimoro, sicamañohalliti saatohohallivi mihiimaamoro icano. Sitaanoco ajashuno mudumitiicidino. Jilli amiihai dudicamaaje jaadamaryo imo imo mihica, nooboro.

¹⁵ Jaanaa miyaminaa esamaaihicauhi siicujeebiije teemehicauhi: Fine Jua diiburucu Cristo, noomoro. ¹⁶ Jaarunaa Jua famoocoro nuuhi: Uujoho miyaano amiihaico nifaihuri nitih. Jaanoti saajiiibo saafi Moocaani Gajjari, cijjigairi icano initijiibo. Diibo tajanaanici sihidi mityahi diibobadi uujoho jeevatih. Jaamaño conovaha bu diibo tihapaaje duujeque sinaayujirunova. ¹⁷ Ihusefaño ibusuba icacuui trigo ñaava toogaiño meehunoco ibusuqui ijeevadi itoogaiñoti. Jaano ifagañooco ficujiibo iijafaño. Jaanoti imeehunoco ifinijitino cijjigaifaño jigasujiibo, nooboro.

¹⁸ Jiibadi, bu siibadije icano fajiniiboro Jua miyaminaaco jiiibeguehicauhi iimino jiibogoco. ¹⁹ Tolliro aivojiibo Herode onooboco iibaubo Herodia onoogo inahabo Felipe taabaco udumitiiciunohalliti, tolliro sihidi iminootino omoonihicaunohalliti icano. ²⁰ Jaarunoco Herode guubutiibo janaanici imitino mooniubo. Juaco civojafaño ficuubo.

Jesuco Initiuno.

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Jaano imega paryi miyaminaaco Jua initihicausumi, tolliro bu Jesu nitisuquimaaiuhi. Jaabo iteefifañoti ihinuuboro Moocaanima ihiiamaunaaca niqueje faayacafutuui. ²² Jaanofenedi Moocaani Gajja foovono niituui diibohallivi nimiihubadi jeevaabo. Jaanaa guubuvusuuno niquejefañoti unuuno: Iijoho Agajjiibo Taseemene, firi sihidi imo imo icahi, unuuno.

Jesu Eedeetemihaiti Ijiihogono.

(Mt 1.1-17)

²³ Jaadi Jesu saafi, siino fahuseeci icano ficabava iicacuudi idudicamaajeque ticoniubo. Jaabo Jose seemeneu tollo esicinihicaurumo. Jaabo Jose Eli seemeneu. ²⁴ Jaabo caani Matat onoobo Levi seemeneu. Jaabo Levi caaniu Melqui. Jaabo caaniu Janai. Jaabo caaniu Jose. ²⁵ Jaabo caaniu Matatias. Jaabo caaniu Amos. Jaabo caaniu Nahum. Jaabo caaniu Esli. Jaabo caaniu Nagai. ²⁶ Jaabo caaniu Maat. Jaabo caaniu Matatias. Jaabo caaniu Semei. Jaabo caaniu Jose. Jaabo caaniu Juda. ²⁷ Jaabo caaniu Joana. Jaabo caaniu Resa. Jaabo caaniu Zorobabel. Jaabo caaniu Salatiel. Jaabo caaniu Neri. ²⁸ Jaabo caaniu Melqui. Jaabo caaniu Adi. Jaabo caaniu Cosam. Jaabo caaniu Elmodam. Jaabo caaniu Er. ²⁹ Jaabo caaniu Josue. Jaabo caaniu Eliezer. Jaabo caaniu Jorim. Jaabo caaniu Matat. ³⁰ Jaabo caaniu Levi. Jaabo caaniu Simeon. Jaabo caaniu Juda. Jaabo caaniu Jose. Jaabo caaniu Jonan. Jaabo caaniu Eliaquim. ³¹ Jaabo caaniu Melea. Jaabo caaniu Mainan. Jaabo caaniu Matata. Jaabo caaniu Natan. ³² Jaabo caaniu David. Jaabo caaniu Isai. Jaabo caaniu Obed. Jaabo caaniu Boos. Jaabo caaniu Salmon. Jaabo caaniu Naaso. ³³ Jaabo caaniu Aminadab. Jaabo caaniu Aram. Jaabo caaniu Esrom. Jaabo caaniu Fares. Jaabo caaniu Juda. ³⁴ Jaabo caaniu Jacob. Jaabo caaniu Isaac. Jaabo caaniu Abraham. Jaabo caaniu Tare. Jaabo caaniu Nacor. ³⁵ Jaabo caaniu Serug. Jaabo caaniu Ragau. Jaabo caaniu Peleg. Jaabo caaniu Heber. Jaabo caaniu Salo. ³⁶ Jaabo caaniu Cainan. Jaabo caaniu Arfaxad. Jaabo caaniu Sem. Jaabo caaniu Noe. Jaabo caaniu Lamec. ³⁷ Jaabo caaniu Matusale. Jaabo caaniu Enoc. Jaabo caaniu Jared. Jaabo caaniu Mahalaleel. Jaabo caaniu Cainan. ³⁸ Jaabo caaniu Enos. Jaabo caaniu Set. Jaabo caaniu Adan. Jaabo Adan Mooaani seemeneu, diiboco Mooaani eheetavumaño.

Jesuco Iji Inisuuno.

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

4 Jaadi Mooaani Gaija Jesu ififaño gahaficiniibo Jordan onoohifañoti uumiuhi. Jaaboco Mooaani Gaija sicaihigovi satyuuhi. ² Jahi icaubo sanihiba, siino fahuseeci icano fucuva, jinejebaco amachutiiboco iji nisuuhi. Jaadi jari diiboco ajeba aivuuhi. ³ Jaanegui ihiji diiboco nuuhi: Miyaano Mooaani Achi idiicahachijji jiba guisibaco dinoo, maahuti ifiivetequi, nooboro.

⁴ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Caatinihaamefaño noono: Miyaminaafi sano maahu sefariro icajitihii, tolliro bu Mooaani iiji sefari icajiibo, noono, nooboro.

⁵ Jaadi ihiji diiboco satyuuhi caamovogaji nijequevi. Jaaboro diiboco ifusuubo goovanogayi paryi jiiinije miyaminaa cuuminoco.

⁶ Jaaboro diiboco ihiji nuuhi: Ico uujoho aciji paryi jino mityaco. Jaabo tuucuumijeque tajiibahi uujoho gaayiciuhi paryi jinoco. Jaanoco uujoho aciji uujoho iimogomoco. ⁷ Jaanegui taaguiino ememuiivooboro uco idiimooboro edecivohachijji paryi diinejeji, nooboro.

⁸ Jaarunaa Jesu diiboco iimusuuhi: Uti buhigovi diica Satanas, Caatinihaamefaño jilli noono: Aivojiiibo Mooaanicooro diimo. Jaaboro saaficoro diiboco deecivo, noono, nooboro.

⁹ Jaadi siino ihiji diiboco satyuuhi Jerusale cuumijaago. Jaaboro temploja niibahucuvi caamo diiboco asatyuuboro nuuhi: Miyaano Moocaani Seemene idiicahachiji juugati daacoto baavi, ¹⁰ miiro Caatinihaamefaño noono:

Moocaani itoomominaaco tajiibaji ico iteemequi.

¹¹ Ico ihusenehallivi gañiicijimo. Jaabo guisiba sefavi nanigaivatiibo diicahi, nooboro.

¹² Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Tolliro bu Caatinihaame neehi: Dihaivojiibo Moocanico nisujirahana, noono, nooboro.

¹³ Jaarunaa ihiji diiboco siino inisujiruno achahacuunegui diiboti buhigovi minifutuubo guenenehachuta.

Jesu Idudicamaajeque Ticonihi Galileavi.

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Jaadi Jesu uumiuhu Galileavi Moocaani Gaija mitya ififaño gatyuuci icaabo. Jaaboti paryi toojiinijeminaa jiibocasihicauhi. ¹⁵ Jaabo paryi tuucuumije sinagogajanofaño jiibogooboro feehicauhi. Jaaboco famooro imehicauhi.

Jesu Nazarevi Icahi.

(Mt 12.53-58; Mr 6.1-6)

¹⁶ Jaanegui Jesu Nazare cuumijaa fuuhi tuucuumivi ifiivuuhigo. Jaaboro judiomi jaguisifucu sinagogajafaño jicafutuubo, ijeevamaje iicanicibadi. Jaaboro julleeveubo Caatinihaameque ihiiimaasuqui. ¹⁷ Jaaboco Moocaani iimaaminaafi Isaia aameque aciumo. Jaahaameque faayiciubo jilli noonoco atyimeuhi:

¹⁸ Aivojiibo Gaija tahallivi icahi. Uco ijeevadi ficuuhi iimino jiibogoco iidaasufiimoco aciqui. Uco galluubo ijeebiino iidaasufiimoco buheesuqui, civojafa iicamoco taajasubogoco jiibeguequi, aatyimetimo aalliinoco faayiqui, iidaasuno omoonimoco taajasuqui, ¹⁹ Aivojiibo imino omoonijisumico jiibeguequi, onoonoco.

²⁰ Jaaboro Jesu toohaameque afabaacuuboro sinagogaja amusuminaafico aaciuboro casiivuuhi. Paryi toojafaño iicaumo imino diiboco iifinichicauhi. ²¹ Jaadi ticoniubo onobo: Jifucu icacuuno amiikai imefeenevi Caatinihaamefaño jilli onoono, nooboro.

²² Jaanaa paryi famooro Jesuditi iimino iimaahicauhi. Jaamoro jabafitiuuhi ovosiino iimaaco diitoco eneehicauneri. Jaamoro noocasihicauhi: ¿Nacu jaani Jose achi icatino? noomoro.

²³ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Fine amiikai uco meneeji onoonicibadi: Taabuminaafi idiicaabo tahi iiro difiico buheesu, noomoro. Jaamoro uco meneeji: Capernauvi omooninoco muguubuubadi jino dimiya jiinijevi mooni, meneeji, ²⁴ nooboro cuhubacafutuubo ihiiimaubo: Miyanotiro amihaico neehi, chahaabo aivo Moocaani iimaaminaafi ijiinijevi imino agaayicicafotoobo. ²⁵ Miyaano, aivo sihidi fibajito gaigoomi icaurahi Israel cuumivi; Moocaani iimaaminaafi Elia onobo iicausumi aigutino mificabaci, saficaba, sificabatifeenedi icano ticovovi. Jaaneri toojiinijevi sihidi ajeba icauhi. ²⁶ Jaarumo Israel cuumi fibajitotjaa Moocaani Eliaco galluutih, saafigoro Sarepta cuumi Sidon cuumi fiitino iicaucuumiri iicaugojaa galluubo. ²⁷ Jaabadiro bu sihidi icaumo Israel jiinijevi fojohori iguihuvaumo Moocaani iimaaminaafi Eliseo iicausumi. Jaarumoti

saafiiba buheesurautihi idiiboro Naaman onoobo Siria jiniijeoobo buheesucafutuuhi, nooboro.

²⁸ Jilli unuunoco uguubuumoro paryi sinagogajafaño iicaumo sihidi sifiratuuhi. ²⁹ Jaamo agaaniivuumoro Jesuco tuucuumiti buhigovi gañiuihi. Jaamoro diiboco satyuumo ifagaji nijequevi togaji nijequeti diiboco igañiuihi togajihallivi tuucuumi iicaugajafaño. ³⁰ Jaarunaa Jesu diitofeenedi afatyuuboro fuucuuihi.

Saafi Iimitino Ijima Icaubo.

(Mr 1.21-28)

³¹ Jaaboro Jesu fuuhi Capernauvi Galilea jiniije cuumivi. Jahi jiiibeguehicaubo miyaminaaco jaguisifucusumi. ³² Jaaneri eetyehicaumo diitoco mityano aivojiiibo iijibadi icaneri jiiibeguehicauneri.

³³ Jaanaa sinagogajafaño icaubo saafi iimitino ijima iicaubo. Jaabo gaihivuuihi: ³⁴ Miihaico suufeni. ¿Collihi miihaijaa saahi ijoho Jesu Nazareoobo? ¿Jaabo saahi miihaico finisuqui? Ico uujoho gaajahi. Hijohe idiimiibo Moocaani, nooboro.

³⁵ Jaanegui diiboco Jesu iibauhi: iLliivi diica! iJaaboro diiboco deevesu! nooboro.

Jaanegui ihiji imiyaminaafico baavi gañiuihi diito imefeenevi. Jaaruubo diiboco milli moonitiibo diiboti iinuuihi.

³⁶ Jaaneri famooro iigutuomoro fahigova noocasihicauhi: ¿Coyomo iimaajino? Jaani aivo mityano aivojiiibo iijiri tajiiibahi ijimico. Jaaneri diito iinehicahi, noomoro.

³⁷ Jaanoco Jesuditi jiiibocasicuumo fahigovadihallidi iicaucuumijeri.

Jesu Buheesuhi Simon Pedro Baaboco.

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jaadi Jesu sinagogajafañoti ihinuudi fuubo Simon Pedro ijafaño. Jaanaa Simon Pedro baabo sihidi guihuvauhi sinafeteri. Jaaneguiiha Jesuma iimaumo diigohallivi. ³⁹ Jaanegui Jesu diigojaagovi idijiiivuumoro iguihuvaco iibaubo. Jaaneri iguihuva diigoti bucuuihi. Jaasumiro agaaniivuumoro diitoco jeevivehicaugo.

Jesu Ajashutimo Iguihuvamoco Buheesuhi.

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Jaanaa mihijicuudi fanoova guihuvari iguihuvamoco Jesujaa sivahicaumo. Jaamohallivi ihuseque ificuuneri buheehicaumo. ⁴¹ Jaamo paryi iguihuvamoti, tolliro saatohofañoti imitino ijimi ihinomoro gaibacinimoro neehicauhi: Hijohe Moocaani Achi, noomoro.

Jaarumoco Jesu ihiiababoro iimaasuhicautihi, diibo Cristo iicanoco diito ihijimi agaajahicauneguiiha.

Jesu Galileavi Jiiibeguehi.

(Mr 1.35-39)

⁴² Jaanaa meseseveecuudi Jesu fuuhi tuucuumiti buhigovi. Jaaruuboco miyaminaa iguiinuumo diibovi ifutuuihi. Jaamoro diiboco gajiiurumo footiibo iicaqui. ⁴³ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Tolliro bu siicumijeque aciji Moocaani aivoji jiiibogoco, toonegui uco galluubo, nooboro.

⁴⁴ Jilli iguehicaubo Jesu Galilea sinagogajanofaño jiiibogoooboro.

Sihidi Ejeevano Fiici.

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

5 Safoono Jesu icahicauhi Genesare muuajiniri. Jaanaa miyaminaa sihidi gaseuhi. Jaamo diiboco ijene jimatajeruhicauhi Moocaani jii bogoco uguubunoco iimugumaño. ² Jaanaa Jesu atyimeuhi migaaci meenegaacico jiniigaibaahojiniri icanoco. Jaanaa togaje abajato fiiciminaa ihiiinumero isinicuuhunoco nitihicauhi. ³ Jaanegui Jesu sagafa jicafutuuhi Simon meenega iicaugafaño. Jaaboro tajiibaubo tehesijisuno imeenegaco ijiniti iminiyuqui. Jaadi Jesu ifagafaño acasiivuudi ticoniubo ijii buguubo tahigoti. ⁴ Jaabo ihii maanoco iimivuudi Simonco nuubo: Dimeenegaco satyo janaanici amachimañovi. Jaaboro disinicuhunoco gañii. Jaabo taavaco diicahi, nooboro.

⁵ Jaanegui Simon nuuhi: Jii bogominaafi, miikai fucuhachuta dudicamaaimoro mihicacurumo ajashuno mihicitihii. Jaarunaa iijoho eneenegui gañiiji tasinicuhunoco, nooboro saatohoma ⁶ gañiiumo. Jaabo sihidi taavaco baasuui. Jaaneri isinicuuha gallicamaaiuhi. ⁷ Jaanegui saatoho igataavominaa sigafaño iicaumoco coovaumo diitoco ihamusuvaqui. Jaanegui asaaumoro fagaacioro gahafusuui taavari. Jaaneri togaaci niituurahi. ⁸ Jaanoco Simon Pedro aatyimeuboro Jesuguino memuiivuui. Jaaboro diiboco nuuhi: Aivojii bo, uuti buhi difoo, uujoho imitiminaafi, nooboro ⁹ sihidi taavaco iiciuneri sihidi ajabafii vutuumaño. Bu tolliro famooro igutuui. ¹⁰ Tolliro bu Zebedeo seeme igutuui Jacoobo onoobo, bu Jua icamisi Simon gataavominaatisi. Jaarunaa Jesu Simonco nuuhi: Diiguetejirahana. Jisumitiro miyaminaa fiiciminaafiti diicaji, nooboro.

¹¹ Jaadi imeeneneque isi asatyuudi fanoocoro ejeevesumoro fuucuumo Jesu dojicuti.

Jesu Foojohoma Icaaboco Buheesuhi.

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Jaanaa Jesu tuucuumijeri icaunaaca saafi gaseuhi foojohoma iicaubo. Jaabo Jesuco aatyimeuboro memuiivuubo, jiniijejaagoviro diiiciniiboro diiboco nuuhi: Aivojii bo, idiimogohachiiiji uco buheesu, nooboro.

¹³ Jaanegui Jesu ihuseri diiboco ududii ciuboro nuuhi: Imeguehi. Buheetecu, nooboro.

Jilli unuusumiro ifoojoho diiboti buuhi. ¹⁴ Jaaboro Jesu tajiibaui miikaii noobaco jii bogotiibo iicaqui. Jaaboco nuubo: Difoo. Jaaboro sacerdotejaa difiico dihi fusuto. Jaaboro toono ico iimibachuno jaadabadi iicano asigayiti satyoobo Moocanico deecivoto Moise atajii baunobadi icanoco. Jaanoco miyaminaa aatyimemere igaaajaqui ubuheecunoco, nooboro.

¹⁵ Jaanaa Jesuti ijii bocasiuno janaanici viro feehicauhi. Jaabojaa sihidi miyaminaa igaivehicauhi diiboco uguubunicivamoco iguihuvanoti ibuheesuqui. ¹⁶ Jaarunaa Jesu miyaminaa achahahi ofooboro Moocanima iimaahicauhi.

Jesu Buheesuhi Idiino Isifañiiboco.

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Safoono Jesu miyaminaaco jii beguehicauhi. Jaanaa diibo fiitino giciniumo saatoho fariseomioto, caatiniminaa icamo Galilea,

Judea, Jerusale icacuumijeti asaaciniumo. Jaamofeenevi Moocaani mitya ifusucafetehicauih iguihuvamoco ubuheesunofeenedi. ¹⁸ Jaanaa gaseumo saatoho gaiffimi idiino isifañiuboco cigaiijeri ihibimoro fañoovaji ijiihacumoro Jesu imefeene ifaducui moonihicaurumo. ¹⁹ Jaarumo ijicafetequi imoonicuuruhi sihidi miyaminaama eteteciniunegui caamo ufuumoro iniibahucuco afaayiciumoro iguihuvauboco icigaiijema caamoti niitusuumo miyaminaa uufocodi. Jaamoro Jesu imefeenevi faduumo. ²⁰ Jaano diito miyaavogoco Jesu aatyimeuboro iguihuvauboco nuubo: Miyaminaafi, dihimiti ico buusucafutucuuih, nooboro.

²¹ Jaanoco uguubuumoro fariseomi, caatiniminaa icamo ticovauhi esamaaiumo: ¿Miijoho jaani jilli onooboro Moocaanico ihiiimaari imitino omoonibo? ¿Miijoho imitico buusujitirahi? Saaffiuro Moocaani imitico buusujirahi, noomoro.

²² Jilli noomoro esamaaiunoco Jesu agaajaciuboro nuuhi: ¿Collihii amiihai tolli mehesamaaahi? ²³ Fameediro itihiiirunoco dihimiti imibachucafutucuuih neehi, tolliro bu gañiivoobo, diigo onoono.

²⁴ Jaaneguiiha amiihaico gaajasuji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo jiiinjehallivi imiti imibachu mityama iicanoco, nooboro.

Jaadi nuubo idiino isifañiuboco: ico neehi, gañiivo. Jaaboro dicigaiijeque diiciibo, fuucu diijajaago, nooboro.

²⁵ Jaasumiro idiino isifañiuboco gañiivuuih diito imefeenevi. Jaaboro icigaiijeque toonohallivi isiucinihicaunoco iiciuboro fuucuubo iijajaago Moocaanico imooboro. ²⁶ Jaaneri famooro ajabafituumoro Moocaanico imehicaumo. Jaamoro sihidi iigutumoro nuumo: Jaachiiji mahatyimehi aivo ajabafiranoco, noomoro.

Jesu Levico Coovahi.

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Jaanobuunati Jesu fuuhi impuesto jaadusuminaafi Levi onoobajaago, ajaadusuhicaumañeri giciniba icauboco nuutuubo: Tadyojicuti disaa, nooboro.

²⁸ Jaanegui Levi fuuhi Jesuma paryi fanoocoro toonovi ejeevesuboro.

²⁹ Jaanegui toonobuunati Levi Jesudi eetavuuih iijafaño guiraajiiibaimoco. Jaanaa sihidi saatoho impuesto jaadusuminaa imachuqui gicininiciniuhi diitoma, bu sihidi saatoho miyaminaa icano. ³⁰ Jaanoma iicamo fariseomi, caatiniminaa icamo Jesu jiiibogominaaditi imitino iimaauhi: ¿Collihii amiihai mamachuhi, mahaduih icano impuesto jaadusuminaama, bu saatoho imiti miyaminaa icamoma? noomoro.

³¹ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Imimo iguihuvatimo taabuminaafico imogotatihi. Jaanoti iguihuvamoro imoyiicifihi taabuminaafico.

³² Jaabadiro uujoho imino icahi onomoco cuuhuvaqui saahiniitihi. Iimifiitimegui saahi iimiti ifiico ijeevesuqui, nooboro.

Jesuco Dilluumo Machutimo Aigafinohallivi.

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Jaanegui diito Jesuco dilluuih: ¿Collihii jana Jua jiiibogominaa, fariseomi jiiibogominaa icamo machutimo aagamoro sihidi Moocaanama iimaahicamo? ¿Jana milliti dita machuhicahi, aduhicahi icano? noomoro.

³⁴ Jaanegui Jesu ooviciuboro iimusuuhi: Taabava jiiibaimovi oovicihi. ¿Nacu amiihai taabava jiiibaimojaa mucuuhuvamoco machusutimo mahaigasujirahi

tojaabo icanaaca? Tobadi tajiibogominaama icahi. ³⁵ Jaanoti icajinehiica diitediti uco udumitiicijino. Jaadi jari iidaasuno iicaneri aigajimo, nooboro.

³⁶ Jaaboro diitoco bohono Moocaani jiiibogoco ijiibeguequi jilli ohooviciuboro nuubo: Miihañooba aivo bochehu gaachehuti quiticitatihi eedechehuco imaahuniqui. Jaanoti tolli imooniruva bochehu icaruno eedechehubadi icacujiruno. Jaanomaryo bobaryu eedechehufañoti imijitirahi. ³⁷ Jaabadiro bofaihu aivofaihuco asimi meehe eetavota eedejutafaño mificutatíhi. Jaanoti tolli momooniruva tofaihu tujutaco ejerucaruneri fatyējirahi. Jaaneri tofaihu, tujuta icano gañicafetejirahi. ³⁸ anegui bofaihuco bojutafaño mificutahi. Jaano fanoociro imino ficucafetefihi. ^c ³⁹ Siino nuubehiica: Eedeefaihuco aivofaihuco aadumo, bofaihuco imogatatihi: Eedeefaihu aivofaihu imihi, noomoro.^d

Jiibogominaa Icihi Arrozbadi Ejeevano Trigo Onoonoco Jaguisifucusumi.

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

6 Safoono Jesu jaguisifucusumi basutaanofeenedi igooboro feehicauhi. Jaanaa ijiibogominaa trigo noovataco icimoro feehicauhi. Jaamoro ifagañaoco ihuseneri iquichecimoro ifagañaoco machuhicauhi.

² Jaanegui saatoho fariseomioto diitoco dilluui: ¿Collíhi amiíhai mududicamaaihi jaguisifucusumi momoonitatinoco? noomoro.

³ Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: ¿Jana amiíhai magajatihiica aamefa onoonoco, safoono David diiboma iicaumo ajebama icamoma omooninoco?

⁴ Miíro Moocaani iijafaño ufuuboro jeeçivo maahunoco iiciuboro machuubo, jaaboro bu tolliro aciubo diiboma iicaumoco icano. Toono Moocaanico ejeecivucuuno maahunoco idiimoro sacerdotemi machujirahi, nooboro.

⁵ Jaadi bu tolliro nuubo: Jaguisifucuco mityano mehesicinihi. Miyaano tolliru. Jaaruno janaanici uujohe Miyaminaafibadi ifivuuubo mityahi, nooboro.

Ihuse Ifigatyuubo.

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Jaadi sifoo jaguisifucusumi Jesu sinagogajafaño ufuuboro ticovauhi miyaminaaco ijiibogoobo. Jaanaa icaubo saafi miyaminaafi imiyanaagohuse ifigatyuubo. ⁷ Jaanaa caatiniminaa, fariseomi icamo iifinichicauhi Jesuco: ¿Naa jaguisifucusumi buheesujiibo? noomoro siibadi iicanohalliti diibohallivi ihimaaqui.

⁸ Jaamo tolli eesamaaiunoco agaajaciuboro ihuse ifigatyuuboco nuubo: Gañiivoobo joono diitofeenevi dulleeve, nooboro. Jaanegui diibo agañiivuuboro feenevi julleveuhi. ⁹ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: Ene amiíhaico dilluji: ¿Jinejeque Moise tajiibauhi jaguisifucusumi momooniqui iiminoco, nacu iimitinoco? ¿Mubuheesunoco, nacu miguijeninoco? nooboro.

¹⁰ Jesu ihuufocori iicaumoco fahigovaco emeeciuboro nuubo ihuse ifigatyuuboco: Dihuseque fallirihicarú, nooboro.

Jaanegui diibo afallirihicaruneri diibo use imituuhi. ¹¹ Jaaneri saatoho sihidi sifiiratuuhi. Jaamoro sanomiíro dillucasihicauhi: ¿Milli fine momoonijirahi? noomoro Jesuditi.

c 5.38: Jilli Jesu nuuhi eedejiibogoco mejeevesumoro bohono jiiibogoco meheetaveji.
d 5.39: Jilli nuubo eedehefiico mihimogomoro bohono ifiico mihimeguitinoco.

Jesu Ichi Minisuminaati Fahuseeci Motihaiti Miimisiici Idiino.

(Mt 12.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Jaasumi Jesu fuuhi ifabaijaago Moocaanima ihiimaaqu. Jaabo icauhi fucuhachuta cigatiibo Moocaanima ihiimaaboro. ¹³ Jaanaa meseseveudi coovaubo ijibogominaaco. Jaamoti iciubo fahuseeci motihaiti miimisiici idiimoco. Jaamoco momoniubo minisuminaati. ¹⁴ Jaamo momono jino Simon icaruuboco Pedroti omomoniubo, Andre onoobo Simon nahabo, Jacoobo, Jua, Felipe, Bartolome, ¹⁵ Mateo, Tomas, bu Jacoobo Alfeo onoobo achi, bu Simon onoobo cananistamioobo, ¹⁶ Jacoobo achi Juda, bu sajuda Iscariote onoobo Jesuco aaciujiiibo icamo.

Jesu Sihidi Miyaminaaco Jibeguehi.

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Jaamoma Jesu togaji nigaciti iniituuboro nametije iicaumaño ijibogominaama fitafutuumo, tolliro bu sihidi fahigovao miyaminaa icauhi, Judea jiniijeo miyaminaa, Jerusale miyaminaa, Tiro, Sidon icano muuajinioto icamo. Jinoodimo gaseuhi Jesu ijico uguubunicivaumo, bu diitoco iguihuvanoti ibuheesuqui icano asaaumo. ¹⁸ Iimitino ijima iicaumo tolliro buheesucafetehicauhi. ¹⁹ Jilli famoova Jesuco idudiiiciqui moonihicauhi famoovaaco imityari ubuheesuhicauneguiiha.

Imo Imo Mihicano, Idaasuno Mihicano Icano.

(Mt 5.1-12)

²⁰ Jaanoma iicaabo Jesu ijibogominaaco nuuhi: Imicani amiihai Moocaanico mihimogomo mihidaasufimaño. Jaamaño amiihai Moocaani aivojifaño mihicaji.

²¹ Imicani amiihai jisumi Moocaanico magajaanoco aivo mihimogomo. Jaanegui ufucu imo imo mihicaji.

Imicani amiihai jisumi mataacasimo. Jaarumo ufucu imo imo mihicaneri mejejebacasiji.

²² Imicani amiihai mihicahi miyaminaa amiihaico ijiihevesumi, buhi amiihaico aganiisumi, amiihaiditi imitino ihiimaasumi, amiihai momoco iimitinobadi ijiihevesumi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo momoco imiyaavogonohalliti. ²³ Jaasumi mihimibaivomoro imo imo mihicacu guiraano amiihai jaadama niquejefaño mihicajineguiiha. Tolliro tuucuumijeo eedeetemihai Moocaani iimaaminaaco idaasuno moonihicauhi.

²⁴ Jaanoti idaasucani amiihai mihicaji sihidi minihibamivamo, amiihai imino imo imo jisumiro mihicacuumo.

²⁵ Idaasucani amiihai jisumi mutuvacinimo, ufucu sihidi mahajebavajimo. Idaasucani amiihai jisumi mejejebacasimo, ufucu idaasuri mataacasijimo.

²⁶ Idaasucani amiihaiji, amiihaiti famooro miyaminaa iminoono ihiimaasumi. Bu tolliro diito eedeetemihai imiti jibogominaaditi: Imimo, noomoro iimaahicauhi.

Mominaaco Magajjino.

(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ Jaanoti amiihai uco muguubunicimoco neehi: Amiihai minaaco magajji. Imino momooni amiihaico ijiiheguemeque. ²⁸ Imino monoo

amihaico imitino onoomoco. Moocaanima mihiimaa amihaico imitino onoomohallivi. ²⁹ Jaanoti saatoho amihaico, amiilai ime saanaago imeti agabavacuhachiji tolliro saanaago imeque mahaci tolliro bu igabacuqui. Jaanoti saatoho amiilai caamoojaco udumitiicichachiji, bu tolliro amiilai sacoco mahaci isatyequi. ³⁰ Jilli daaci cayaatyohacho ico siinoco idillumoco. Jaanoti bu sita diinoco iicicuunoco dihiimaasucudino. ³¹ Amihaico sita imino omooninoco mihimogobadi, sitaaco imino momooni.

³² Jaanoti amihaico agaijimocoro bu magarihachiji, ¿coyomo imi fine toono? Jilli famoova tolli moonifihi, iimifiitimo bu tolliro moonifihi icano.

³³ Jaanoti bu amihaico imino omoonimocoro, imino momoonihachiji, ¿coyomo imi fine toono? Tolliro bu iimifiitimo tolli moonifihi. ³⁴ Jaanoti: Diitoti siinoco iciqui, noomoro siinoco mahacihachiji, ¿coyomo imi fine toono? Tolliro bu iimifiitimo iimitimoco siinoco acifihi; Diitoti siinoco mihiciqui, noomoro. ³⁵ Jaanoti amiilai, amiilai minaaco magari, sinehejeque diitoco mahaci: Diitoti siinoco toono jaada mihiciqui, nootimo. Jaachijiji guiraajino amihaico niquejefano ajaaduno. Jaamo Moocaani caamovohi iicaabo seemeti mihicahi. Jaabo diibo tolliro imino mooniibo famoocoro, bu acinohallivi cahacisutimo iicahicarumoco, iimitimeheje iicarumoco icano.

³⁶ Jaanegui amiilai sitaaco mihidaasugo amiilai tahe Moocaani iicabadi.

Amiilai Sitaaditi Imitino Mehesicinimoro Mihiimaadino.

(Mt 7.1-5)

³⁷ Sitaaditi imitino mehesicinimoro mihiimaadino, jaachiji Moocaani amihaico tolliro neejitih. Sitaaco iimitico meneedino, jaachiji Moocaani amiilai imitico neejitih. Sifima mihiibacasinoco imino mihimibachusaci amiilai imitico Moocaani ibusuqui. ³⁸ Sitaaco siinoco mahaci.

Jaaneguiha amihaico bu Moocaani tolli aciji; illeegucufano imino ooviciiboro, imino gatyuuci kuhufono cabiiciiboro tetecuboro. Jaanoti amiilai sitaaco mohoovobadiro Moocaani amihaico eeveji, ³⁹ nooboro Jesu jilli ooviciuhi: ¿Nacu ihaalliima achahaaboco bu sifi ihaalliima achahaabo siiguejirahi? ¿Nacu famisicro ifapaajefano aquetetejitirahi? ⁴⁰ Jaabadiro cayaaty miyaminaa ijiibogominaafi janaanici jeevatatih. Jari ijiibogonoco iimivucuudi ijiibogominaafibadi jeevajirahi.

⁴¹ ¿Milli jaabo dinahabo aalliifano iicano beevagayicoro adaatyimeebe, dihaalliifano cutuucidino iicanoco daatyimetih? ⁴² ¿Milli jaabo dinahaboco neejirahi: Tañahabo, ene ico dihaalliifano iicano beevagayico iciqui, neejirahi dihaalliifano cutuucidino iicanoco daatyimetiibo? Tajeebii imih, nooboro sitaaco abañifiibo, iticoni dihaalliifano iicatuucico diici. Jaadi jari imino daatyimeji dinahabo aalliifano iicano beevagayico. Jaadi diiboco adaamusuubo gañijiji.

Imohoco Inovatatiro Magaajatahi.

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Chahaho imoho iimiho iimitinoco onoovaho. Jaabadiro chahaho iimitiho iiminoco onoovaho. ⁴⁴ Jaamaño inovatatiro siyomo imohonoco magaajatahi. Jariimiho añaajebaco noovajitirahi. Tolliro sisimicoohai baacuhico noovajitirahi. ⁴⁵ Jaabadi iimihuseebe iiminocoro neefih miyaano ijeebiifano iicamaño. Jaabadiro iimitiibo imitino iimaanicihi, ijeebiifano iimitino iicamaño. Jaamaño ijiri ihiimaano ijeebiifano agahaficininoti saahi.

Iija Tano Eetavovi Oovicino.

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ ¿Collíhi amiihai uco: Aivojiibo, Aivojiibo, monoomoro uujoho onoonoco meheetavehicatihi? ⁴⁷ Amiihaico neeji: ¿Jinejebadi fine jeevaabo tajaago asaaboro uco uguubuuboro uujoho atajiiibanoco eheetavoobo? ⁴⁸ Fine saafi miyaminaafi ijaco eheetavuubobadi iticoni seediubo faicuvano. Jaadi tanooco nicuubo guisibanohallivi. Jaanobuunati teehi amachituuno inifaihu sefano toojaco ichiniurahi. Jaaruno toojaco maryibasautihi, guisibanohallivi kuhufono tano inicuciniumaño. ⁴⁹ Jaanoti uco guubucuruubo uujoho atajiiibarunoco omoonitiibo jilli jeevahi; ticovono ijaco jiinigaibaahohallivi cahajino ificuubobadi jeevahi. Jaaja teehi amachituuneri inifaihu toojaco sefano ichiniuneri tooja acutuuhi. Jaaneri tooja paryi imivocafutuuhi ifinija.

Jesu Buheesuhi Romanomi Amocasiminaa Aivojiibo Cojiminaafico.

(Mt 8.5-13)

7 Jaadi Jesu miyaminaama ihiimaahicaunobuunati fuucuubo Capernau cuumivi. ² Jahi icaubo aivojiibo romanomioobo. Jaabo icojiminaafico sihidi agaijubo guihuvauhi. Jaabo niinovacuuhi. ³ Jaabo ihaivojiibo Jesuti ihiimaunoco uguubuuboro judiomifeeneti iquillahutoco galluubo Jesuco ijiibeguetequi asaaboro diibo jeecivominaafico ibuheesuvaqui. ⁴ Jaamo Jesujaa ufuumoro ticovauhi diiboco onoomo: Romano aivojiiboco daamusu, aivo imihuseebe ⁵ muucuumico aivo gaijiibo. Jaaboro miihaidi sinagogajaco eetavusuhiniibo, noomoro.

⁶ Jaanegui Jesu diitoma fuuhi. Jaamo fiitivucunaa romano aivojiibo saatoho inahaboniminaaco galluuhi Jesuco ineetequi: Ijoho Aivojiibo, jaafa icacuuno sihidi jeevahi jaabo ijafaño asaajiruno. ⁷ Cono bu uuro dijaago ico icitoobo foonova. Jaaneguiiha saatiiboro tahigotiro dinoo. Jaaneri tacojiminaafi buheejí. ⁸ Uujoho bu icaruubo aivojito tajiibaguiino icahi. Jaabadiro bu amocasiminaahallivi uujoho aivojiiboti icahi. Jaamoti saatohoco: Difoo, unuusumi foonicimo. Jaamoti saatohoco: Disaa, unuusumi saanicimo, tolliro tacojiminaafico: Siinoco deetavo, unuusumi eetavoniciibo, nooboro.

⁹ Jaanoco Jesu uguubuuboro sihidi jabafiituuhi. Jaaboro diibo dojicuti sihidi asaamoco emeeciuboro nuubo: Miyanotiro aivo Israel cuumiminaa icarumofaño atyimetíhi jaani janaanici miyaavogoco, nooboro.

¹⁰ Jaamo ihaivojiibo agalluumo iijajaa dojícuviro uhuumiumo atyimeuhi icojiminaafi ubuheetecuumoco.

Jesu Buheesuhi Fibaijigo Achico.

¹¹ Jaanobuunati Jesu fuuhi Nain onocuumijaago. Jaaboma feehicaumo ijiibogominaa, sihidi miyaminaa icamo. ¹² Jaabo tuucuumiti ifiitivuubo atyimeuhi chuuhuco icítequi asatyumoco fibaijigo seemene idiiboro iicaubo iguijeveuboco. Jaagoma sihidi tuucuumio miyaminaa fuuhi.

¹³ Jaagoco Jesu aatyimeuboro idaasuguuhi. Jaaboro diigoco nuubo:

¹⁴ Taajirahana, nooboro ichuumuhujaa ufuuboro tuuhuco dudiicituubo. Jaasumiro tuuhuco ihiibiumo julleecamaaiuhi. Jaanegui Jesu ichuumuhuco nuuhi: Sicafefi, ico neehi: iGañivo! nooboro.

¹⁵ Jaasumiro uchuumucuuubo agaŋiivuuboro casiivuui. Jaaboro iimaacuubo. Jaaboco Jesu siino seejico aciui. ¹⁶ Jaanoco aatyimeumo sihidiro iguiumoro Moocaanico imehicauhi: Sihidi jeevaabo aivo Moocaani iimaaminaafi mihaivi jafevehi, noomoro. Bu neehicauhi: Moocaani saahi icuumico itaajasuqui, noomoro.

¹⁷ Jaanoco guubuumo paryi Judea jiniijeri ihallidi iicaucuumineri Jesu omooniuoco.

Jua Nitiminaafi Agalluumo.

(Mt 12.2-19)

¹⁸ Jaamo Juama iicahicaumo diiboco paryi jiiibugucuui Jesuditi. Jaanegui diitoti miimisiiciti ocoovauboro, ¹⁹ Jesujaa galluubo idillutequi: ¿Naa miyaano ijoho oono Cristo asaajiibo? ¿Jaanoti diibo icatihachijji sifiico iteemequi? ²⁰ Jaanegui Jua agalluumo Jesujaa ufuumoro nuuhi: Jua Nitiminaafi mihaico galluui ico midilluqui: ¿Naa miyaano ijoho oono Cristo asaajiibo? ¿Nacu sifiico meteemeji? noomoro.

²¹ Jaamo diito diibovi iifutuunaaca Jesu buheesuui sihidi miyaminaaco iguihuvanoti, iimitino ijimiti icano, tolliro aatyimetimehejeque ihaallinoco imitusuhicaubo. ²² Jaanegui Jesu diitoco iimusuuhi: Mofoo. Jaamoro Jua Nitiminaafi mijibogo mahatyimeneque, muguubunoco icano. Mijibogo milli aatyimetimo atyimeneque, iigotimo iguehi, ifoojohoma iicamo buheesucafetehi, inohojino uguubutimo guubucuui, iguijeveme siino buheesucafetehi. Jaanoti iidaasufiimoco taajasujibogoco jiiibeguehi.

²³ Imicani icajiibo uuvi iimitinoco aatyimetiiboro imiyaavogoobo, nooboro.

²⁴ Jaadi Jua Nitiminaafi agalluumo ufuunobuunati Jesu miyaminaaco Jua Nitiminaafiditi nuuhi: ¿Jinejeque amiihai memecijeuhi sicaiihigovi? ¿Saafi noofaijicuco guibuhuba ejebehinobadi iicatiiboco, eti? ²⁵ ¿Nacu, jinejeque memecijeuhi? ¿Saafi miyaminaafi iminoono gachehunofaño jiiiciniuboco? Jilli icautino. Amiihairyo magaajahi iminoonofaño jiiiciniimo aivojito iijanofaño icanicih sinehejeri imo imo iicamo. ²⁶ Jaanoti ¿jinejeque nacu memecijeuhi? ¿Nacu Moocaani iimaaminaafico? Jiihi, miyaano, saafi janaanici Moocaani iimaaminaa janaanici ejeevaabo. ²⁷ Diibo Jua, diiboco tahimega agalluuinoco Caatinihaamefaño jilli onoobo:

Uujoho tajiibogominaafico, dihimegavi galluui, dihimega jiihaico iimibachuqui.

²⁸ Amiihaico neehi: Paryiicino miyaminaafeeneti chahamo Moocaani iimaaminaa Jua Nitiminaafi janaanici iicamo: Jaarunofaño jisumiti sihidi ejevatiibo Moocaani aivojifaño Jua janaanici sihidi jeevahi, nooboro.

²⁹ Jaanoco paryi miyaminaa impuesto jaadusuminaa icamo Jua nitico agaayiciumo miyaavuguui Moocaani tajiiba miyaano iicaunoco. ³⁰ Jaarunaa fariseomi, caatiniminaa icamo Jua nitico agaayiciutimo tihisuui Moocaani iimuguuboro diitodi omoonijirunoco. ³¹ Jaanoma iicaubo Aivojiiho Jesu nuuhi: ¿Jinejevi fine jisumio miyaminaaco ooviciji? ¿Jinejebadi fine jeevamo?

³² Jiihi, jilli fine ooviciji oono seeme goohasinovi acasiivomo abanaamaimoro igataavominaaco ocoovadiinamaainicimobadi jeevamo: Amiihaidi siruuco miguisicuurahi. Jaarunaa mihimogotih magaseneque, noomo. Jaanegui iidaasujijeque taca mamasivaqui, noomo. Jaarunaa mihimogotih, noomo.

³³ Jaabadi icano Jua Nitiminaafi saauhi machutiiboro aigafiibo, aivofaihuco adutiibo icano. Jaaboco amiihai iimitino ijima iicaabo meneehicauhi.

³⁴ Jaanobuunati saahi uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo amachuubo, aaduubo

icano. Jaaboco amiíhai uco meneehicahi machuffiibo, aduffiibo impuesto jaadusuminaa, imitiminaa icamo gataavominaafi uco meneehicahi. ³⁵ Jaarunaa Moocaani gaaja miyaano icano gaajacafetehi diiboco agaajamofañodi, nuubo.

Jesu Icahi Fariseomioobo Simon Iijafaño.

³⁶ Jaanaa saafi fariseomioobo Jesuco coovauhi diiboma imachuqui. Jaanegui Jesu jaahe ufuuboro imachuqui casiivuuhi. ³⁷ Jaanaa saafigo gaigo tuucuumiogo imitino iicahicaugo Jesu Simon fariseomioobo iijajaa amachutuunoco agaajaciugoro saaugo, alabastro paaje gatyuuci diiriba imono facisucinfaihuma. ³⁸ Jaago taagoro Jesu tihai cojivi iminifutuugoro ticoniugo Jesu tihaiñoco ihaallií tofaihureri ejeesugo. Jaagoro imeebaiguiri ifilluugoro totihaijeque niniicihicaugo. Jaadi ifacifaihuco toonohallivi tucaruugo. ³⁹ Jaanoco, Jesuco ucuuhuvaobo ifariseomioobo aatyimeuboro esamaaiuhi: Jaani miya, Moocaani iimaaminaafi icaruva gaajajiruubo miijoho diiboco coyomo miyaminaago uduidiinoco miro diigo imitino iicafino gaigo, nooboro ijeebiifañodi.

⁴⁰ Jaanegui Jesu ifariseomiooboco nuuhi: Simon enecau ico siinoco neequi, nooboro.

Jaanegui ifariseomioobo iimusuuhi: Dinoo, jiiibogominaafi, nooboro.

⁴¹ Jaanegui Jesu nuuhi: Miimisiicico saafi nihibamico aaciunoco debehicauhi. Saafi debeuhi sahuse boogava ticovovi. Jaanoti saafi debeuhi cincuentadi aameva icano. ⁴² Jaarunoco diiboco ajaaduitinoma iicaubo famisicoro ideudaco jeevesucuui. Ene uco dinoo; ¿Naa cajaaní fine diitisiti janaanici diiboco gaijiji? nooboro.

⁴³ Jaanegui Simon diiboco iimusuuhi: Fine janaanici guiraano edeburuubo, nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jiihi, jahi, ⁴⁴ nooboro diigoco emeeciuboro Simonco nuuhi: ¿Naa daatyimehi jaamoco? Uujoho diijafa saarahi.

Jaaruuboco nifaihuti daacitíhi tatyíhaico nitiqúi. Jaanoti jaamo gaigo uco tatyíhaico ihaallií tofaihuri nitíhi. Jaagoro imeebaiguiri filluugo.

⁴⁵ Uco niniicitíhi. Jaanoti diigo agasenetiro suufenitíhi tatyíhaico ininiicigo. ⁴⁶ Uco deesutíhi facifaihuri taañigaico. Jaanoti diigo diiriba facinoco tatyíhaico jeesuhi. ⁴⁷ Jaanegui ico neehi: Sihidi iimitico ubuusucuuneguiiha uco sihidi agaijinofoenedi gaajacafotono. Jaanoti saafico ajashunoco uujoho ubuusubo ajashuno uco gaijiji, nooboro.

⁴⁸ Jaadi diigoco nuubo: Dihimitico ico buusucuui, nooboro.

⁴⁹ Jaanaa saatohoco diiboma ucuuhuvaumo igiciníumañoti ticovauhi onocasiumo: ¿Miijoho fine jaani imiti icarunoco ubuusubo? noomoro.

⁵⁰ Jaarunaa Jesu diigoco nuuhi: Taajasucafutucuui imiyaavogomaño, sajeebii fuuco, nooboro.

Jesuco Aamusuhicaumo Gaigoomi.

8 Jaanobuunati Jesu faacuumivari feehicauhi jiiibogooboro acihicauhi Moocaani aivoji iijico. Jaaboma icahicaumo motihaiti miimisiicidimo iminisuminaa. ² Tolliro bu saatoho gaigoomi diiboma gataavehicauhi diibo, diitoco iimitino ijimíti, iguihuvati icano ubuheesuhicaumo. Jaamofeeneri icaugo Maria Magdalena onogo. Jaagoti sahuse juugahuseti miimisiici icano iimitino ijimí ihinuugo; ³ tolliro Chuzo Herode cojiminaafi taaba Juana onogo, bu Susana onogo icano, bu sihidi saatoho diitoco amusuhicaumo inehejema iicaumeheje.

Basuminaafivi Ohoovicino.

(Mt 12.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Jaasumi sihidi miyaminaa faacuumivati saahicauhi Jesuco emeecivamo. Jaamo sihidi iigaivuumoma iimaahicaubo siinovi ooviciiборо nuuhi: ⁵ Saafi basuminaafi fuuhi abasutuubo itoogaiño. Jaabo basuuboro ufuuno samañoono acutuuhi jiihaifaño. Jaanoco quicuhicaumo, bu jaanoco joomi asaamoro machuuhi. ⁶ Jaanoti samañoono acutuuhi guisihallivi. Jaano ihinuuroo chuumuuhi amaiutimaño. ⁷ Jaanoti samañoono aifuuhi jariimihoonofeenevi. Jaaruno toonoma sano ihinurunoco ijariimi macanisuuhi toonohallivi ujusiuneri. ⁸ Jaanoti samañoono aifuuhi iimino jiinjjevi. Jaano ifiivuuono sihidi noovauhi ciendigaiva ticovovi.

Jilli nooboro Jesu sefano nuuhi: Amiihai nohojima mihicahachijji muguubu, nooboro.

Jesu Jiibuguuhi Milliti Tolti Ohooviciunoco.

(Mt 12.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Jaanegui diiboco ijiiibogominaa dilluuhi: ¿Milli eneejirunoco tolli dohoovicíhi? noomoro.

¹⁰ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiihaico imino Moocaani aivoji agaajaratinoco gaajasuhicahi. Jaanoti sitaaco siinovi ooviciiборо uujoho neehicahi. Jaamo emeecirumo aatyimetimobadi iicaqui. Bu oovicíhi jaamo uguubucuurumo guubutimobadi iicaqui.

Jesu Jiibuguuhi Jilli Eneejirunoco Ohooviciunoco.

(Mt 12.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Jilli eneejiruno toono: Itoogaiño Moocaani iiji, eneejiruno. ¹² Jiihaifaño ahaacotono onoono: Saatoho uguubucuurunoco Satanas asaaboro ijeebiifañoti icihi imiyaavogomoro ataajajiruneguiha, eneejiruno.

¹³ Jaanoti guisihallivi aacutuuno onoono: Saatoho imo imo gaayicirumo imino abacocoovatimaño jihachutaro imiyaavogomo. Jaamoco iji inisusumi eejevesumoro dojicuviro minifotomo, eneejiruno. ¹⁴ Jaanoti jariimihoonofeenevi aacutuuno onoono guubucuurumo guenene icatino toonoco macanisuno sinehejejaagoro ijeebii iicamaño nihibami imiguiiharo, jiinjjeminaa iimogono jaagoviro ijeebii iicamaño noovasutimo, eneejiruno. ¹⁵ Jaanoti iimino jiinjjevi aacutuuno onoono imino jeebii iicamo imino uguubunicimoro miyaaveguehi Moocaani iijico. Jaamo imino ofoomo imino noovasuhi, eneejiruno.

Ciijigai Mecuvi Ohoovicino.

(Mr 4.21-25)

¹⁶ ¿Miiijoho ciijigai mecuco inifutusumoro siineri fabaacutatíhi, cigaiijeguiino ihacutatíhi icano? Caamo mificutahi toojaco aachicinofaño jiiicafotomo ihatyimequi. ¹⁷ Jaabadi chahano otoovono iifuvusutino iicano, jisumi agaajaratino ufucu paryi fanooro foovono gaajacafeteji.

¹⁸ Jaanegui imino muguubu: Diito Moocaani iijico agaayicimoco siino janaanici aciji. Jaanoti toonoco imiyaavogotiiiboti dumitiiciji: Uuma icano, unuurunoco.

Jesu Nahabomi, Seeji Icamo.

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Jaanaaca saaumo Jesu nahabomi, seeji icamo diibo iicauhigo ifeequi. Jaarumo diibovi ifutuutihi sihidi miyaminaa iicaumaño. ²⁰ Jaanegui saatoho Jesuco jiiibuguuhi: Diiseeji, dinahabomi icamo jahisi icahi. Jaamo dijaa saajirahi, noomoro.

²¹ Jaanegui diitoco nuubo: Moocaani ijico uguubumoro omoonimo, diito naha gaharubi, tañahabomi icano, nooboro.

Jesu Lliicaruhi Guibuhuba, Tyuucai Icanoco.

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Safoono Jesu jiiibogominaama jicafutuuhi muuaifaño iicauga meenegafaño. Jaaboro diitoco nuubo: Masiigo onagoojinivi, nooboro.

²³ Jaanegui fuumaaca Jesu imeenegafaño cigauhi. Jaanaa fuumoco guibuhuba sefano iciuhi. Jaaneri imeenegafa sihidi nifaihu gahafuuhi. Jaaneri imeenega niituurahi. ²⁴ Jaanegui Jesuco aacisuusomoro nuumo: iMojiibogominaafi, Mojiibogominaafi, miniituucuuhi! noomoro.

Jaanegui Jesu aaciuboro guibuhuba, tyuucai icanoco iibauhi. Jaasumiro illiivunoro paryi siicutuuno. ²⁵ Jaanegui jiiibogominaaco nuuhi: ¿Milli jana amiñhai miyaavogo icahi? nuubo Jesu.

Jaarunaa diito iigutuomoro jabafituuhi. Jaamoro dillucasiuhi sanomiro: ¿Miijoho fine jaani? Guibuhuba, nifaihu icarunoco atajiiibano diiboco: Jii, neehi, noomoro.

Gadarenomioobo Ijimima Icaubo.

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Jaanofeenevi iifutuumo gadarenomi jiiinjevi Galilea jiiinje cojivi.

²⁷ Jaabo Jesu imeenegati isi iinuubaaca diibojaa saaubo tuucuumioobo, siicijetiro ififaño ijimima icaubo. Jaabo gaachehufaño icacuutiibo, jaabe icacuutiibo ciñhojino icahigo iicaaboro feehicaubo. ²⁸ Jaabo Jesuco aatyimeuboro diiboguino memuiivuubo gaibaciniiboro, sefano nuuhi: ¿Collihi tajaan saahi, iijoho Jesu Moocaani caamovohi iicaabo Achi? Ico Moocanifañodi neehi: Idaasuno uco moonidino, nooboro.

²⁹ Jilli nuubo Jesu ihijico: Diiboti dihiino, nooboro, atajiiibahicauneguiiha. Fiiva foova ihiji diiboco gaayicihicauhi. Jaaneguiiha miyaminaa diiboco agaayicimoro jigaiñehiri sisiuhi ihusene, itihaiño icanoco sama iicaqui. Jaarunoco udubaiciuboro ihiji diiboco gaasuhicauhi sihiguhejevi.

³⁰ Jaaboco Jesu dilluuhi: ¿Miijoho dimomo? nooboro.

Jaanegui iimusuboro: Cuumi tamomo, nooboro.

Jilli nuubo diibofaño sihidi iimitino ijimi ijicafutuumaño. Jaamo ihijimi Jesuco dilluuhi; ³¹ Moocaani eheetavuuhoji ijmico igañiiqui iguirahojifaño diitoco gañiitiibo iicaqui. ³² Jaanaa sihidi faafaimi icauhi ifagajivi amachuumo. Jaanegui ihijimi Jesuco dilluuhi ifaafaimifaño ijicafetequi. Jaanegui: Jii, nuubo. ³³ Jaasumiro diiboti ihiiinumoro ifaafaimifaño jicafutuumo. Jaaneri paryi ifaafaimi ifagajiti imuuaifaño aafuumoro paryi macaniumo.

³⁴ Jaanoco ifaafaimi toomominaa aatyimeumoro iigutuomoro goovano fuumo ifaacuumifaño buhi iicameheje icamoco jiiibogomoro. ³⁵ Jaanegui miyaminaa fuuhi: ¿Milli iicano? noomoro emeecituumo. Jaamo Jesu

iicauhigo iifutuumo ijimima iicauboco atyimeuhi ihijimima chahacuuboco. Jaabo Jesu cojivi giciniubo imichehufano jiciniibo imino icacuuboco. Jaaneri sihidi miyaminaa iguiuhi. ³⁶ Jaanoco aatyimeumo diitoco jiiibuguuhi, milli ijimima iicauboco ubuheesunoco. ³⁷ Jaanoma iicaumo gadarenominaa ticovauhi Jesuco agalluumo ijiinijeti ifeequi diibo tolli omooninoti sihidi iiguumoru. Jaanegui Jesu meenegafano jicafutuuhi ifeequi. ³⁸ Jaarunaa ihijimi diiboti ihiinuubo Jesuco dilluuhi diiboma ifeequi. Jaarunaa Jesu diiboco tajiibauhi ifitafetequi. ³⁹ Jaaboro nuubo: Dijajaa duhumi. Jaaboro paryi diibogo Moocaani ico omooninoco, nooboro.

Jaanegui paryi tuucuumiri jiiibogooboro fuuhi Jesu diiboco omooninoco.

Jairo Aicigai, Bu Saafigo Jesu Gaachehuco Ududiiciugo Icano.

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Jaanaa Jesu onagoo muuaivi iifutuuboco miyaminaa imo imo gaayiciuhi, paryi diiboco eteemehicaumaño. ⁴¹ Jaanaa gaseubo Jairo onoobo sinagogaja aivojiiibo. Jaabo Jesuguiino ajavuvuuboro imino diiboco nuuhi Jesu diibo ijajaa ifeequi. ⁴² Idiigoro ille fahuseeci motihaiti mificabaci idiino icacuurugo iguijevecuujineguiiha. Jaanegui Jesu ufuuboma sihidi miyaminaa ufuumo diiboco ijene jimatajeruhicauhi.

⁴³ Jaamofeenivi icaugo saafigo fahuseeci motihaiti mificabaci ticovovi icacuugo tiijeheri.^e Jaarugo buheehicautihi. ⁴⁴ Jaago Jesu bujinagoti asaagoro igaachehujinibaco dudiiiciugo. Jaasumiro diigoco itiiijoho liiviuhi.

⁴⁵ Jaanegui Jesu nuuhi: ¿Miiijoho uco dudiiicahi? nooboro.

Jaarunoco famooro: Chahano, eneehicauneguiiha, Pedro inahabomi icamo nuuhi: Miiibogominaafi, miyaminaa ico fahigovati ijimatajerunoco; ¿milli jaabo dilluhi: ¿Miiijoho uco dudiiicahi? nooboro.

⁴⁶ Jaarunaa Jesu nuuhi: Saatoho uco dudiiicahi gaajacahi tamityari saatoho ubuheeteneque, nooboro.

⁴⁷ Diigo omooninoco agaajaciuneguiiha sihidi vivivivi iigutuugoro saauhi. Jaagoro iguiino ememuiivuugoro miyaminaa imefeenevi jiiibuguugo milliti ududiiciunoco, jaasumiro ubuheenoco icano. ⁴⁸ Jaanegui Jesu diigoco nuuhi: Gaha, buheesucafutucuuhi imiyaavogomaño. Sajeebii fuucu, nooboro.

⁴⁹ Jesu ihiimaanaaca Jairo sinagogaja aivojiiibo ijati saafi asaaboro Jairoco noovauhi: Daicigai guijevecuuhi; Jiiibogominaafico dihiimaasucuumo, nooboro.

⁵⁰ Jaanoco Jesu uguubuuboro Jairoco nuuhi: Diiguetedino. Jilli miyaavogo, daicigai buheejii, nooboro.

⁵¹ Toojavi iifutuudi miihaiñoobaco faño satyuutiibo idiimoro Pedro, Jacobo, Jua, diigo caanimisi icamomaryo faño fuubo. ⁵² Jaanaa fañoovaji saatoho taacasimoro iimaafivehicauhi diigo iguijeveuneri. Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Mataajirahana, guijevetigo. Jilli cigago, nooboro.

⁵³ Jaarunaa diiboco dejecuumo iguijevecuumo agaajaumoro.

⁵⁴ Jaanegui Jesu diigoco ihuseti agaayiciuboro sefano nuuhi: Bagocaja, ganiivo, nooboro.

---

e 8.43: Sahaamefano janaanici jilli ficuumo: Jaanegui taabuminaaco paryi inehjeri jaaduhicaurugo, onoonoco.

⁵⁵ Jaasumiro diigo ubuheeteugoro gañiivuuhi. Jaanegui Jesu tajiibauhi diigoco ihobajaaqui. ⁵⁶ Jaaneri caanimisi sihidi jabafiituuhi. Jaarunaa Jesu nuuhi: Mihihañoobaco mahatyimeneque mijibeguedino, nooboro.

Jesu Galluuhí Fahuseeci Motihaiti Miimisiici Idiimo Ijibogominaaco.

(Mt 12.5-15; Mr 6.7-13)

9 Jaanobuunati Jesu fahuseeci motihaiti miimisiici idiimo ijibogominaaco igaiyiiciuhi. Jaaboro imitya, bu iiji icanoco aciubo fanoohimiti ijimihallivi diitoco buhi igavaracuqui, tolliro guihuvaco ibuheesuqui icano. ² Galluubo diitoco Moocaani aivoji jibogoco ijibeguequi, iguihuvamoco ibuheesuqui icano. ³ Jaaboro diitoco nuubo: Jinehejebaco masatyedino mofoomo queseibaco, lleegucubaco, duviricubaco, nihibamibaco icano. Caamoojaco miijaaci masatyedino. Sajaamaryo mofoo. ⁴ Coojaaviahacho mihifotojafañoero mihica, siijafaño, bu siijafaño icatino. Jari tomañoti mofoodi toojati mihiino. ⁵ Jaanoti amiihaico agaayicitimañoti mihiinomoro amiihai tihaiapaajeguino jiinico diitojaa matatacu diitohallivi toono jibogobadi iicaqui, nooboro.

⁶ Jaanegui ijibogominaa fuuhi fahigovadi taajasujibogoco jibogomoro, iguihuvamoco buheesumoro icano.

Herode Esamaaje Mitauhi.

⁷ Jaasumi aivojiiho Herode guubuuhi Jesu omoonihicaunoco. Jaaneri sihidi eesamaaihicauhigo iinigai mitauhi. Saatoho neehicaui: Jua Nitiminaafi siino buheetehi, noomoro. ⁸ Jaanoti saatoho neehicaui: Moocaani iimaaminaafi Elia jafevehi, noomoro. Jaanoti saatoho neehicaui: Siicijeototi Moocaani iimaaminaafi buheetehi, noomoro. ⁹ Jaarunaa Herode nuuhi: Uujoho du quiticisuhi Jua nigaco. Jaanegui jana, ¿miijoho jaani diibediti ijibocasinoco uguubuubo? nooboro Herode atyimeguehicaui Jesuco.

Jesu Machusuhi Cinco Mildimoco.

(Mt 12.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Jaamo iminisuminaa uhuumiumo Jesuco jibuguuhi imino moonimoro efeehicaunoco. Jaanegui diitoco satyuubo buhigovi Betsaida cuumi fiitino. ¹¹ Jaanoco miyaminaa agaajaciumoro diito dojicuti fuuhi. Jaamoco Jesu agaayiciuboro Moocaani aivoji iijico jibeguehicaui, tolliro iguihuvamoco buheesuhicaubo.

¹² Jaanaa mihijicuudi Jesujaago saamo fahuseeci motihaiti miimisiicidimo iminisuminaa. Jaamoro diiboco nuumo: Miyaminaaco galluucu ijaguisitequi, jaamoro imachuqui iijano iicahigo jimañovi jinejeba chahahi, noomoro.

¹³ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Amiihairyo diitoco mamachus, nooboro. Jaanegui diito nuuhi: Mihihaima chahano, idiinoro sahuse maahugayino, bu miimisiici taavaabomisigayiici, ¿milli fine mofoomoro machutaati manaajeteji paryi jito miyaminaadi? noomoro.

¹⁴ Jaamo igaiifiimirou cinco mildimo icauhi. Jaanoti gaigoomi, bu seeme icano oovarautihi. Jaanegui Jesu ijibogominaaco nuuhi: Monoo icasiicamaaiqui cincuentadimova saaje, nooboro.

¹⁵ Jaanegui tolli omooniuineri famooro casiicamaaiuhi. ¹⁶ Jaadi Jesu sahuse imaahugayino, itaavaabomisi icanoco agaayiciuboro niquejejaagoco

emeeciuboro toonohallivi Moocaanima iimaaubo. Jaadi iquisicuuboro jiiibogominaaco aciubo miyaminaaco diito ihaciqui. ¹⁷Jaano paryi famooro amachuumo utuvaumoro imono icauhi. Jaadi ihatyuvoco ananiumo gahafusuuhi jiiibaifocoo fahuseeci motihaiti miibaici idiinoco.

Pedro Neehi Jesu Diibo Cristo Asaaujiibo Iicanoco.

(Mt 12.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸Safoono Jesu Moocaanima iinoro ihiimaahicaudi jiiibogominaaco dilluubo: ¿Nacu miijohova uujoho iicanoco neehicamo miyaminaa? nooboro.

¹⁹Jaanequi iimusuumo: Saatohe neehicahi: Jua Nitiminaafi. Jaanoti saatohe: Elia neehicahi. Jaanoti saatohe: Cajaanihacho fine siicijeototi Moocaani iimaaminaafi ubuheeteebe, neehicahi, noomoro.

²⁰Jaarunaa siino dilluubo: Jaana amiihai, ¿miijoho uujoho iicanoco meneehicahi? nooboro.

Jaanequi Pedro diiboco nuuhi: Ijoho Cristo Moocaani agalluubo, nooboro.

Jesu Iguijevejinoco Jiiibeguehi.

(Mt 12.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹Jaarunaa Jesu diitoco imino faguuhi mihiainoobaco jiiibogotimo iicaqui, nuubo. ²²Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo sihidi idaasuno icaji quillahuto, sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo uco jiiheveji. Jaamoro gaicaasujimo. Jaaruubo mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, nooboro.

²³Jaanobuunati famoocoro nuubo: Cajaanihacho tadyojicuti asaagoobo difi gajjico ajabaveebere tadyojicuti fafucuvaaciviro isaaqui ifiico idaasuno amoonisujinoco iguitiibo. ²⁴Jaanoti ifiico agaijiibo, ifiico mitasuji. Jaanoti taaguiinodi ifiico imitasuubo ifiico taajasuji. ²⁵Miuro saafi miyaminaafi paryi jiinije busumijeque gaayiciruubo. Jaaruubo ijeebiico imitasuuboro ifinisuruva, ¿nacu milliti imijiruno? ²⁶Jaabadi cajaanihacho uuti, tajiibogojiti icano unucufveebet, tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo nucufveveji guhirubi aivojiri, itoomominaama aivojiibobadi asaadi. ²⁷Miyanotiro amiihaico neehi: Jino mihicamoti icamo saatohe Moocaani aivojico aatyimetinohachuta gujivetimo iicano, nooboro.

Jesu Moocaani Aivojico Ifusuno.

(Mt 12.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸Jaanobuunati sajaguisi nijequeti Jesu fuuhi ifagajjaago Moocaanima ihiimaqui Pedro, bu Jacoobo, bu Jua icamoma. ²⁹Jaabo Jesu Moocaanima iimaanaaca ihime siibadi minifutuuhi igaahehu siseese minifutuuhi aricuno. ³⁰Jaabovi jafeveumisi miimisiici gaifiimisi Moise, Elia icamisi diiboma iimaamisi. ³¹Jaamisi icauhi imino aricunofeneri. Jaamisi iimaahicauhi Jesu Jerusalevi iguijevejinoco. ³²Jaana Pedro inahabomisima sihidi cigara aivuurunaa cigatimo icahicauhi. Jaamo atyimeuhi Jesu, bu icojiri iicaumisi icamo imico. ³³Jaamisi diitisi Jesuti fuucuunaaca Pedro diiboco nuuhi: Mojiibogominaafi, Imicani jimaño mihicano. Masii minijeganiqui migaaci, saga icano nijeganoti; iidi saga, Moisedi saga, Eliadi saga icano, nuubo Pedro. Jilli onoonoco esicinitiibo iimaauhi.

³⁴ Jaabo ihiiamaunaaca diitoco aimuufai mibaacuuhi. Jaaneri sihidi igutuumo ihaimuufafaño iicauneri. ³⁵ Jaanaa guubuumo ihaimuufafañoti unuonoco: Jaani taseemene agaijiibo. Diibo ononoco muguubunici.

³⁶ Tolli unuunobuunati Jesu iinoro icacuuboco atyimeumo. Jaarunoco diito miico jiiibogotimo lliivi icaumo.

Jesu Buheesuhi Sicafefi Ijima Icauboco.

(Mt 12.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Jaano sesevedi Jesu Pedromima togajiti niituunaaca sihidi miyaminaa Jesujaa saauhi. ³⁸ Jaamofeeneti saafi Jesuco sefano nuuhi: Jiiibogominaafi, taseemeneque meeci, idiiboro uudi iicaaboco. ³⁹ Jaaboco iji agaayiciiboro gaibasuhicahi, chuumusuhicahi, ijiri jivaasecucuo iinusuhicahi idasuno omooniiiboro suufenihicatiibo. ⁴⁰ Dijiibogominaaco nuucuurahi buhi igañiiqui. Jaaruuboco inisurunofaño iinotiibo, nooboro.

⁴¹ Jaanegui Jesu nuuhi: Hi jeedi fine imiyaavogotino miyaminaa jito iimitimo, emihachuta fine amiihaico jaabiciiboro icaji? nooboro diiboco: Juugavi daachico siva, nuuhi.

⁴² Jaanegui isivaabo Jesuvi fiitivuunaaca ihiji diiboco jiiinjehallivi agañiiuboro diiboco chuumusuuho. Jaarunaa Jesu ihijico iibauhi. Jaaboro isicafefico ubuheesuuboro caanico aciubo. ⁴³ Jaaneri famooro jabafiituuhi Moocaani sihidi ejeevauneri.

Siino Jesu Iguijevejinoco Jiiibeguehi.

(Mt 12.22-23; Mr 9.30-32)

Jaanaa famooro Jesu omooniuuneri eetyeunaaca nuubo jiiibogominaaco:

⁴⁴ Jinooco imino muguubu. Jaamoro majabajeevedino: Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo miyaminaa usefaño acicafeteji, nooboro.

⁴⁵ Jaarunoco jiiibogominaa gaajahicautihi diitoco unuunonoco diitedi toovono iicaumaño. Jaanoco diitoco jiiibeguequi idillujirumo ñihicuguehicauhi.

¿Cajaani Fine Imiyaabeji? Onocasino.

(Mt 12.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Jaamoro jiiibogominaa jenaaucasihicauhi cajaanii fine diitoti imiyaaboti iicaqui.

⁴⁷ Jaanoco Jesu gaajaciuhi diito tolli eesamaaiunoco. Jaaboro seemeneque iiciuboro iicojivi ficuubo. ⁴⁸ Jaaboro diitoco nuubo: Taafenedi jiisee seemeneque agaayicimo, uco gaayicichi. Jaamo uco agaayicimo, tolliro gaayicichi uco agalluuboco. Jaanoti paryi amiihaifeeneti sihidi ejeevatiibo, diibo janaanici jeevahi.

Mominaafi Iicatiibo Mojaagodi Icaabo.

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Jaanegui Jua Jesuco nuuhi: Mojiibogominaafi, miikai mahatyimehi saafiico dimomofañodi ijico agañiiiboco. Jaaruuboco mihiibahi miihaima iigotineguiiha, nooboro.

⁵⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Mihiibajirahana. Mominaafi iicatiibo mojaagodi iicaabo, nooboro.

Jesu Iibahi Jacobo, Bu Jua Icamisico.

⁵¹ Jesu niquejefaño ufuucuujiño ifiiticiuudi quehecuno iminifutuuboro Jerusalejaagovi fuubo. ⁵² Jaaboro ihimega jiiibogominaaco galluubo. Jaamo fuuhi Samaria jiiinjeco cuumijaago diibo imega iifetejimañoco

iimibachuqui. ⁵³ Jaarunaa samaritanomi imuguutihi diiboco toonovi agaayiciuno Jerusalevi ufuunoco agaajaumoro. ⁵⁴ Jaanoco Jacoobo, bu Jua icamisi aatyimeumisiro Jesuco nuuhi: Aivojiibo, ¿diimeguehi niquejefañoti diitohallivi ciijigaico magalluunoco diitoco ifinisuqui? noomisiro.^f

⁵⁵ Jaarunaa Jesu diitisico emeeciuboro diitisico iibauhi.^g

⁵⁶ Jaadi fuumo siicumijaago.

Jesuma Ufuujirumo.

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Jaamo jiihairi fuunaa saafi Jesuco nuuhi: Aivojiibo, iima feejirahi fahigova ijoho ofoohigo, nooboro.

⁵⁸ Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Bajihimi ihojinoma icahi, tolliro joomi ihiicunoma icahi. Jaanoti uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo tañigaico conoovi isiucarujirumaño chahahi, nooboro.

⁵⁹ Jaadi Jesu saafico nuuhi: Tadyojicuti disaa, nooboro.

Jaarunaa diibo nuuhi: Jaafahiica iticoni guihirubi iguijevedihivi icidihiica, nooboro.

⁶⁰ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jaafa tahi diito ifinijitino fiivoma iicatimo iguijevemeque ciiji. Jaanoti ijoho difoo. Jaaboro Moocaani aivoji jii bogoco diibogo, nooboro.

⁶¹ Jaanaa bu sifi nuuhi: Aivojiibo, iima feejirahi. Jaafahi iticoni taajaminaaco fitacuvahi, nooboro.

⁶² Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: Miijoho siinojaa ofoomo dojicujaagoco esamaaitatihi imijitiruno Moocaani aivojidi, nooboro.

Jesu Galluui Setentadimoco.

10 Jaanobuunati tolliro siino Aivojiibo Jesu icihu setentadimoco.

Jaaboro ihimega galluubo miimisiici saaje faacuumivari diibo ufuujihiguehejedi. ² Jilli nooboro: Miyaano sihidiro basuta onovanoo naamucuuhi. Jaarunaa toono dudicamaajeminaa ajashuhi. Jaabadiro sihidi miyaminaa teemehi Moocaanico agaayicijinoco. Jaanegui Moocaanico midillu, dudicamaajeminaaco igalluuqui diitojaago.

³ Jaanegui amiihai mofoo; Mehesicini, amiihaico galluui oveja seeme jicumifeenedi ofoonicibadi. ⁴ Leegucubaco masatyedino. Nihibamibaco, tihaipaaje siipaajebaco masatyedino. Miihaiñoobaco jiihaivi midillumo mehecafetedino. ⁵ Iticoni majaanhevejaotoco midillu, jilli: Sajeebii mihica jiijaato, noomoro. ⁶ Jaajaato sajeebii iicafimo iicahachiiji: Amiihai sajeebii, noomoro midilluno diitoma icaji. Jaanoti achahahachiiji amiihaijaagoviro uumijino. ⁷ Saajafañoro mihicamoro mamachu, mahadu icano diito amiihaico aacinehejeque. Jilli dudicamaajeminaafi ijaadaco gaayicifih. Iijaneri sijjati, sijjati icano mefeedino. ⁸ Cuucuumivihacho amiihaico imino agaayicimañovi mihicamoro mamachu amiihaico aacinehejeque. ⁹ Jaamañeri iicamo iguihuvamoco mubuheesu. Jaamoro monoo: Moocaani aivoji amiihaiti fiiticuuhi, noomoro. ¹⁰ Jaanoti cuucuumivihacho mihifotomoco agaayicitimañovi jahisi mihiinomoro

f 9.54: Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Elia Moocaani iimaaminaafi omoonubadi, onoonoco.

g 9.55, 56: Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Amiihai maagaajatihi coyomo gajama amiihai mihicanoco. Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo saautihi miyaminaa ifinoco finisuqui. Diitoco taajasuqui saauhi, nooboro, onoonoco.

monoo: ¹¹ Amiihai cuumio jiini motihaipaajeguiino ijivonoco matatacuhi amiihai mihimitimo jiiibogobadi icano. Jaarunaa magaaja Moocaani aivoji amiihaiti ifiiticurunoco. ¹² Amiihaico neehi: Moocaani niinoono ajaadufucu iicasumi, tuucuumi janaanici idaasuno iicaji Sodoma cuumioto iicajino janaanici.

Uguubutino Miyaminaa.

(Mt 12.20-24)

¹³ iDaasucaniji ijoho Corazin cuumi! iDaasucaniji ijoho Betsaida cuumi! icano. Iivi iicabadi aatyimeratatinoco Tiro cuumivi, Sidon cuumivi icano mooniruva siicije iimiti ifiico ejeevesumoro, iifusujirumo idaasuvono gaachehuco ijicamaaimoro, baiguiijiri ejeemere icano.

¹⁴ Jaanoti amiihai, Moocaani niinoono ajaadufucu, janaanici idaasuno iimitinoco magaayiciji Tiro, Sidon icauucuumijeoto janaanivivi. ¹⁵ Jaanoti ijoho Caperna cuumi: Fine uujoho niquejefaño gañiicicafeteji, neehi. Jaarunaa guuinoviro gañiicafeteji guijeveminaa iicahigo, nooboro ijiiibogominaaco nuubo: ¹⁶ Amiihaico uguubumo, uco guubuhi. Jaanoti amiihaico agaayicitimo, uco gaayicitihivi. Uco agaayicitimo tolliro uco agalluuboco gaayicitihivi.

Jiiibogominaa Setentadimo Uhuumiuno.

¹⁷ Jaamo setentadimo ufuumo imo imo uumiuhivi noomoro: Aivojiibo iimitino ijimi icarumomaryo miihaico mityagomo dimomofeenedi, noomoro.

¹⁸ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jiihi, iifinicinaaca Satanans niquejefañoti aquetehi sisi anamebanicibadi. ¹⁹ Uujoho amiihaico mityaco acihivi jiiinimomi, juuvemi icamohallivi miquicuqui. Tolliro paryi iji mityaco miguuinoniqui jaarumo milli icatimo mihicaqui. ²⁰ Jaaruneri imo imo mihicadino. Idiinoro amiihai momo niquejefaño iicacunerivi imo imo mihica, nooboro.

Jesu Imo Imo Icahi.

(Mt 12.25-27; 13.16-17)

²¹ Jaasumiro Jesu sihidi imo imo minifutuuhivi Moocaani Gajjari. Jaaboro Moocaanico nuubo: Guihi, imino ijoho niqueje Aivojiibo, jiiinijeo Aivojiibo idiicaabo. Jinooco agaajafiimoti, eesicinimoti icano afataniiboro seemebadi iicamoco diihifusuhivi. Jiihi Guihi, ijoho tolli idiimogobadi.

²² Guihirubi uco paryi fanoovaco acihivi. Miijoho gaajatihivi Illico. Idiiboro Caani gaajahi. Jaabadiro miijoho gaajatihivi Caanico. Idiiboro Illi gaajahi. Jaaboco Illi miyaminaaco gaajasujirahi, ²³ nooboro ijiiibogominaaco emeeeciuboro diitocoro nuubo: Imicani icamo amiihai mahatyimeneque aatyimeme. ²⁴ Amiihaico neehi: Ajashutimo Moocaani iimaaminaa, bu aivojito icamo atyimeguehicauhivi jino amiihai mahatyimeneque. Jaarumo atyimeutihivi. Guubuguehicaumo jino amiihai muguubunoco. Jaarunoco guubutimo.

Iimihuseebe Samaritanoobovi Ohoovicino.

²⁵ Jaanaaca saafi Moise tajiiba jiiibogominaaafi agañiivuuboro fuuhivi Jesuma ihimaatuubo. Jaabo iifuruubo diiboco inisuubo dilluuhivi: Jiiibogominaaafi, ¿milli fine moonijirahivi ifinijitino fiivoma icaqui? nooboro.

²⁶ Jaanaaca Jesu nuuhi: ¿Milli naa nacu Moise tajiibaco caatiniuhi? ¿Milli nacu meecihicahi? nooboro.

²⁷ Jaanegui diibo iimusuuhi: Aivojiibo Moocaanico gaiji paryi diifiima, dijeebiima, disefama, dihesamaajema icano: Tolliro gaiji difiitino iicamoco difibadiro, nooboro.

²⁸ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jihi, imino neehi tolli omoonihachijji ifinijitino fiivoma diicaji, nuubo.

²⁹ Jaarunaa diibo, Jesuco idilluunoco agaihuiniuboro siino nuubo: ¿Mijoho nacu tafiitino iicamo? nooboro.

³⁰ Jaanegui Jesu ooviciiboro nuuhi: Safoono saafi miyaminaafi fuuhi Jerusaleti Jericojaago ofoocinijiri. Jaaboco nanivaminaa ahaamiumoro inehejeque iciumo paryi igaachehunoma. Jaamoro niinovacuuboco ejevesuumoro fuumo. ³¹ Jaanaaca saafi sacerdotemioobo toojiri saauhi. Jaaruubo tehesinotiro emeciuboro fatyuuhi. ³² Jaanobuunati tolliro levimioobo toojiri saauhi. Jaaboco tolliro tehesinotiro emeciuboro fatyuuho. ³³ Jaanaa tolliro Samaria jiinjjeoobo toojiri ufuubo diiboco emeciuboro idaasuvuuhi. ³⁴ Jaaboro diibojaa ufuuboro itujaavonoco taabuubo diiribari, vinofaihuri icano. Jaaboro toonoco isisiuboro iburrohallivi ificuuboro satyuuho icigatonicijafaño. Jaaboro diiboco toojafaño tuumuubo. ³⁵ Jaano seseevedi isamaritano ufuucuudi toojaoboco aciubo mijeeeci nihibajeecico. Jaaboro diiboco nuubo: Imino jaanico toomo. Janaanici dinihibamico diibohallivi agaanihachijji uujoho ico jaaduji sino asaadi, nooboro. ³⁶ Jilli ooviciiboro Jesu Moise tajiiba jiiibogominaafico dilluuhi: ¿Nanivaminaafi ahaamiuboco diitoti cajaan fine iidi ifiitnominaafi iicanicibadi aamusuubo? nooboro.

³⁷ Jaanegui nuubo: Eti bu diiboco iidaasuguubo, nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Foobo ijoho tolliro didaasugo, nooboro.

Jesu Icahi Martami Iijafaño.

³⁸ Jaabo Jesu efehecaubo saacuumivi ifutuuhi. Jaaboco Marta onoogo ijafaño gaayiciuhi. ³⁹ Jaago Marta inagoma icauhi Maria onoogoma.

Jaago Maria Jesuguino acasiivugoro guubunicihicaugo Jesu onoonoco. ⁴⁰ Jaarunaa Marta sihidi sinehejeque omooninehejeriro icahicauhi.

Jaagoro Jesujaago asaagoro diiboco nuuhi: Aivojiibo, ¿nacu daatyimetihii uuro dudicamaaanaaca tañago ticovono iicanoco? Tajiiba diigoco uco ihamusuqui, noogoro.

⁴¹ Jaarunaa Jesu diigoco nuuhi: Marta, Marta, sineheje dudicamaajeagoviro idiicamaño dijeebii ico mitahi. ⁴² Jaarunaa icano sanooro imiyaano. Jaanoco Maria imiyaanoco gaayicihii mijoho diigoti udumitiicijitino, nooboro.

Jesu Jilli Jiibuguuhi Moocanima Mihiiamaqui.

(Mt 6.9-15; 7.7-11)

11 Safoono Jesu Moocanima iimaauhi samañovi. Jaanoco iimivuudi saafi ijiibogominaafi nuuhi: Aivojiibo, mihihaico diibogo Moocanima mihiiamaqui Jua ijiibogominaaco ijiibuguubadi, nooboro.

² Jaanegui Jesu nuuhi:

Moocanima mihiiamaajisumi jilli meneehica: Moocaani niquejefaño idiicaabo, jaafa dimomo imino ijeevadi ficucafetehi.

Jaafa dihaivoji saahi.^h ³ Miihaico daaci machutaati fafucuvaaciviro. ⁴ Jaaboro miihaico mohimitico buusu, oono bu miihai, miihaico imitino omoonimoco toonoco mihimibachubadi. Jaaboro miihaico iji inisunofaño gañisudino, nooboro.ⁱ

⁵ Jaaboro ijiibogominaaco nuubo: Jilli mohooviciqui; Amiihaiti saafi inahaboniminaafima icahi: Jaabo fucufeenevi ijajaa ofooboro neetehi: Tañahabo uco daaci mihicaci, sahica icano maahunoti. ⁶ Saafi tañahabo sihigoti gasehi taajajaago. Jaaruuboco aacjiruno achahaneguiiha, nooboro. ⁷ Jaanoco diibova jilli iimusuuhi fañoojati: Lliivi diica; cufuhono guhuga fabaacinihi, taseemema micigacuui. ¿Milli bu ico agañoivooboro acjirahi? nooboro. ⁸ Jaanegui amiihaico neehi: Inahabo iicaneguiiha agañoivonoco imogotiruubo. Jaaruubo jilli agañoivooboro paryi idilluunoco diiboco acjiibo siino dillutiibo iicaqui. ⁹ Jaanegui amiihaico neehi: Midilluhachijji amiihaico Moocaani aciji. Bu tolliro miguiinohachijji mahatyimeji. Bu iguhugati mocoova amiihaico ifaayiciqui. ¹⁰ Idilluubo gaayicifihi. Bu tolliro iguiinoobo atyimefih. Jaabadiro guhugati ocoovaaboco faayicifiimo.

¹¹ ¿Nacu cajaanoty, caani isemene maahuco idillusumi fine guisibaco acjirahi? ¿Nacu bu taavaaboco idillusumi fine jiinimoco acjirahi?

¹² ¿Nacu bu iinyinoco idillusumi fine juuvehuco acjiruubo? ¹³ Jaamo amiihai mihimitirumo, iiminoco amiihai seemeque mahacjirahi. Jaanegui Moocaani niquejefaño iicaabo Igaijaco aciji diiboco idillumoco, nooboro.

Jesuco Ijima Icaabo Noomo.

(Mt 12.22-30; Mr 3.19-27)

¹⁴ Safoono Jesu iimitino ijico gañiuihi saafi miyaminaafico iimaasutiibo iicauboco. Jaabo ihiji ihinuunobuunati imiyaminaafi iimaacuui. Jaaneri sihidi miyaminaa jabafituuhi. ¹⁵ Jaarunaa saatoho nuuhi: Jaani iimitino ijimico gavaracuhicahi, ijimi aivojiiibo Beelzebu onoo mityari, noomoro.

¹⁶ Jaanoti saatoho Jesuco inisumo dilluhicauhi sihidi ejeevano niquejeonoco.

¹⁷ Jaarunaa diito esamaajeque agaajaciuboro diitoco nuuhi: Saafi aivojiiibo miyaminaa ijeevadi saaje udugaacamaaimoro sanomiro imonicasiruva diibo aivoji finijirahi. Tolliro saajaato sanomiro igaicaucasiruva finijirumo. ¹⁸ Sabadiro

Satanas iyotomaryo imonicasiruva, ¿milli bu imitya gueneene icajirahi? Jilli neehi, ijimi aivojiiibo Beelzebu mityari buhi uujoho ijimico agañoino uco meneeneguiiha.

¹⁹ Jaanegui uujoho Beelzebu mityari agañoihachijji, ¿nacu miijoho mityari amiihai jiiibogominaa ijimico buhi gañoihicahi? Jaamaño diito amiihaico gaajasuhi amiihai sicamañooco mihiimaanoco. ²⁰ Uujoho idiiboro Moocaani mityari ijimico buhi gañoihicahi. Jaanoti magaja amiihaivi Moocaani aivoji agasecuunoco.

²¹ Saafi miyaminaa sefano añijinoma ijaco ootoomoo iicasumi ineheje imino icahi. ²² Jaarunaa sifi janaanici esefaabo asaaboro diiboco iguiinoniboro ihañiñinoco dumitiicichi toonovi equehecutehicanoco. Jaadi inehejeque iiciboro sitaama ifehi.

²³ Jaabadi tajaagodi iicatiibo taminaafi, bu tajaagovi igaiyiicitiibo jilliro fahigovavi gavaracusuhi.

h 11.2: Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jaafa dijeebii onobadi eetavocafetehi, jiiinijehallivi, oono niquejefaño iicabadi, onoonoco.

i 11.4: Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: paryi iimitinoti miihaico taajasu, onoonoco.

Imitino Iji Dojicuviro Siino Uhuuminicino.

(Mt 12.43-45)

²⁴ Imitino iji miyaminaafiti ihiinoobo foonicichi, ifigaimañehejedi ijaguisiqui guinooboro. Jaaruubo aatyimecuutisumi esamaaihiniicibo: Dojicuviro uumiji taajajaago toojati asaahinihigovi, noobo. ²⁵ Jaabo siino uhuumiibo atyimehi miyaminaafi jeebiico iija imino imibachucinija imino iguijaacinibadi icaaboco. ²⁶ Jaanegui ofoobo siino icitefiibo sahuse juugahuseti miimiisiici idiino aivo diibo janaanici iimitino ijimico. Jaamo paryi imiyaminaafi jeebiifaño ijicafotomoro icafihhi. Jaaneri imiyaminaafi iticoni imitino iicauno janaanici aivo imitino minifetefihi.

Miyanotiro Imo Imo Mihicano.

²⁷ Jilli Jesu nuunaaca saafigo gaigo miyaminaafeeneti sefano nuuhi: Iimicani icago ico esemevaugoro ico ifiivusuugo! noogoro.

²⁸ Jaaneguiha Jesu nuuhi: ilmi janaanici imino Moocaani onoonoco uguubumoro omoonimo! nooboro.

Imitino Miyaminaa Sihidi Ejeevano Ifusuco Dilluhi.

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Jaanaa sihidi Jesujaago miyaminaa igaivomoro saahicauhi. Jaanegui ticoniubo ihiimaabo. Jisumio miyaminaa aivo imitihhi. Jaamoro dillumo sihidi ejeevano ifusuco. Jaaruno ifusurajitihhi; idiinoro Moocaani iimaaminaafi Jonas ifusuta iicaubadireji. ³⁰ Jaabo Jonas Ninive cuumi miyaminaadi ifusubadi iicaubadi tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo jisumio miyaminaadi ifusubadi icaji. ³¹ Ufucu Moocaani, niinoono ajaadufucu jisumio miyaminaaco Saba onoo cuumi jiniijeo aivojigo aganiivogoro diitoco janaanici guinoniji, diigo aivo tehesirunoti Salomon gaajaco iguubuqui asaumaño. Jaarunaa jino amiihaifeeneri Salomon janaanici uujoho iicaabo icahi. ³² Jaabadiro Ninive cuumiminaa niino jaadufucu aganiivomoro jisumio miyaminaaco guinoniji. Miho Ninive cuumiminaa imitico jeevesuhi Jonas diitoco Moocaani unuunoco ijiiibugusumi. Jaabadiro jino Jonas janaanici uujoho iicaabo jino amiihaifeeneri icahi, nooboro.

Mofi Imitino, Bu Imino Icano.

(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ ¿Miiijoho ciijigai mecuco inifutusumoro otoovohigo ficutatihhi, guirihilluguiino? Caamo mificutahhi fañoovaji ijicafotomo iseseequi ihatyimequi. ³⁴ Miho saafi ihaalli iimitiibo imino icajitirahi. Jaabadiro saafi ijeebii iimitiibo imihusetihhi. Jaabo imitinoguiino icaji. Jaanoti Moocaani ijeebiico iimibachuhachiiji imihusetiijibo. Moocaani iimogobadi icacujibo. ³⁵ Jaanegui deesicini: Uujoho imihuseebe, unuuruno dijeebiifaño iimitino icadino. ³⁶ Jaanoti paryi dififaño imino, imitino aivo achahahachiiji, paryi difi imino ifuvusujino ciijigamecu ico ifoovori aachicinibadi, nooboro.

Jesu Fariseomi, Caatiniminaa Icamoco Hbauhi.

(Mt 22.1-36; Mr 12.38-40; Lc 22.45-47)

³⁷ Jaabo Jesu ihiimaanoco iimivuudi, saafi fariseomiibo Jesuco coovauhi ijajaago imachutequi. Jaanegui Jesu ufuuboro casiivuuhhi imachuqui. ³⁸ Jaarunaa ifariseomiibo jabafituuhi Jesu diito tajiiba

onoobadi ihuseque nitamaaitiibo amachuunoti. ³⁹ Jaarunaa Aivojiiibo Jesu nuuhi: Amiihai fariseomi minitihi guirihilluno, butajene icano allicoloro. Jaanoti amiihai, amiihai jeebiifaño gahaficinihi imitino momoonimoro mananivahicanehejeri. ⁴⁰ iGaajaticanimo! ¿Jana nacu magaatatihi allionoco eheetavuubo tolliro fañoonoco eheetavuunoco? ⁴¹ Jaanegui amiihai jeebiifaño iicanoti idaasufiimedi mahaci. Jaadi jari paryi amiihai ifi imiteji.

⁴² iDaasucaniji amiihai fariseomi mihicano! Amiihai Moocaanidi fahuseeciti sahaame mahacihimeta aameti, ruda aameti, paryi basuta mamachufinehejete icano. Jaarumo sitaaco imino momoonitihimooaanico magajititihimino. Jinooco jeevesutum fanoocicoro momoonijirahimooaanico magajititihimino.

⁴³ iDaasucaniji amiihai fariseomi mihicano! Sinagogajafaño mufuusumimiyaaano icaganocoro mihimoyiicifihimino. Tolliro jiihaiño fañoonoco amiihaico idillunoco mihimoyiicifimino.

⁴⁴ iDaasucaniji amiihai caatiniminaa, fariseomi icamo: Mojeebii imihimino, noomoro sitaaco mabañifimino! Ciihoji toovono iicahojibadi mihicamomooaanico. Jaahojihallidi miyaminaa toojico gaajatimo toojihallidi iigonocibadi mihicamomooaanico.

⁴⁵ Jaanegui caatiniminaati saafi iimusuuhi: Jiibogominaafi, miihaico eneejiruno tolli neehi, nooboro.

⁴⁶ Jaaneguiiha Jesu nuuhi: iDaasucani amiihai caatiniminaa mihicajimooaanico. Amiihai sitaaco bocinoco mifiisesuhicahimiihaiñooba ajaabicitinocomooaanico. Jaamoroo amiihai jilli usegai sagaibari muduicihicatihimooaanico.

⁴⁷ iDaasucaniji amiihai mihicajimooaanico. Moocaani iimaaminaa ciihojinohallicomisumesumoro mihimibachunoco meheetavehicahimiihai eedeetemihairyo agaicaaumociihojinocomooaanico. ⁴⁸ Jaamo tolli momoonimomiihaihalliviro mijiiibeguehimiihai eedeetemihimooaanico. Jaamoo amiihai meheetavehicahimooaanico.

⁴⁹ Jaanegui Moocaani igaaafaenedi neehi: Galluuji Moocaani iimaaminaa, Moocaani minisuminaa icamocomooaanico. Jaamoti saatohocogaicaaujimo, saatohoco idaasunomoonijimomooaanico.

⁵⁰ Jaamo jisumio miyaminaacomooaanico. Moocaani ihiimaaminaa tiijohogaadaco iciji jiinije ifiivunoti jisumiviiicaumoco diito agaisiraiciumotiijohogaadaco, ⁵¹ Abel tiijohoti iticoniibo Zacariaco Moocaani iijafaño, Moocaanico ijeeceivequi asimico agaicaaufimañotiiimimecu situvi agaicaaubo tiijohovi nijequeenijiiibomooaanico. Jaanegui amiihaico neehi: Jisumio miyaminaacomooaanico. Moocaani ihiimaaminaacomooaanico agaisiraiciumogaadaco icijimooaanico.

⁵² iDaasucani amiihai mihicajimooaanico. Tuhugari ofoomorogaajajiruno llaveque mafaatanimoro mijicafototihimooaanico, bu ijicafetejirumocomijicafututitihimooaanico, nooboro.

⁵³ Jilli Jesu diitoco unuunoma iicamo fariseomi, caatiniminaa icamosihididiibojaa isifiiratumoro ticovauhi fanoovaco idillumomooaanico. ⁵⁴ Ifurumodiiboco siibadi onoonohalliti aivojito imega diibohallivimooaanico. Ijiiibeguequimooaanico.

Uujoho Imihusehi, Noomoro Añañifimohallivi Jiibogono.

12 Jaanaaca aivo sihidi miyaminaa iigaivuumo ijene quicucasihicauhi. Jaanaa Jesu iticoni jiibogominaaco nuuhi: Mehesicini fariseomi juurisutaguiiji: Imihusehi, noomoro añañifinoti. ² Aivo chahano afatanicinino, atyimeratino iicano. Jaabadiro chahano otoovono,

gaajaratino iicano. ³ Jaamaño amiíhai fucu civohi munuuruno cuuje sesehigo guubuvusuji. Jaabadiro toovono mecufaño guhugaco mafabaacumoro jaabañogayi mihiimaaruno, coovano noocafeteji iija nijequeti.

¿Miico Fine Mihigujirahi?

(Mt 12.28-31)

⁴ Tañahabomi, amiíhaico neehi: Mihigujirahana oono miyaminaa ifiico agaicaaufimoco. Jaarunobuunati milli miñoco moonicujitirumo. ⁵ Jaanoti naha idiibocoro mihigui iguijeninobuunati tolliro ijeebiico ciijigaifaño agaññijruubo mityama iicaaboco. Diibocoro mihigui.

⁶ Miíro sahusedimo joomico mijeegayiciriro manaajenicíhi. Diito icarumoti Moocaani jabajeevetíhi. ⁷ Miíro paryi amiíhai nigai ijeene paryi oovocinicuuhi sajesesari. Jaanegui mihigujirahana, miíro amiíhai síhidi joomi guiraarumo janaanici magajicafeteji.

Miyaminaafeenevi Jesucristoco: Miyaabo, Onoomo.

(Mt 12.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Amiíhaico neehi: Miyaminaa imefeenevi uco: Miyaabo, onoomoco, uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo tolliro Moocaani toomominaa imefeenevi: Miyaabo, neeji. ⁹ Jaanoti uco utuunamaaimoco tolliro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo tuunamaajji Moocaani toomominaa imefeenevi.

¹⁰ Tolliro cajaatyohacho uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubediti imitino ihiimaaruno diitoco buusucafetejirahi. Jaanoti Moocaani Gajjaditi imitino ihiimaamoco toono aivo buusurajitíhi jijehallívi, bu ufucu níquejevi icano.

¹¹ Amiíhaico sinagogajafaño fagominaa aivojito icanojaago asatyusumi; ¿Milli fine iimusují? ¿Milli fine neeji? noomoro gaihuiíba mihicadino.

¹² Tólli mihicasumi Moocaani Gajja jibegueji milli mihiimusujinoco, nooboro.

Sihidi Nihibamima Icaubo.

¹³ Jaanaa saafi miyaminaafeenetí Jesuco nuuhi: Jibogominaafi, tañahaboco dinoo guihirubihívi nehejetí uco feenedí ihaciquí, nooboro.

¹⁴ Jaarunaa Jesu diiboco nuuhi: ¿Nacu miíjoho uco amiíhahallívi ficuúhi fagominaatí nihibamí dugaacuminaafití? nooboro.

¹⁵ Siino nuubo: Amiíhai ifiico magaihuíni. Jaamoro síhidi sinehejeque mihimoyicidino; Miyaminaafi ifi síhidi sinehejema icanotí saatíhi, nooboro. ¹⁶ Diitoco jillí oovicuubo: Icaubo saafi síhidi sinehejema iicaubo.

Jaabo ijiínijeque abasuuno síhidi noovauhi. ¹⁷ Jaanoco aatyimeuboro esamaaiubo: ¿Milli fine mooníji? Chahano aivo tabasuta noovaco ificujiruno, ¹⁸ nooboro esamaaihicaubo. Jaadí nuubo: Gaajacuúhi omooníjinoco. Tamachutanoco ificuhicajaanoco agavaracuuboro siino coojano eetaveji. Jaaboro tojaajefaño paryi tabasuta noovataco ficuji paryi tañejeje icanoco. ¹⁹ Jaaboro tajeebiico neeji: Tajeebií, síhidi sinehejema diicahí ajashutinó ficabano ticovovi. Jaanegui daguísi, machu, daadu. Jaanoro imo imo diica, nooboro. ²⁰ Jaarunaa diiboco Moocaani nuuhi: Híjoho agaajatino miyaminaafi, jaachíijio fucuro guíjejeji. Jaanobuuna, ¿miídíji fine toono paryi ificuuno? nuubo Moocaani. ²¹ Jillí icafíibo miyaminaafi síhidi sinehejeque ifiguiíharo ititibaníibo. Jaaruubo Moocaani imefeenevi idaasuubo.

Moocaani Iseemeque Teemefihi.

(Mt 6.25-34)

²² Jaadi Jesu ijiibogominaaco nuuhi: Amiihaico neehi, gaihuiba mihicadino: ¿Jinejeque mamachuji, guijevetimo mihicaqui? ¿Jinejeque mijicafeteji? noomoro gaachehuti mehesamaaidino. ²³ Mofi machuta, gaachehu icano janaanici jaaducafetehi. ²⁴ Memeeci uuhimico abasumoro icitatirumo imachuta iijanoma chaharumo. Jaarumoco Moocaani machutaaco acifihi. Jaamo diito joomi janaanici amiikai majaaducafetehi. ²⁵ ¿Nacu cajaanoty fine gaihuiba iicaneri ifico janaanici medio metro ticovovi caamuvutusujirahi? ²⁶ Jino tihitiruunoco momoonijitirumo. ¿Collihi sinehejeque mehesamaaimoro gaihuiba mihicahicahi?

²⁷ Eneecau oono deecanoco mihiihini, dudicamaaitiruno jaadihunoco eetavotiruno imino ujusinoco. Jaanoti aivojiibo Salomon aivo sihidi jeevano iminoonoma icauruubo toono deecanobadi jeevautihi. ²⁸ Jaabo Moocaani ñaavahu icarunoco imino gaachehuco mijihacubadi omooniiibo safucu jahisi icano sifucu cijigaiñaño mijigasufirunoco. Jaanogui amiihai miyaminaa ajashuno mimiyaavogomo, ¿collihi mimiyaavogotih? Jaabo ñaavahu janaanici amiihaico imino jicujiibo? ²⁹ Jaanogui ¿jinejeque mamachuji? ¿Jinejeque mahaduji? noomoro gaihuiba mihicadino. ³⁰ Miiro imiyaavogotimo idiinoro jiinijeonehejequere guinefihi. Jaanoti amiihai Caani niqejefaño iicaabo. Jaabo gaajacuui amiihai paryi tonehejeri mucuujiivaachunoco. ³¹ Jaanogui iticoni Moocaani aivojico miguiino. Jaadi jari paryi tonehejeque bu magaayiciji.

Mubusumijema Niquejefaño Mihicano.

(Mt 6.19-21)

³² Mihiguijarahana amiihai agaijimo amiihai mahajashurahi. Jaarumoco Moocaani ihaivojico aacinoco imeguehi. ³³ Amiihai nehejeque manaajemere iidaasumoco mahaci; jilli meheetavo unuucujitino lleegucuco niqejefaño ifinijitinehejeque mificu tahi nanivaminaa achahahigo amiihai nehejeque deeira ifinisutihigo. ³⁴ Miiro amiihai busumijeene iicahigovi tolliro amiihai jeebii icajirahi.

Mihimibaivomoro Mihicacu.

³⁵ Mihimibaivomoro mihica amiihai cijigai mecunoco minifutusumoro. ³⁶ Ihaivojiibo ataabatoobo agaseebeque iguhugati ocoovasumiro ifaayiciqui iicojiminaafi ootomonicibadi. ³⁷ Imicani icajimo ihaivojiibo jeevivominaa diiboco toomomovi agasesumi. Miyanotiro amiihaico neehi: Ihaivojiiboro iimibaivoboro diitoco casiihacuji, jaaboro imachutaaco diitoma iifejiibo imachuqui. ³⁸ Jaamovi diibo fucufenevi, cuujetavi icano toomomovi agasehachiji imicani icajimo tolli iicano jeevivominaa. ³⁹ Jinooco magaaja iija abajaabo tusumi nanivaminaafi asanoco igaajaruva cigatiibo teemejiruubo. Jaaboro iijaco faayicisujitiruubo diibo nehejeque nanitiibo iicaqui. ⁴⁰ Jaaneguiha amiihai mihimibaivomoro motoomo mehesicinitinaaca uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo siino saaji, nooboro.

Imino Jeecivominaafi, Iimitino Jeecivominaafi Icano.

(Mt 22.45-51)

⁴¹ Jaanegui diiboco Pedro dilluuhi: ¿Aivojiibo, jino odoovicino miihaidiro nacu fameediro? nooboro.

⁴² Jaanegui Aivojiibo nuuhi: Cajaanihacho ihaivojiibo cojiminaafi imino iicaabo agaajaaboco iijaminaaco ootomooboro machutaaco ihaciqui ificucubo. ⁴³ Imicani icajiibo ihaivojiibo agasesumi imino mooniiboco aatyimevasumi. ⁴⁴ Miyantiro amiihaico neehi: Diiboco ihaivojiibo paryi inehejehallivi aivojiiboti ficuji. ⁴⁵ Jaanoti imitino ijeebiifaño esamaaiboro: Fine tahaivojiibo goovajitino agasene, nooboro saatoho ihaivojiibo jeecivominaaco idaasuno omooniiiboro, ticovono amachuuboro, aaduuboro iguiriicavoobo. ⁴⁶ Jaanaa diibo gaajatinaaca cufucuhacho ihaivojiibo gaseji. Jaaboro diiboco sihidiro ahaamiiboro ficujiibo saatoho iimitimoco omoonibadi iicaqui. ⁴⁷ Jaanoti ihaivojiibo atajiibanoco gaajacuruubo iimibaivoboro omoonitiibo sihidiro aamicafeteji guiraano. ⁴⁸ Jaanoti saafi gaajatiibo imitinoco omoonihachiiji miidino aamicafeteji. Miiro Moocaaniti guiraano agaayiciniiboco, bu guiraajino idilluno. Jaabadiro guiraano ificusuuboco, bu guiraajino idilluno.

Jesu Dugaacusuminaafi.

(Mt 12.34-36)

⁴⁹ Uujoho saahu jinihallivi ciijigaico inifutusuvaabo; iImeguehi jisumiro ijigacuunoco! ⁵⁰ Nitisubadi idaasufañodihica nisucafeteji. iGuiraacani idaasuno icahi toono afatyotinochachuta! ⁵¹ ¿Nacu fine amiihai uco: Jinihallivi sajeebii icaco sivaabo, noomoro mehesicinihi? Jaarunaa amiihaico: Chahano, neehi. Jilli uujoho miyaminaaco dugaacusuhi. ⁵² Jaamaño jisumitiro sahusedimo sajaoto iicamo dugaaveji miimisiici, saafi icamo miimisiicihallivi; bu miimisiici, dugaaveji miimisiici, saafi icamohallivi. ⁵³ Caani illima moonicasiji, bu illi caanima moonicasiji icano. Tolliro seeji illehallivi, bu ille seejihallivi icano, tolliro iyaaja ibaabohallivi, bu ibaabohallivi iyaaja dugaaveji icano, nooboro.

Ificabavanoco Magaajacino.

(Mt 12.1-4; Mr 8.11-13)

⁵⁴ Tolliro bu Jesu miyaminaaco nuuhi: Jimañovi Jerusalevi oestejaagoti nijaba asaasumi mahaigueji meneefhi. Jaabadi icafino. ⁵⁵ Jaanoti surjaagoti guibuhuba asaasumi ficabavajino monoonicahi. Jaabadi icafino. ⁵⁶ iBañifiraminaa! Niquejeguiino iicanoco, jinihallivi iicanoco icano magaarjumo. ¿Collihica magaatihii amiihai mihicanoco?

Diminaafima Sajeebii Minifoto.

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ ¿Collihica amiihairyo mihimibachutihii? ⁵⁸ Saafi ijoho idiihegueebe dihallivi aivojitoco ijibogotooboma ufuusumi jiihaivi diiboma imino diimaa. Jaamisiro siino mihimitocasi ico dugaacusuminaafijaa satyediibo. Jaabo dugaacusuminaafi ico sisiminaafico acijirahi. Jaabo isisiminaafi ico civojafaño jiihacujirahi. ⁵⁹ Jaanegui ico neehi: Tahigoti dihiinejitirahi niinojegayico adaadutinohachuta.

Amiihai Imitico Mejeevesutihachiiji Famooro Mifiniji.

13 Tusumi saatocho Jesujaa asaamoro diiboco jiibuguumo Pilato Galilea gaifiimico agaisiraiciuboro Moocaanico ijeeceivequi asimico agaisiraiciumo tiihohoma diito tiihohoco acahiiseniunoco. ² Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: ¿Jito Galilea gaifimi famoova janaanici fine iimitimaño jilli icamo, noomoro fine mehesamaaihi? ³ Amiihaico chahano neehi: Tolliro amiihai, amiihai imitico mejeevesutihachiiji paryi mifiniji. ⁴ ¿Nacu fine amiihai jooono Siloe torrehaci dieciochodimohallivi Jerusalevi aacutuuneri iguijeveumoti: Fine tahi iicamo janaanici imitimo, noomoro mehesamaaihi? ⁵ Amiihaico chahano neehi: Tolliro amiihai, amiihai imitico mejeevesutihachiiji paryi mifiniji, nooboro.

Higuera Onooho Imohovi Ohoovicino.

⁶ Jaaboro Jesu jilli ohooviciuboro nuuhi: Saafi miyaminaafi ibasutaho Higuerahoma icauhi. Jaahoco meecituubo fine noovacuuho nooboro. Jaarunaa noovautiho. ⁷ Jaanegui ibasuta toomominaafico nuubo: Meeci mificabaci, saficaba icano sanohallivi meecivahicarahi. Jaaruubo inoovaco atyimetatiji. Jaanegui, diillucu; ¿Collihi bu toonovi onoovatiho icajirahi? nooboro. ⁸ Jaarunaa toono toomominaafi diiboco iimusuuhi: Aivojiiho, jaafahi jificaba icaho; ijiinijeque seediibo tanusuji. ⁹ Jaadi fine jari noovajiho. Jaanoti onoovacutihachiiji jei diillu, nooboro.

Jesu Jaguisisumi Iyoobai Iimitigoco Buheesuhi.

¹⁰ Safoono jaguisifucu Jesu sinagogajafaño jiibeguehicaui. ¹¹ Jaanaa tahi icaugo saafigo gaigo dieciocho ficabano ticovovi iguihuvaugo, iimitino iji omoonuuneri iyoobai fañoviro tejeeveuhi. Jaaneri sanoticovoro jullevecutigo. ¹² Jaagoco Jesu aatyimeuboro ocoovauboro nuuhi: Gaigo, diguihuvati buheetecu, nooboro ¹³ ihuseneque diigohallivi ficuubo. Jaasumiro diigo sanoticovoro ujulleveugoro ticovauhi Moocaanico iimogo.

¹⁴ Jaarunaaca sinagogaja aivojiiho Jesu jaguisisumi diigoco ubuheesuunoma iicaubo sihidi isifiiratuuboro miyaminaaco nuuhi: Sahuse juugahuseti safucu icano icahi mududicamaaiqui. Jaasumi masaa amiihaico ibuheesuqui jaguisisumi icatino, nooboro.

¹⁵ Jaanegui Aivojiiho Jesu diiboco iimusuuhi: Bañifiiraminaa, jaguisisumi icarunaaca amiihai joomico misiniimoro masatyefihi nifaihuti mihisuutomo. ¹⁶ ¿Jaanegui jaamo Abraham iyaaicigaico Satanas guihuvvari dieciochodino ficabava ticovovi isisihinigoco, jaguisifucuvi iicanegui nacu misinaayujitirahi? nooboro.

¹⁷ Jilli Jesu unuuneri, paryi diiboco ijiiheveumo nucufeveuhi. Jaarunaa saatocho miyaminaa imo imo icauhi, Jesu sihidi jeevanoco omooninoco aatyimeumoro.

Mostaza Tooivi Ohoovicino.

(Mt 12.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Jaaboro Jesu nuuhi: ¿Jinejebadi fine jeevano Moocaani aivoji? ¿Jinejevi fine ooviciji? ¹⁹ Fine mostaza noovatabadi jeevano. Jaano tooico miyaminaafi abasuno ujusinoro guiraaho imohoti minifetehi. Jaahohaafenevi joomi agahafomo ihiicunoco eetavehi.

Juurisutaguijivi^k Ohoovicino.

(Mt 12.33)

²⁰ Jaadi nuubo Jesu: ¿Jinejevi oovicijirahi fine Moocaani aivojico? ²¹ Fine juurisutaguijico gaigo itacufaño minooci, sano icano ohoovogoro ificuuno paryi iitacuco adicichi, nooboro.

Ijene Jiihai Aamiji.

(Mt 7.13-14; 21-23)

²² Jaabo Jesu Jerusale cuumijaago ofoobo jiihaivi afatyocuumijevi jiiibogooboro feehicauhi. ²³ Jaanaa saafi diiboco dilluuhi: Aivojiiibo, ¿naa miidimoro taajaji? nooboro.

Jaanegui nuubo: ²⁴ Miguiino jaamo ijene jiihai aamijiriro^l mijicafetehi. Jaanegui amiihaico neehi: Sihidi miyaminaa imegueji ijicafotonoco. Jaarumo jicafetejitihi. ²⁵ Iija abajaabo agaaniivooboro iguhugaco afabaacunobuuna amiihai jahisi mihicamo, mocoovaji: Aivojiiibo, miihaico faayici, noomoro. Jaarunaa diibo amiihaico iimusuji: ¿Miijoho amiihai? Amiihaico uujoho gaajatihi, nooboro. ²⁶ Jaanegui amiihai miticovaji diiboco monoomo: fima miihai mamachuhicauhi, mahaduhicauhi icano tolliro ijoho muucuumijefaño diibeguehicauhi, noomoro. ²⁷ Jaarunaa amiihaico neejiiibo: Amiihaico nuucuuhi, amiihaico uujoho gaajatihi uuditi buhigovi miminifoto amiihai iimitinoco momoonifino miyaminaa. ²⁸ Jaamo tahigo mataacasimoro amiihai igaiñooco mohojisuji. Abraham, Isaac, Jacob, paryi Moocaani iimaaminaa icamo Moocaani aivojifaño icamoco maatyimemere amiihaico diitoti buhigovi agaaniicummo mihicajimo. ²⁹ Jaanaa tolliro fahigovati miyaminaa saaji Moocaani aivojifaño acasiivomoro imachuqui. ³⁰ Jaasumi miyaminaa jisumi guinovi iicarumoti tusumi saatoho sihidi ejeevamoti minifeteji. Jaanoti jisumi sihidi jeevano iicarumoti saatoho tusumi guinovi minifeteji, nooboro.^m

Jesu Jerusale Cuumihallivi Taahi.

(Mt 22.37-39)

³¹ Jaafucu fariseomi asaamuro Jesuco nuuhi: Jinooti sihi fuucu Herode imeguehi ico agaicaaunoco, noomoro.

³² Jaanegui Jesu iimusuuhi: Mofoo, jaamoro toonaamuhuco monoo: Jaachiiji, civohogo icano imitino ijimico buhi gavaracuji, iguihuvamoco buheesuji icano. Jaabo civohogo sesevedi imiveji. ³³ Jaaruubo ofoohigo feeji jaachiiji, bu civohogo, bu sesevedi icano. Milliti bu Moocaani iimaaminaafi Jerusaleti buhigovi guijevejirahi.

³⁴ Jerusale cuumi, Jerusale cuumi, amiihai Moocaani iimaaminaaco magaisiraicifihi, tolliro Moocaani amiihaijaago jiiibogominaaco agalluumoco guisibaneri mahaamifihihichi. Jaanoti uujoho imeguehicahi fahiijivaro tuucuumi seemeque tajaagovi iigaiyicicinocono onoo catava iseemeque ijijecuguiino ificuunicibadi. Jaarunoco amiihai mihimeguehicatihi. ³⁵ Eneecau bu magaaja amiihai iijano jihovonodi fiiveteji. Jino amiihaico neehi: Uco siino mahatyimecuujitihi jari

k 13.20, 21: Levaduraguijivi Ohoovicino.

l 13.24: Griego iijiri: aajashuno guhuga, noono.

m 13.30: Griego iijiri noono: jisumi dojicuvi iicarumoti tusumi saatoho imegavi minifeteji. Jaanoti jisumi imegavi iicarumoti saatoho tusumi dojicuvi minifeteji.

johono uco: Imicani Aivojiibo momofeenedi asaabo, menejifucu agasetinohachuta, nooboro.

Jesu Iciidiihallivi Nifaihu Agahafuuboco Buheesuuhi.

14 Safoono jaguisisumi Jesu fariseomi aivojiibo ijafaño fuuhi imachuqui. Jaaboco saatoho fariseomi iifinicihcauhi. ²Jaanaa Jesu imega iciidiihallivi nifaihu agahafuuneri iguihuvaubo icauhi. ³Jaanegui Jesu fariseomi, Moise tajiiba jiiibogominaa icamoco dilluui: ¿Fine jaguisisumi mubuheesujirahi iguihuvaaboco, nacu mubuheesujitirahi? nooboro.

⁴Jaarunaa diito iimusuutih. Jaanegui iguihuvaaboco iiciuboro buheesuuhi. Jaaboro diiboco agalluuboro ⁵ifariseomico nuuhi: ¿Cajaaty fine amiihaiti amiihai jooi ifapaajefaño aacotooboco mihiicijitirahi jaguisifucu iicaneguiiha? nooboro.

⁶Jaarunoco milli iimusuutimo.

Taabava Jiibaimojaago Ucuuhuvamo.

⁷Jaanaa Jesu iifinicinaaca ucuuhuvaumo asaamo imiyamañejeviro casiicamaaihicauhi.

Jaanegui Jesu oovicifeenedi diitoco faguuihi: ⁸Saafi ico taabava jiibaimojaago ucuuhuvasumi imiyamañovi casiivedino, fine gasejiruubo sifi dijanaanici iicaabo. ⁹Jaanegui amiisico ucuuhuvaabo asaaboro ico neejirahi: Jahigovi diica tomañovi jaani icasiivequi, nooboro. Jaanegui iijoho unucufeebere diito allibavi feejirahi. ¹⁰Tolli icatino, ico ucuuhuvasumi ofoobo allibavi casiivo. Jaachijji fañojoaobo asaaboro ico neeji: Tañahabo, jahi imiyagahallivi casiivoto, nooboro. Jilliti jari imiyaamo amachumofeeneri diicaji, nooboro. ¹¹Jaabadi ujoho mityahi onoobo guinovi ficucafeteji. Jaanoti miyaabo icaruubo mityahi onootiibo miyaaboti ficucafeteji, nooboro.

¹²Jaadi bu fañojoaoboco nuubo: Jiibaimofaño machutaaco edeetavusumi digataavominaacoro, dinahabomico, diyotoco, difitino iica inihibamivamoco icano cuuhuvadino, tolliro bu diito ico coovajirahi. Jaamaño diitoco ocoovano jaadaco diicicuujirahi. ¹³Tolli icatino; jiibaimoco edeetavusumi iidaasufimoco, ifiino imitimehejeque, iigotimehejeque, aatyimetimehejeque icamocoro cuuhuva. ¹⁴Jaadi jari imo imo diicaji ico diito jaadujitirahi. Jaaruno jaadaco gaayiciji ufucu jari iimifimo siino ubuheetesumi, nooboro.

Iguiraano Jiibaimovi Ohoovicino.

¹⁵Jilli Jesu unuunoco saafi igiciniumañoti Jesuco nuuhi: Imicani icajiibo Moocaani aivojifaño machutaaco amachuubo, nooboro.

¹⁶Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Safoono saafi eetavuuhi machuta jiibaimoco. Jaaboro tajiibauhi sihidi miyaminaaco icuuhuvaqui. ¹⁷Jaanaa amachucuujino iicacuunegui iicojiminaafico galluubo, ucuuhuvaumoco ijiibeguetequi: Masaaco paryi fanooro icacuuhi mamachuqui, nooboro. ¹⁸Jaarunaa famooro ticovauhi onoomo; saafi nuuhi: Jaachijjiro jiiinjjeque naajejehi. Jaanoco meeciteji. Jaanegui ico neehi: Feejitih, nooboro. ¹⁹Jaanoti bu saafi nuuhi: Jaachijjiro fahuseecidimo bueymico naajejehi. Jaamoco nisuteji. Jaanegui ico neehi: Feejitih, nooboro. ²⁰Jaanoti bu saafi nuuhi: Jaachijjiro atyabaco icijehi. Jaanegui ico neehi: Feejitih, nooboro.

²¹ Jaanegui ijeeceivominaafi uhuumiuboro ihaivojiiboco jiibogovauhi paryiicino. Jaaneri ihaivojiibo isifiratuuboro, ijeeceivominaafico nuubo: Goovano difoo cuumi jiihaiñeri. Jaaboro siva iidaasufimoco, ifiino iimitimehejeque, iigotimehejeque, aatyimetimehejeque icano, nooboro.

²² Jaanobuunati ijeeceivominaafi nuuhi: Aivojiibo, onoobadi moonicuuih. Jaarunofaño icanehiica saatoho iicajirumañeje, nooboro. ²³ Jaanegui ihaivojiibo diiboco nuuhi: Siino difoo. Jaaboro buhigueeje jiihaiñofoño iicamehejeque diicito taaja igahafequi. ²⁴ Miyanotiro amihaico neehi: Iticoni ucuuhavarumo tamachutaati ajashuno itiivejitih, nooboro.

Cristo Dojicuti Ofoomo Jilli Icaji.

²⁵ Jaanaa Jesu dojicuti sihidi miyaminaa feehicauhi. Jaanegui dojicuviro diitojaa iimeveuboro nuuhi: ²⁶ Saafi tadyojicuti asaanoco iimogoobo caanico, seejico, mogaico, iseemeque, inahabomico, inagomico, bu ifi icarunoco icano iijihavetiibo tadyojicuti saajitih. ²⁷ Tolliro tamomohalliti ifiico iguijenisunoco iimogotiibo tadyojicuti saajitih. ²⁸ ¿Nacu amiihaiti saafi torrehacico eetavonoco iimogoobo iticoni tohaci ajaaducafotonoco gaajajiruubo? Diiboma imino iifetejidino iicaruva eetavejiruubo. ²⁹ Jaanoti ihimahacinocoro iticoniibo inihibami achahaneguiiha ijeevesuruva tohacijeque aatyimeme diiboco dejecujirahi: ³⁰ Diibo jino ticonihinirahi eetavonoco. Jaaruubo imivehinitih, noomoro. ³¹ Jaabadiro saafi aivojiibo siijiinije aivojiiboma omoonicasijisumi imiyaminaa diez mildimoma iicaabo. ¿Nacu fine veinte mildimoma diibojaa asaaboco guinonijirahi? ³² Jaarunaa diiboco sahitiro iguinonijirunoco agaajaaboro tehesibaacaro diibojaa jiibogoco galluujiiruubo iimitocasiqi. ³³ Jaabadi cajaanihacho amiihaiti paryi iinoco ejeevesutiibo tadyojicuti saajitih.

Imuhu Iimo Afatyusumi.

(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Imuhu imihi. Jaarunaa iimo afatyusumi, ¿milli bu siino imitejiruno? ³⁵ Jilli magañitacuuih jiiinjeguiiha imitino, bu abonoguiiha imitino icano. Amiihaz nohojima mihicamo muguubu, nooboro.

Oveja Imitanovi Ohoovicino.

(Mt 12.10-14)

15 Jaanaaca paryi impuesto jaadusuminaa, paryi imitiminaa icamo saahicauhi diiboco iguubuniciqui. ² Jaanoma iicamo fariseomi, caatiniminaa icamo diibediti imitino neehicauhi: Jaani iimitimehejequere agaayiciiboro diitoma machuubo, noomoro.

³ Jaanegui Jesu diitoco jilli oovicuih: ⁴ ¿Nacu miijoho fine amiihaiti ciendino ovejamima iicaabo saafi diitoti imitaruva noventa y nueve dimoco sihigo iimimañovi ificuhiniiboro feejitirahi iguiinotoobo aatyimetinohachuta? ⁵ Jaaboco aatyimeebere imo imo iijjebaihallivi ficuunicih. ⁶ Jaabo iijajaago agaseebere inahabomico, ifiitinominaaco icano ocoovaaboro neehi: Uuma imo imo mihica tahoveja imitahiniiboco atyimecuuih, nooboro. ⁷ Amihaico neehi: Tobadiro niquejefaño iicamo aivo imo imo icanicih saafi iimitiibo iimitico ejeevesuuboro iicasumi. Jaanoti noventa y nueve dimo iimitima achahamo iicamaño jinejeque bu jeevesujirumo. Jaanegui diito janaanicivi imo imo iicano saafi iimitico ejeevesucusumi.

Nihibajevi imitajevi Ohoovicino.

⁸ ¿Nacu cajaanoo gaigo fahuseecijeva inihibami icanoti saje imitaruva cuugahuco iniigoro guijaagoro, iminogayi guinejitiirahi aatyimetinohachuta? ⁹ Jaajeque aatyimecuudi inagomi, ifiitinominaa icamoco ocoovagoro neehi: Uuma imo imo mihica; atyimecuuhi tañihibaje imitahinijeque, noogoro. ¹⁰ Amiihaico neehi: Tolliro Moocaani toomominaa sihidi imo imo icanicahi, saafi iimitiibo iimitico ejeevesusumi, nooboro.

Inihibamico Sicamañovi Agañiifiibovi Ohoovicino.

¹¹ Tolliro bu Jesu nuuhi: Saafi miimisiici iseemene misima icauhi. ¹² Jaanaa iguihoobo caanico nuuhi: Guihi, jisumiro uco daaci dinehejete ufucu uudi iicajirunoco, nooboro. Jaanegui caani diitisima inehijeque diitisima dugaacuui. ¹³ Jaanobuunati iguihoobo inehijeque anaajeuboro inihibamico allacaruuhi. Jaaboro toonoma tehesino siijiinijevi fuuhi. Jahigo paryi inihibamico iimitinovi gañiibo. ¹⁴ Jaanaaca diibo inihibamico agañiicuunobuunati toojiinijevi sihidi ajeba icauhi. Jaaneri diibo ticovauhi sihidi ajebari iicaabo. ¹⁵ Jaanoma iicaabo dudicamaajeque guiinutuubo toojiinijeominaafijaago. Jaabo diibo ifaafaimico tuumusuuhi. ¹⁶ Jaabo ifaafaimi machuta imitinoti imachuqui moonihicaurahi. Jaarunaa miihaiñooba diiboco toonoti acihicautihi. ¹⁷ Jaanoti esafutuubo: Guihirubi iijafaño sihidi idudicamaajeminaa machuta sihidi atyuuvonicinaaca, uujoho jimañovi ajebari nacatehi. ¹⁸ Dojicuviro uumiji guihirubi iijajaago. Jaaboro diiboco neeji: Guihi, Moocaanihallivi, dihallivi icano imitino moonihicahi. ¹⁹ Jaanegui uujoho iimitimaño diseemenebadi icacuutihi. Jilli didudicamaajebebadiro uco deesticinico, nooboro ²⁰ dojicuviro uumicuubo caani iijajaago.

Jaaboco tehesinotiro caani aatyimeuboro idasuvuuhi. Jaaboro diibojaago ijinafatyuboro diiboco ihiibicituuboro niniiciubo. ²¹ Jaanegui diibo caanico nuuhi: Guihi, Moocaanihallivi, dihallivi icano imitino moonihi. Uujoho iimitimaño uco diseemenebadi icacuutihi, nooboro. ²² Jaarunaa caani nuuhi ijeecivominaaco: Goovano iimichehuco mihicimoro diiboco mijiihacu. Jaamoro usegaiviicuti ihusefa mificu, tihaiapaajeti diiboco mijiihacu icano. ²³ Jaamoro niivigai iicavaaboco mihicitomoro magaicaau, muduumoro jiiibaimoco meheetavequi. ²⁴ Jaani taseemene uchuumucuubo siino ubuheetejirubadi iicaneguiiha, imitahiniiboco siino mahatyimeneguiiha, nooboro jiiibaimoco eetavuumo.

²⁵ Jaanaaca ihamiyaabo sihi ifaguifaño icauhi. Jaabo jaahe asaaubo guubuuhi agaseme amasivanoco. ²⁶ Jaanegui saafiiti icojiminaafico ocoovaboro dilluubo: ¿Milli iicano oono? nooboro. ²⁷ Jaanegui iimusuuho: Dinahabo gasehi. Jaanegui diicaani iniivigai iicavaaboco gaicaasuihi milli icatiibo imino agaseneguiiha, nooboro. ²⁸ Jaarunaa diibo ihamiyaabo sihidi isifiratuuboro jaahe fuuguutiibo. Jaanegui caani asaaboro diiboco noovauhi jaahe isaaqui. ²⁹ Jaaboro caanico nuubo: Hiro gaajahi sihidi ficabano iima dudicamaahicahi diijico gañiitiibo. Jaaruboco safooba diniivimiti saafiigayiiba daacitatihi, tagataavominaama jiiibaimoobaco eheetavejirunaaca. ³⁰ Jaanoti jaani daachi dinihibamico iimitino gaigoomima agañiiboro agasebedi naha diniivigai iicavaaboco gaicaauhi, nooboro. ³¹ Jaanegui caani nuuhi: Besha, iijoho fahiijivaro

uuma diicanicihi. Jaamaño paryi tañeheje diino. ³² Jaanoti imino jisumi jiiibaimoco meheetavomoro imo imo mihicano, dinahabo uchuumucuubo siino ubuheetejirubadi iicaneguiiha, imitahiniiboco mahatyimeneguiiha, nooboro.

Iija Toomominaafi Iimitiibovi Ohoovicino.

16 Jaadi tolliro Jesu nuuhi ijiibogominaaco: Icaubo saafi sihidi nihibamima iicaubo, guubuui iija toomominaafi diibo nehejeque sicamañovi agañihicaunoco. ² Jaanegui ihaivojiibo ocoovauboro diiboco nuuhi: ¿Milli iicanoco iiditi guubuhi? nooboro didudicamaajeti paryi uco diibogo. Jisu tadyudicamaajeminaafiti diiacuujiitihi, nooboro. ³ Jaanegui iija toomominaafi esamaaihicauhi: ¿Milli fine icaji jisumi tahaivojiibo tadyudicamaajeti uco agañiidi? Sefatihi jiiijeque eseedijiruubo nucufeguehi sitaaco nihibamico idillunoco. ⁴ Jaaruubo gaajacuuih jilli saatohoco aamusunoti diito uco iijafaño tadyudicamaajema achahasumi agaayicijinoco, nooboro ⁵ coovaubo saafiiri paryi saatoho ihaivojiiboco edebeumoco. Jaaboro saafiico dilluubo: ¿Minoodino ijoho tahaivojiiboco debehi? nooboro. ⁶ Jaanegui diibo iimusuuhi: Debehi ciendino illuva tyigabaje diiribanoco, nooboro. Jaanegui iija toomominaafi nuuhi: Jino didebehaamene, goovano casiivoobo bohonoti deetavo cincuentadinoro oono aameti, nooboro. ⁷ Jaabadiro sifico dilluubo: ¿Jana minoodino ijoho tahaivojiiboco debehi? nooboro. Jaanegui diibo nuuhi: Trigoco ciendino ticovo tiyiva, nooboro. Jaanegui nuubo: Jino didebehaame, bohaameti deetavo ochentadino ticovo tiyivaro, nooboro. ⁸ Jaanoco ihaivojiibo agaajaciudi nuuhi: Taaja toomominaafi gaajaabo aivono ifuuruubo, sitaama imino iicaqui omooninoco. Jiiinjeo miyaminaa gaajahi jiiinjeonehejeque, miyaavogominaa janaanici.

⁹ Jaanegui amiihaico neehi: Jino iimitino jiiinjeonehejeri gataavominaati mihici jiiinjeoneheje ifiniidi amiihaico diito ufucu niquejefañi ifinijitino iijanofañi igaayiciqui.

¹⁰ Miidirunoma imino omooniiibo, tolliro iguiraanoma imino moonihi. Jaanoti ajashurunoma imitino omooniiibo, iguiraanoma tolliro imitino moonihi. ¹¹ Jaamaño jino iimitino jiiinjeonehejeri imitino momoonimoco, ¿miiijoho bu amiihaico imiyaanehejeque acijirahi? ¹² Jaanoti sitaano icarunoco imitino momoonihicamoco, ¿miiijoho bu amiihaico acijirahi amiihaiñotiro iicaqui?

¹³ Chahaabo jeevivominaafi miimisiici aivojitisico ejeevivoobo, saafiico jiihegueebere, saaficoro gaijjiruubo. Saafima imino iicaaboro saafiditi imitino esamaajiruubo. Jaabadiro Moocaani, bu nihibami icanoco sano mejeevejitirahi, nooboro.

¹⁴ Jaanoco fariseomi nihibamima imoyiiciminaa iicamaño jilli unuunoco paryi uguubuumoro Jesuco dejecuumo.

¹⁵ Jaanegui Jesu diito nuuhi: Amiihai miyaminaa imefeenevi iminobadi mihicahi. Jaarunaa Moocaani amiihai jeebiico gaajahi; miyaminaa sihidi jeevahibadi eesicininoco Moocaani jiiheguehi.

Moise Tajiiba, Moocaani Aivoji Icano.

¹⁶ Siicijeti Moise tajiiba, Moocaani iimaaminaa icano icahicauhi, Jua ifiivutinohachuta. Toonotiro iimi Moocaani aivoji iiji jiiibogocafetehi. Jaamofenedi famooro sefacinihi ijicafetequi.

¹⁷Tihiino niqueje, bu jiinije icano ifininno. Jaano janaanici jeevano tajiibati sasitugayi afatyejiruno.

Jesu Jiibeguehi Gaigooco Ejeevesunoditi.

(Mt 12.1-12; Mr 12.1-12; Tolliro meeci Rm 7.1-3; 1Co 7.10-16)

¹⁸Saafi miyaminaafi mogaico ejeevesuuboro sifigoco iiciibo iimitinoco eetavehi. Jaabadiro ejeevesucinigoco iiciibo iimitinoco eetavehi.

Sihidi Nihibamima Iicaabo, Lazaro Icano.

¹⁹Safoono icaubo saafi sihidi inihibamima iicaubo. Jaabo iminoono gaachehunofaño jicamaaihicauhi ovosiinoono. Jaaboro fafucuvaaciviro jiibaimoco sihidi ovosiinoono. Jaanaa tolliro icaubo saafi ²⁰iidaasuubo sihidi icininisoma icaabo baavi gicinihicaubo inihibamima iicaabo guhugavi. ²¹Jaabomaje tuvaveguehicaurahi inihibamima iicaabo machuta usuuvineri. Jaaboco jicumi asaamoro itujaavonoco nejeechicauhi. ²²Jaanofeene iguijeveubomajeque ciiumo. Jaaboco Moocaani toomominaa satyuuhi icojivi. Jaanaa tolliro bu inihibamima iicaubo guijeveuhi. Jaaboco ciiumo. ²³Jaabo inihibamima iicaubo idaasuno icahicauhi iguijeveme icafihigo. Jaabo tahigoti caamoco emeeciubo atyimeuhi Abrahamco Lazaro iicojiri icaaboma. ²⁴Jaanegui coovadiivuuho: Guihi Abraham, uco didaasugo. Jaaboro Lazaroco tajiiba ofooboro ihusegai niqueque nifaihufaño amatyusuuboro tañejeba niqueque isiicusuvaqui. Jino ciijigaifaño sihidi idaasuno icahi, nooboro. ²⁵Jaarunaa diiboco Abraham nuuhi: Taseemene, desafoto jinihalliri idiicahinisumi imino diicahinihi. Jaanoti Lazaro idaasuno icauhi. Jaaruubo jisumi juuga jacusucinihi. Jaanoti ijoho idaasuno diicahi. ²⁶Jaanomaryo bu amiihai miihaiti sicaisitu oonaagonovi mihicahi. Jaamaño juugati tahi efiejirumo. ¿Milli bu feejirahi tahigototo? ¿Milli bu juugavi fatyiejirahi? nooboro. ²⁷Jaanegui inihibamima iicaubo nuuhi: Jaaneguiiha taca Guihi Abraham, ico neehi: Jaabo Lazaroco galluuhi guhirubi iijajaago, ²⁸ofooboro sahusedimo tañahabomico iijibeguetequi. Jaanoti juuga jino iidaasumañovi tolliro saadimo, nooboro. ²⁹Jaaruuboco Abraham nuuhi: Diitoma icano Moise acaatinihaamene, Moocaani iimaaminaa acaatinihaamene. Jaanoco iguubuqui, nooboro. ³⁰Jaanegui inihibamima iicaubo nuuhi: Jiihi, guhi Abraham, jaarunaa saatoho iguijeveuumoti diitoco iijibogoturuva iimitico jeevesujirumo, nooboro. ³¹Jaarunaa Abraham diiboco nuuhi: Moise, Moocaani iimaaminaa icamoco uguubutihachijji, tolliro bu saatoho iguijeveuumoti ifuruva guubujitirumo, nooboro.

Iimitinofaño Agañisujiruno Nihicu.

(Mt 12.6-7, 21-22; Mr 9.42)

17 Jaadi Jesu nuuhi iijibogominaaco: Icamo iimitino, miyaminaaco imitinofaño agañisuno. Jaarunaa idaasucani icajiibo sitaaco imitinofaño agañisuubo. ²Imijiruno diiboco guisibatyigabari icodaaheti muduujenimoro muuifaño magañino. Jaano janaanici idaasuno icajiruuho seemeneque imitinofaño agañisuubo.

³Mehesicini amiihai nahabo amiihaico imitino omoonihachijji diiboco mihiiha. Jaabo iimitico ejeevesuhachijji diiboma mihimibachusaci.

⁴Safucuro sahuse juugahuseti mifooci icano imitino omooniboro,

bu tonoodifovaro dijaa asaaboro siino tolli icacuujiitih i onoohachijji, imino diiboma mihimibachucasi, nooboro.

Miyaavogo Mitya.

⁵ Jaanegui iminisuminaa Aivojjiibo Jesuco nuuhi: Miihaico daamusu janaanici mimiyaaveguequi, noomoro.

⁶ Jaanegui Aivojjiibo Jesu diitoco nuuhi: Amiihai miyaavogo mostaza noovata toogaidino iicahachijji jiho sicomor onoohoco meneejirahi: Jinooti gajjuuvoho muuaifeenevi dulleevete munuuruva, amiihaico tooho: Jii, neejirahi.

Jeecivominaafi Omoonifino.

⁷ Amiihaiti cajaanihacho ijeeceivominaafima icaruva ududicamaaihicaabo faguifañoti agaseebeque: ¿Nacu saacu, casiivoobo, machucu, meneejirahi? ⁸ Cha, tolli icatino. Fine meneejirahi: Tamachutaaco deetavoobo uco dihaivojiiboco deecivo machuqui, aduqui icano. Jaadi jari ijoho machuji, daaduji icano, meneejirahi. ⁹ ¿Nacu dijeeceivominaafico atajiiibanoco eetavonohallivi graciaco daacijirahi? Tolli icatino. ¹⁰ Tolliro amiihai Moocaani atajiiibanoco mihimivucuudi monoo: Jilli miihai miihifono jeecivominaa jilli atajiiibanocoro meheetavomaño, nooboro.

Jesu Buheesuhi Fahuseecidimoco Foojohoma Iicamoco.

¹¹ Jesu Jerusalejaago ufuubo fatyuuhi Samaria jiiinje, Galilea jiiinje icanofeenedi. ¹² Jaabo toojiiinjeocuumi saacuumivi iifutuubojaago saamo fahuseeci gaifiimi foojohoma iicaumo. Jaarumo diiboti tehesino ujulleecamaivaumoro sefano nuumo: ¹³ Jesu jiiibogominaafi, miihaico didaasugo, noomoro.

¹⁴ Jaamoco Jesu aatyimeuboro nuubo: Mofoomoro sacerdotemico mihifusuto, nooboro.

Jaanegui ufuumoti jiihaivi ifoojoho buuhi. ¹⁵ Jaanegui saafi ubuheecuunoma iicaubo dojicuviro umiubo Moocaanico imooboro sefano. ¹⁶ Jaaboro Jesuguiino ememiiivuuboro jiiinjehallivi javuvuubo graciaco ihaciqui. Jaabou Samaria jiiinjeoobo.

¹⁷ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Nacu famooro fahuseecidimo mubuheetihi? ¿Cuuca nacu saatoho nuevedimo? ¹⁸ ¿Jaani idiiboro sicuumioobo uumihi Moocaanico imequi? nooboro. ¹⁹ Ifoojohoma iicauboco nuubo: Gañiivoobo, fuucu; imiyaavogomaño buheetecuhi, nooboro.

Milli Fine Moocaani Aivoji Gaseji.

(Mt 22.23-28, 36-41)

²⁰ Jaanaa fariseomi Jesuco dilluuhi: ¿Cusumi Moocaani aivoji gaseji? noomoro.

Jaanegui diibo iimusuuhi: Moocaani aivoji agasene siinoco mahatyimenicinobadi jeevatino. ²¹ Juu icacuuno, jahi icacuuno noorajitino, Moocaani aivoji amiihaifeeneri icacuuhi, nooboro.

²² Ijiiibogominaaco nuubo: Ufucu amiihai mihimegueji mahatyimeneque Miyaminaafibadi Ifiivuubo fucuti. Jaarumo mahatyimejitih.

²³ Jaasumi amihaico saatoho neeji: Juu icacuuno, jahi icacuuno, noomoro. Diito dojicuti mfeedino. ²⁴ Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaajino jilli jeevaji: Oono sisi niquejeguiinodi saanaagojete siinaagojevi anamebanicibadi. ²⁵ Jaaruubo iticoni sihidi idaasuno icaji, jisumiomiyaminaa uco jiiheveji icano. ²⁶ Miïro johono Noe iicausumi iicaubadi icajino uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo asaajino imega. ²⁷ Miïro miyaminaa machuhicaumo, aduhicaumo, taabavahicaumo, iseemeque tajiñhicaumo icano. Jaanaaca Noemi imeenegafaño jicafutuui. Jaanaaca sihidi niija aaguuneri paryi saatoho guijeveuhi. ²⁸ Jaabadiro bu Lot onoobo iicausumi icauno machuhicaumo, aduhicaumo, naajecasihicaumo, basuhicaumo, iijanoco eetavehicaumo icano. ²⁹ Jaanaaca Lot Sodoma cuumiti ufuunobuunati niquejefañoti aifuuno ciijigaima guisibano ijigauno. Jaaneri paryi tuucuumi miyaminaa guijeveuhi. ³⁰ Tollireji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo ajafeveedi.

³¹ Tusumi saatoho iijahalliri mihicahachiji miniitomoro iijafañoti amiñhai nehejeque mihicitedino. Jaanoti saatoho buhigo mihicahachiji amiñhai iijajaago muhumidino. ³² Lot taabati mehesafoto. ³³ Miïro ifiico idaasuno omooninoti atajasugoobo ifiico mitasuji. Jaanoti ifiico Mooaanijaagodi imitasuubo ifiico taajasuji.

³⁴ Amihaico neehi: Tufucu miitooci saabafaño cigaji. Jaamisiti saafi imiyaavogotiïbo satyocafeteji diiboco sihidi jeevano idaasuno imooniqui. Jaanoti saafi imiyaavogoobo coovovacafeteji. ³⁵ Bu miimifeeci gaigoomife sano garyiñhañiji. Jaamifeti saafigo imiyaaveguehaticatigo icicafeteji diigoco sihidi jeevano idaasuno imooniqui. Jaanoti saafigo imiyaaveguehicago jeevesucafeteji. ³⁶ Bu miimisiici buhigo icaji. Jaamisiti saafi icicafeteji. Jaanoti saafi jeevesucafeteji, nooboro.ⁿ

³⁷ Jaanoco uguubuumoro diiboco dilluumo: ¿Aivojiiïbo, conoovi fine tolli icajino? noomoro.

Jaanegui diibo nuuhi: Tuucita iicahigo añimi igaivefihî, nooboro. Jaabadi niino jaadusufucusumi imiyaavogotimoco idaasuno ifeteji.

Iimitino Fagominaafivi Ohoovicino.

18 Jesu oovicuïhi Mooaanima ihiimaamo quehecuno iicaqui. ² Diitoco nuubo: Saacuumivi icaubo saafi fagominaafi Mooaanico ñihicuguutiïbo. Tolliro miñhaiñoobaco gaijñhicutiïbo. ³ Jaacuumivi tolliro fibaijigo icaui. Jaago saicino diibojaa feehicauhi iminaafima imitino iicahicaunoco digoma iimibachuqui. ⁴ Saicino diibo diigo unuurunoco: Jii, neehicautiïbo. Jaanofeene esafutuuboro nuubo: Mooaanico ñihicugotiñhi, miñhaiñoobaco gaijitihi icano. ⁵ Jaarunaa jaamo fibaijigo asaagoro ganuhusuno uco moonihicahi. Jaanegui diigohalliti icaji siino saicino saacuutiïgo iicaqui tajeebiico uco niiji niiji moonidigo, nooboro.

⁶ Jaanoco Aivojiiïbo Jesu nuuhi: Jilli nuubo iimitino fagominaafi. ⁷ ¿Nacu jaabadi Mooaani iicimo diibovi iidaasuvomo fucuhachuta, cuujehachuta icano idilluruva diitohalliti Mooaani icajitiruubo? ¿Nacu fine diitoco tuumusujiruubo? ⁸ Amihaico neehi: Tuumusutiïbo diitoco goovano amusujiruubo ¿Nacu fine uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo siino jiiñjevi asaadi fine miyaavogoco atyimeji? nooboro.

n 17.36: Sahaamefaño toversiculoco ficuutimo.

Fariseomioobo, Impuesto Jaadusuminaafi Icanovi Ohoovicino.

⁹ Saatoho: Miihai aivo miyaamo, noomoro sitaaco itiihicaunoma iicaubo jilli ohoovicuboro nuubo: ¹⁰ Safoono miimisiici gaifiimisi templojafaño fuuhi Moocaanima iimaaqui. Saafu fariseomioobo. Jaanotiu saafi impuesto jaadusuminaafi. ¹¹ Jaanaaca ifariseomioobo julleeciniiboro Moocaanima ihiimaaubo jilli neehicauhi: Moocaani ico imehi saatoho iicabadi uujoho nanivaminaafi icatihu, sitaaco imitino moonitatuhi, gaigoomima icatatuhi, jaani impuesto jaadusuminaafibadi icatihu, ¹² sajaguisivi mifoooci machutiibo icafihu, uujoho paryi agaananoti fahuseeciti sano ico acifihu, nuuruubo, nooboro.

¹³ Jaanoti jilli impuesto jaadusuminaafi tehesino icahicauhi caamo niquejejaagoco meecitiibo, jilli icidihi ticovoco aamihicaubo nooboro: Moocaani uujoho imitiminaafi uco didaasugo, nooboro.

¹⁴ Jaanoti amihaico neehi: Jaani impuesto jaadusuminaafi iijajaa fuuhi ijeebii imicuubo. Jaanoti fariseomiooboco Moocaani gaayiciutihu. Jilli iicamaño: Uujoho sihidi jeevahi, onoono guinovi ficucafeteji. Jaanoti: Sihidi jeevahi, noootiiboco sihidi jeevasujiibo, nooboro.

Jesu Seemeque Imino Onoono.

(Mt 12.13-15; Mr 12.13-16)

¹⁵ Tolliro bu seemegayimico Jesujaa sivahicaumo diitoco idudiiciqui. Jaanoco ijiibogominaa aatyimeumoro isivaumoco iibahicaumo. ¹⁶ Jaanegui Jesu diitoco ocoovauboro nuuhi: Jaafa tajaa seeme saahi: Mefeedino, meneejirahana. Diitobadi iicamedi Moocaani aivoji icahi. ¹⁷ Miyanotiro amihaico neehi: Moocaani aivojico seemene iicabadi agaayicitiibo, tahi ufucu feejitihu, nooboro.

Sihidi Inihibamima Icaabo Jesuma Iimaahi.

(Mt 12.16-30; Mr 12.17-31)

¹⁸ Jaanaa saafi aivojiibo Jesuco dilluui: Idiimiibo Jiibogominaafi, ¿milli fine mooniji ifinijitino fiivoma icaqui? nooboro.

¹⁹ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: ¿Milliti: Jaabo uco iimiibo, neehi? Idiiboro saafiro iimiibo Moocaani. ²⁰ ¿Nacu gaajahi Moocaani tajiibaco? Sifigoti taabavadino, guijenidino, nanivadino, sitaaditi sicamañooco diibeguedino, diicaani, diiseeji icamisico gajji, nooboro.

²¹ Jaanegui diibo nuuhi: Seemenetiro uujoho paryi tolli moonifihu, nooboro.

²² Jaanoco uguubuuboro diiboco Jesu nuuhi: Icanehiica sano dihimega; Foobo dinehejeque paryi naajete. Jaaboro inihibamico idaasumoco daaci. Jaadi jari niquejefaño sihidi dinehejema diicaji. Jaaboro tadyojicuti disaa, nooboro.

²³ Jilli diiboco unuuneri sihidi idaasuvuubo sihidi inihibamima iicaumaño. ²⁴ Diibo idaasuvuunoco Jesu aatyimeuboro nuuhi: Aivo jeedi tihiino sihidi inihibamima iicamo Moocaani aivojifaño ofoono. ²⁵ Tihijitiruno camello januutu ojiri afatyono. Jaanoti sihidi jeevano sihidi inihibamima iicaabo Moocaani aivojifaño ofoono.

²⁶ Jaanoco uguubuumo nuuhi: ¿Jaanegui cajaanoty fine taajahirahi? noomoro.

²⁷ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Miyaminaadi itihino Moocaanidi tihitihi, nooboro.

²⁸ Jaanegui Pedro diiboco nuuhi: Aivojiibo miikai paryi monehejeque mejeevesumoro iima dihiguehi, nooboro.

²⁹ Jaanegui Jesu nuuhi: Miyanoti amiihaico neehi: Cajaatyohacho iijaco, caanimico, inahabomico, mogaico, iseemeque icano ³⁰ Moocaani aivojiguinodi ejeevesumo jiihahallivi janaanici gaayiciji. Tolliro ufucu niquejefano ifinijitino fiivoma icajimo, nooboro.

Siino Jesu Iguijevejinoco Jiihaguehi.

(Mt 22.17-19; Mr 12.32-34)

³¹ Jaadi Jesu fahuseeci siino miimisiici icano icamoco iijibogominaaco ijeevadi ocoovauboro nuuhi: Jisumi Jerusalejaago mefeeci paryi Moocaani iimaaminaa uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubediti acaatinunobadi iicaqui.

³² Jaaboco uco sihigo miyaminaaco acijimo. Jaamoro uco dejecujimo imitino onoomoro jiihebamaajimo, ³³ ahaamimoro, guijenijimo. Jaaruubo mifucuci, safucu icanobuunati guijevefeneti siino buheeteji, nooboro.

³⁴ Jaarunoco diito ajashuno gaajautihi jinejeti unuunoco diitedi toovono iicaumaño.

Jesu Jerico Cuumiri Icaubo Aatyimetiiboco Buheesuhi.

(Mt 22.29-34; Mr 12.46-52)

³⁵ Jaanaa Jesu Jerico cuumiti fiiticuunaa saafi aatyimetiibo jiihainiri giciniuhi nihibamico idilluubo. ³⁶ Jaanaa sihidi miyaminaa ofoomoco uguubuuboro dilluubo: ¿Milli icano? nooboro. ³⁷ Jaanegui nuumo: Jesu Nazareoobo feehi, noomoro. ³⁸ Jaanegui sefano coovadiivuubo: iDavid Iyaachi, Jesu, uco didaasugo! nooboro.

³⁹ Jaarunaa imegavi ufuumo diiboco iibauhi illivequi, noomoro. Jaarunaa janaaniciiviro coovadiivuubo: iDavid Iyaachi, uco didaasugo! nooboro.

⁴⁰ Jaanegui Jesu ujulleveuboro tajiibauhi diiboco ihicitequi. Jaanegui iicijeuboco Jesu nuuhi: ⁴¹ ¿Milli ico omooninoco diimeguehi? nooboro.

Jaanegui aatyimeutiibo nuuhi: Aivojiibo, aatyimeneque imeguehi, nooboro.

⁴² Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: iJii, daatyime! Imiyaavogomaño buheesucafetehi, nooboro.

⁴³ Jaasumiro diibo atyimeuhi. Jaaboro Jesu dojicuti fuubo Moocaanico imooboro. Jaanoco aatyimeumo paryi miyaminaa Moocaanico imehicauhi.

Zaqueo.

19 Jaadi Jesu Jerico cuumifeenedi fuuhi. ² Jaacuumifaño icaubo Zaqueo onoobo impuesto jaadusuminaa aivojiibo. ³ Jaabo Zaqueo Jesuco imuguuhi aatyimeneque. Jaaruubo atyimehicautihi baareebegayi iicamaño, sihidi miyaminaa iicauneri icano. ⁴ Jaanoma icaubo imegavi ijinafatyuuboro imoho sicomor onohori caamo fuubo Jesu afatyujino fiitino iicauberi toohoti diiboco ihatyimequi. ⁵ Jaanaa Jesu toonodi afatyuubo caamoco emeeciuboro diiboco nuuhi: Zaqueo, goovano tahigoti niito jaachijii diijafaño ifeteji, nooboro.

⁶ Jaanegui Zaqueo goovano iniituuboro imo imo Jesuco gaayicubo.

⁷ Jaanoco paryi aatyimeumoro imitino neehicaumo: Imitiminaafi iijafaño

Jesu ifetehi, noomoro. ⁸ Jaanegui Zaqueo ujulleeveuboro Jesuco nuuhi: Meeci Aivojiiibo, tañhejetei feenedi iidaasufiimoco aciji. Jaanoti saatehediti abañiiboro ananihacahachiiji, igueenemehejedino ticovovi janaanici aciji, nooboro.

⁹ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Jiijaavi jaachiiji taajasu gasehi jaani tolliro Abraham iyaachi iicamaño. ¹⁰ Uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo saahi imitahinimoco iguiinooboro taajasuqui, nooboro.

Fahuseecidino Nihibajenevi Ohoovicino.

¹¹ Jaamo miyaminaa Jesu jilli onoonoco guubunichicaumo. Jaanegui jilli ooviciubo Jerusaleti ifiitacuuneguiiha. Jaanaa diito esamaaihicaui: Fine jisumiro Moocaani aivoji gaseji, noomoro. ¹² Jaanegui diitoco nuubo: Safoono icaubo saafi gaifi iyotobadi obocifiibo. Jaabo fuuhi tehesino siijiinjeyi tahi diiboco aivojiiiboti ificuudi dojicuviro ihuumiqui, aivojiiiboti iicaqui. ¹³ Jaabo ifuucuquiro fahuseecidimoco ijecivominaaco coovaubo. Jaaboro diitoco aciubo nihibajene sihidi ijaada iicanoco. Jaamoco nuubo: Naajeteque meheetavo jino nihibamiri ofoobo agasenehachuta, nooboro. ¹⁴ Jaaruuboco ijiinije miyaminaa jiiheguchicaui. Jaamoro diibo dojicuti saatohoma jiihogoco gallumo: Mihimogotihidi diibo mohavojiiiboti iicanoco, noomoro. ¹⁵ Jaarunaaca diiboco aivojiiiboti ficuumo. Jaadi diibo siino ijiinijeyi uumiubo. Jaadi cuhuvaubo ijecivominaaco nihibamico aaciumoco minoodino agaanaacuunoco igaajaqui. ¹⁶ Jaanegui iticonioobo asaaboro diiboco nuuhi: Aivojiiibo, dinihibami fahuseecidino janaanici gaanacuui, nooboro. ¹⁷ Jaanegui ihaivojiiibo diiboco nuuhi: Aivo imino, ijoho aivo iimino jeecivominaafi ajashurunohallivi imino omoonimaño ico fahuseeci cuumivahallivi aivojiiiboti ficui, nooboro. ¹⁸ Jaanaa saafi asaaboro nuuhi: Aivojiiibo, dinihibami sahusedino janaanici gaanahi, nooboro. ¹⁹ Jaaboco tolliro iimusuubo: Ijoho sahuse cuumivahallivi aivojiiiboti diicaji, nooboro. ²⁰ Jaanaa sifi asaaboro nuuhi: Aivojiiibo, jino dinihibami filluchehufaña ificuhinino; ²¹ Ico ñihicuguehi sihidi edeevaneguiiha. Jaabo ijoho ificutimañoti diicichi abasutirumañoti inoovataco diicichi, nooboro. ²² Jaanegui ihaivojiiibo diiboco nuuhi: Imitino jeecivominaafi dihiimaatiro ico mooniji, iiro gaajacuui uujoho sihidi ejeevaaboro ificutumañoti iicinoco abasutimañoti onoovasunoco. ²³ Jaanegui, ñcollihidi jana tañihibamico bancojafaño ficuuhinithi uujoho uhuumiibo tañihibami agaananoco fanooro agaayicijirunaaca? nooboro. ²⁴ Icojiri iicaumoco nuubo: Diibediti inihibamico mudumitiici. Jaamoro fahuseecidinoma iicaaboco mahaci, nooboro. ²⁵ Jaarunaa diito diiboco nuuhi: Aivojiiibo, diiboma fahuseecidino icacuuno, noomoro. ²⁶ Jaarunaaca ihaivojiiibo diitoco nuuhi: Amiihaico neehi: Iicanoma iicaaboco siino janaanici aciji. Jaanoti iinoma achahaaboti paryi icarunogayico dumitiiciji. ²⁷ Jaanoti uujoho aivojiiiboti iicanoco imegnehinimo taminaaco juuga misivamoro tahimefeenevi magaisiraici, nooboro.

Jesu Jerusale Cuumifaño Jicafetehi.

(Mt 22.1-11; Mr 12.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Jilli unuunobuunati Jesu fuuhi Jerusale cuumijaago. ²⁹ Jaabo Betfaje, Betania icano cuuminoti fiitacuunaaca tolliro Olivohono icagaji fiitino iicacuudi miimisiici ijiibogominaatisiti agalluuboro nuuhi: ³⁰ Mofoo joono ifiiticumijaago. Jaamisi tuucuumivi mihifotomisi mahatyimeji burrogayidi duujeciniiboco mihihañooba diiberi iigotiiboco. Jaaboco misinaayumisiro

misiva. ³¹ Amiisico cajaanoyohacho: ¿Collíhi momooníhi? onoochahíji, monoo: Mohaivojiiho eneeneguiiha, noomisiro.

³² Jaanegui diitisi ufuumisi atyimeteuhi paryi Jesu unuubadi. ³³ Jaamisi iburrogayico siniumisico abajato nuuhi: ¿Collíhi moburroco misiniíhi? noomoro.

³⁴ Jaanegui diitisi nuuhi: Mohaivojiiho eneeneguiiha, noomisiro.

³⁵ Jaadi diiboco Jesujaago asatyuudi igaachehunoco iburrohallivi ificumoro Jesuco diibohallivi casiihacuumo. ³⁶ Jesu diiberi ofoobo imega igaachehunoco jeebumoro feehicaumo jiihaifaño. ³⁷ Jaabo Olivohono iicagajiri guiino niituunaaca, paryiicino miyaavogominaa diibo dojicuti ufuumo ticovauhi sefano onoomo Moocanico iimomo sihidi ejeevanoco aatyimeunoma icamo ³⁸ neehicaumo: iImicani Aivojiiho, Mohaivojiiho memeri asaabo! iNiquejefaño sajeebii! iMoocanico mihimo! noomoro.

³⁹ Jaanegui saatoho fariseomi diitofaño iicaumo nuuhi: Jiihogominaafi, didojicuti asaamoco diiba, noomoro.

⁴⁰ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Amiihaico neehi diito illiivuruva guisibano coovadiinamaaijirahi, nooboro.

⁴¹ Jaabo Jerusale ifiiticuunoco aatyimeuboro tuucuumihallivi taambo: ⁴² Hjóho jaachíji difucuvi ico sajeebiiico aacijirunoco gaajaruva sajeebii diicajirahi. Jaaruno iidi otoovomaño daatyimetíhi. ⁴³ Safucu iidi idaasufucu gaseji diminaa dihallidi emecuvejifucu dihallidi emecuvomoro fahigovati ico mooníji, ⁴⁴ ico jiiinjehallivi agañimoro dimiyaminaaco gaisiraicijimo. Jaamoro sababa dihallivi guisibaco jeevesujitimo, Moocaani ico abaavafucuco agaajacitimaño, nooboro.

Jesu Templojaco Imibachuuhi.

(Mt 22.12-17; Mr 12.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jaaboro Jesu templojafaño ufuuboro ticovaubo toojafaño anaajemeque isivi agañiubo. ⁴⁶ Jaaboro diitoco nuubo: Caatiníhaamefaño jilli noono: Taaja Moocanima iimaajareji, noono. Jaarujaco amiihai nanivaminaa iijatiro miminiyuhi, nooboro.

⁴⁷ Jaabo Jesu fafucuvaaciviro miyaminaaco templojafaño jiiibogooboro icahicauhi. Jaarunaa sacerdotemi aivojito, caatinimínaa, tuucuumi aivojito icamo diiboco iguijeníqui ituma ifehicauhi. ⁴⁸ Jaarumo toonohalliti omoonijirunoco atyimehicautimo paryi miyaminaa diibo onoonoco uguubunicimo iicaumaño.

Jesu Mitya Iiji.

(Mt 22.23-27; Mr 12.27-33)

20 Safoono Jesu templojafaño icaubo miyaminaaco taajasubogoco jiiibogoobo. Jaanaa gaseumo sacerdotemi aivojito, caatinimínaa, quillahuto icamo. ² Jaamoro diiboco dilluumo: Miihaico diibogo, ¿miijóho iijiti jilli mooníhi; miijóho ico eneeneguiiha? noomoro.

³ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Uujoho tolliro amiihaico dilluji, uco mihiimusu: ⁴ ¿Nacu, miijóho Juaco tajiibauhi miyaminaaco inítiqui? ¿Moocaani, nacu miyaminaa? nooboro.

⁵ Jaarunaa diito sanomiro noocasihicauhi: ¿Milli fine meneeji? Moocaani tajiibari munuuruva du: ¿Collíhi jaanoco mimiyaavogotíhi? miihaico neejiruubo. ⁶ Jaanoti miyaminaa tajiibari munuuruva, miihaico paryi

miyaminaa guisibaneri gaicaaujirahi, miyanotiro Jua Moocanifañodi ihiimaahicaunoco imiyaavogomoro.

⁷Jaamoro nuumo: Magaajatihi. ¿Miihohacho fine Juaco miyaminaaco initijinoco tajiibauhi? noomoro.

⁸Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jii, tolliro amihaico uujoho neejitihi miijoho tajiibari omooninoco, nooboro.

Iimitino Dudicamaajeminaavi Ohoovicino.

(Mt 22.33-44; Mr 12.1-11)

⁹Jaadi Jesu miyaminaama ihiimauboro jilli oovicuui: Saafi miyaminaafi baacuco sihidi basuui. Jaaboro dudicamaajeminaaco toonoco utuumusuuboro. Sihi tehesino fuubo tahi guenene iicaqui. ¹⁰Jaano ibaacu onoovacuudi iicojiminaafico galluubo diitojaago imañoonoti diibojaago diito igalluui. Jaaruuboco diito ahaamihicaumoro botiiboco dojicuviro diibojaa galluumo. ¹¹Jaanegui toono abajaabo sifiico galluui. Jaaboco tolliro idicuno, unuumoro aamiumo. Jaamoro botiiboco dojicuviro galluumo. ¹²Jaanegui siino bu sifiiti galluubo. Jaaruuboco itihivasuumoro buhigovi gañiiumo.

¹³Jaanegui jari ihabajaabo nuuhi: ¿Milli fine mooniji? Agaijiibo taseemeneque galluui. Jaaboco aatyimemere fine bocigujemo, nooboro. ¹⁴Jaaboco aatyimeumoro noocasiumo: Jaani duhu imi toonoco agaayicijiibo. Masi miguijeniqui. Jaadi jari mihai toono abajatoti mihicaji, noomoro. ¹⁵Jaamoro tomañoti sihigovi asatyumoro diiboco guijeniumo, nooboro Jesu diitoco dilluui: ¿Jaamoco milli fine tofagui abajaabo diitoco fine mooniji? ¹⁶Asaboro diito dudicamaajeminaaco ifinisuumoro toonoco sidudicamaajeminaaco acijiibo, nooboro.

Jaanoco uguubuumoro nuumo: iChaha, Moocaani tolli moonidino! noomoro.

¹⁷Jaanegui diitoco Jesu emeciuboro nuuhi: ¿Nacu, milli eneejiruno jino Caatinihaamefano icahi? Jilli du noono:

Guiisiri iijanoco eetavonicimo imiguiisibaco itihisuumoro gañihi.

Jaarunofano saafi agaajaabo tobaco dojicuviro icahi toba iminoco agaajamaño. Jaaboro aivo imimaño ficuubo, noono Caatinihaamefano.

¹⁸Jaabahallivi aacotomo gafaryunamaaji ididaaheje. Jaanoti cajaatyohallivi toba aacotohachiji diitoco quicheyicijiiba, nooboro. Jilli nuubo Jesu diiboco imiyaavogotimoco ufucu omoonjinoco.

Impuestoditi Ihiimaano.

(Mt 22.45-46; 22.15-22; Mr 12.12-17)

¹⁹Jaasumiro Jesuco sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo gaayicijirahi diitoti onoobo siinovi ohooviciboro enehicaunoco agaajaumoro. Jaarumo miyaminaati iguiui. ²⁰Jaamoro saatohoti galluumo iimimobadi asaamoro diibo siibadi onoonoco uguubuumoro diiboco asatyumoro aivojiibo usefano ihacitequi. ²¹Toonegui diito diiboco jilli dilluui: Jiibogominaafi, mihai magaajahi ijoho miyaanoco imino onooboro, miyaanoco idiibeguehicanoco; paryi miyaminaaco sabadiro edeesiciniiboro Moocaani jihaiti imino diibeguehi. ²²Mihaico dinoo: ¿Naa Cesar impuestoco ajaadusunoco majaaduji? ¿Nacu, majaadujitihi? noomoro.

²³ Jaarunaa diito diibohallivi imitino ihiimaanoco agaajaciuboro diitoco nuuhi: ¿Collihi uco mabañihi? ²⁴ Eneecata uco saje nihibajeti mihifusu. ¿Nacu miijoho ime jana jino, jino imomo acaatinicinino icano?

Jaanegui diito nuuhi: Aivojiibo Cesarno, noomoro.

²⁵ Jaanegui diitoco nuubo: Cesarno iicanoco Cesarco mahaci. Jaanoti Moocaaninoco Moocaanico mahaci, nooboro.

²⁶ Jaamaño diiboco inisuurumo iciutimo milli miyaminaafeenevi unuutimaño. Jaamoro sihidi jabafituumo diitoco tolli iimusuuneri. Jaamoro lliivi icacuumo.

Siino Mubuheetejinoti Idilluuno.

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Jaanobuunati saatoho saduceomi iguijevecuumo siino buheetejitihi onoonicimo Jesujaago asaamoro diiboco nuumo: ²⁸ Jiibogominaafi, Moise miihaidi caatinihuhi: Saafi nahabo mogai seemevatigo cojiti iguijevehachiji, inahabo ifibaijigoco iiciiboro diigoma isemevaqui inahaboco ibuunaniqui, nooboro. ²⁹ Safoono icaumo sahuse juugahuseti miimisiici icamo saafi seemere. Jaamoti ihamiyaabo iticoni taabavauhi. Jaaruubo guijeveuhi seemevatiiboro. ³⁰ Jaanegui saafi inahabo ifibaijigoco iciuhi. Jaaruubo tolliro seemevatiiboro guijeveuhi. ³¹ Jaanegui jaano allivioobo diigoco iciurahi. Jaabadiro famooro diigoma icauhi. Jaarumoti saafiiba seemevatimoro paryi guijeveumo. ³² Jaanobuunati bu tolliro diigo guijeveuhi. ³³ Jaamoti buheetefucu, ¿cajaani taabaji fine? Famooro diigoco ataabavacuumoti, noomoro.

³⁴ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jino jiniijehallivi miyaminaa taabavacasihi.

³⁵ Jaanoti ufucu ubuheetemere siijinijevi Moocaani eneeneri iimihusemaño iifotomo tahi taabavajitihi, isemeque tajenijitimo icano. ³⁶ Siino tahigo iguijevecujitimaño Moocaani toomominaabadiro icacujimo siino ubuheetecumaño Moocaani seemerucuji icamo. ³⁷ Moise tolliro miihaico gaajasuhi iguijevecuumo ubuheetejinoco Caatinihaamefaño imohogayi ijigahicaumañovi. Jaamañovi noono: Aivojiibo Moocaani Abraham, Isaac, Jacob icamo Aivojiibo. ³⁸ Jaabo Moocaani iguijevecuumo aivojiibo icatino ubuheeme Aivojiibo. Jaabo Moocaanidi paryi diito buheeme, nooboro.

³⁹ Jaanegui saatoho caatiniminaati diiboco nuumo: Imino neehi, jiibogominaafi, ⁴⁰ noomoro siino diiboco dillucuumo.

¿Miijoho Iyaachi Fine Cristo?

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: ¿Milli jaamo Cristoco David iyaachi neehicahi? ⁴² Miiro David icaruubo Salmohaamefaño nuuhi:

Mohaivojiibo Moocaani Tahaivojiibo Cristoco nuuhi:

Tamiyanaagonovi casiivo, ⁴³ diminaaco ditihaguini uujoho ificuunohachuta, nuubo.

⁴⁴ ¿Milli jaabo Cristo David iyaachi icajirahi, David bu icaruubo diiboco: Aivojiibo, unuuno icanaaca? nooboro.

Jesu Caatiniminaaditi Neehi.

(Mt 22.1-36; Mr 12.38-40; Lc 12.37-54)

⁴⁵ Jaanaaca famooro miyaminaa guubuniciunaaca Jesu ijiibogominaaco nuuhi: ⁴⁶ Mehesicini, caatiniminaati caamovonoono gaachehunoma

iiyonoco iimoyiicifiimoti. Bu tolliro imoyiicifimo naajetehasinovi diitoco iminoco sinagogajafaño ufuusumi imiya icaganocoro ujuvicamaaifimo machujafaño iimimañejequere juvicamaaifimo. ⁴⁷Tolliro fibaijito iijanoco udumitiicifimo. Jaamo iifurumo guenene Moocanima iimaafimo utuvuusumo sitaaco ibañiqui. Jaamo guirajino ciiijigaifaño ijaadaco agaayicino, nooboro.

Fibaijigo Aacino.

(Mr 12.41-44)

21 Jaanaa Jesu templojafaño atyimeuhi sihidi inihibamima iicameheje Moocanico aacimo ificufiinofaño ificuhicaunoco. ²Jaabo atyimeuhi tolliro idaasuno fibaijigo mijeegayicico ificuunoco. ³Jaanegui Jesu nuuhi: Miyantiro amihaico neehi: Jaamo idaasuno fibaijigo paryi famoova janaanici acihi. ⁴Jaanoti paryi diito, diitedi sihidi aatyuvucuunoti acihi. Jaanoti diigo ihidaasuti iicanoco paryi acigo tooneri amachujirunoco, nooboro.

Jesu Temploja Finisucafeteji, Neehi.

(Mt 22.1-2; Mr 12.1-2)

⁵Jaanaa saatoho templojati iimaahicaui iminoono guisibano eheetavocininoti, tolliro fañojaco Moocanico ejeecivomo iminoono iimibachuhicaunoti icano. Jaanegui Jesu nuuhi: ⁶Ufucu icajino paryi jino amiikai mihiiifinicinoco ifinisujino, sababa guisiba siibahallivi covovacafetejino, nooboro.

Ifinijino Jiibogo.

(Mt 22.3-28; Mr 12.3-23)

⁷Jaanegui diiboco dilluumo: Jiibogominaafi, ¿cusumi fine tolli icajino? ¿Milliti fine magaajaji toono iticovacuunoco? noomoro.

⁸Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Mehesicini, amihaico sita bañidino, guirajimo tamemeri asaano: Uujoho Cristo, tusumi mihicacuui, noomoro. Jaarumo dojicuti mefeedinoo. ⁹Jaamo minaati, sanomiro omoonicasinoti icano muguubusumi mihiguetejirahana; iticoni jilli icajino. Jaaruno ifinicuujino icatino, ¹⁰nooboro cuhubacafutuubo ihiiimaubo: Siijiinijeoto, siijiinijeotoma moonicasiji. Siijiinijeo aivoji, siijiinije aivojima moonicasiji. ¹¹Jaasumi sihidi sefano jiinije maryibaji, ajeba icaji, sihidi fahigovavi guihuvano icaji, niquejefaño ñihicunoonoco mahatyimeji sihidi jeevanoonoco.

¹²Jaano jilli iicajino imega iticoni amihaico agaayicimoro idaasuno moonijimo amihaico satyejimo sinagogajanofaño imitino imooniqui amihaico icivojaanimoro aivojito imegavi satyejimo tamomohalliti. ¹³Jaamo imefeenevi tamomoco mijiibegueji. ¹⁴Jaanegui jilli momooni, imegaviro: ¿Milli fine iimusuji? noomoro mehesamaaidino. ¹⁵Tusumi jari amihaico uujoho gaaja iimaaco aciji. Jaaneri amiikai minaa amiikai iijico jenaaujitihi amihaico guiinonijitimo. ¹⁶Jaarunaa amihaico, amiikai caanimi, amiikai nahabomi, amiikai yoto, amiikai gataavominaa icamo amihaico aivojitojaago satyeji. Jaamoco amiikai saatohoco gaisiraicisujimo. ¹⁷Paryi jiinijeminaa amihaico jiivejeji tamomohalliti. ¹⁸Jaarumo milli mihicajitihi. ¹⁹Tolli icarunofa quehecuno mihicahachijii ifinijitino fiivoma mihicaji.

²⁰ Jerusale cuumihallidi minaa emecucinino mahatyimecuudi magaajacu tuucuumi ifinicuujinoco. ²¹ Jaasumi Judea jiinjieri mihicamo ifagajinojaa magaa. Jaanoti Jerusale cuumiri mihicamo tuucuumiti buhigovi mofoo. Jaanoti tuucuumiti buhigovi mihicamo tuucuumijaa masaadino, ²² Caatinihaamefaño idaasujino onoobadi tusumi icajino idaasufucuno. ²³ Idaasucani icajimo tusumi gaigoomi oovato iicamo, mifañotiosejema iicamo icano jiinjehallivi sihidi idaasu iicajimaño jiinije miyaminaaco ñihicuno ahaamijineri. ²⁴ Jaanoti saatocho amocasifaño guijeveji. Jaanoti saatocho fahigova jiinjenevi icivojaanimoro satyejimo, tolliro Jerusale cuumico siijiinije miyaminaa jiinjehallidi quicu quicu icaji diitoco Moocaani ejevesunohachutahiica.

Jesu Miyaminaafibadi Ifiivuubo Siino Asaajino.

(Mt 22.29-35, 42-44; Mr 12.24-37)

²⁵ Jaadi niquejeguiinodi jiibogo icaji cuujeo nihibavi, fucuo nihibavi, meecirivi icano; jiinjehallivi paryi jiinjeminaaco ihesamaaje mitaji sihidi igotocinijimo muuai ñihicuno ojineri, ityuuca ñihicuno ojineri icano. ²⁶ Jaamo miyaminaa jiinjehallivi iicajinoco eesamaamoro iñihicuri choomocinijimo, niquejeomitya icaruno maryibaji. ²⁷ Jaadi jari mahatyimeji uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo aimuufaifeedeni mityama, avojima icano asaano. ²⁸ Jineheje jilli iicacuudi caamoco memeeccu mataajasucafutucujineguiiha, ²⁹ nooboro jilli oovicuubo: Memeeeci higuerahoco tolliro paryi imohonoco; ³⁰ bohono ahaamevanoco mahatyimesumi, amiihairyo magaaajafihi ficaba ifiiticunoco. ³¹ Jaabadiro jino ononoco mahatyimecuudi magaajacu Moocaani aivoji ifiiticunoco.

³² Miyanotiro amiihaico neehi: Paryi jino iicanoco tusumioto aatyimeme guijevejitihiica, ³³ niqueje, jiinije icano finijirahi. Jaanoti taaji sicamañovi fatyejitihi.

³⁴ Jaanegui mehesicini, iimitinofeedeni amiihai jeebii kuhufetedino, guirihicavono jiinije busumije imoyiici icano guinodi tufucu amiihaivi mehesicinitinaaca gasedino, ³⁵ amiihaihallivi tacuraba gaajaciratino aacotonicibadi. Jilli tufucu gaseji fahigova jiinjehalliri iicamohallivi. ³⁶ Jaanegui mihimibaicnicu. Jaamoro fahijjivaro Moocaanima mihiimaa, paryi jino iicajinoti mataajaji. Jaamo uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo imefeenevi mihifeteji, nooboro.

³⁷ Jaabo Jesu cuuje templojafaño jiibeguehicaubo. Jaanoti mihijicuudi Olivohono iicagajjaago ofooboro tahi icahicaubo. ³⁸ Jaanaa miyaminaa fucugayiro templojafaño gasehicaui diiboco iguubuniciqui.

Jesuco Igujeniqui Omoonino.

(Mt 22.1-5, 14-16; Mr 12.1-2, 10-11; Jn 12.45-53)

22 Jaanaaca ijicutama achahano maahunoco amachufino Pascua jiibaimo fiiticuunaaca, ² sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo moonihicaui: ¿Milliti fine magaicaauji? noomoro Jesuco igaicaauqui. Jaarumo miyaminaaco iguihicaui.

³ Jaanaa Satanas jicafutuuhi Juda Iscariote jeebiifaño Jesu minisuminaa fahuseeci motihaiti miimisiici icamoobofaño. ⁴ Jaaboro sacerdotemi aivojito, temploja aivojito icamojaago ufuuboro diitoma iimaatuubo Jesuco diitoco ihaciqui. ⁵ Jaaneri imo imo iicaumoro diibo Judaco nihibamico

aciguumo. ⁶ Jaanegui: Jii, unuuboro ticovaubo iguiinuubo, ¿milli fine diiboco diitoco aciji, miyaminaa chahanaaca? nooboro.

Aivojiiho Niinoono Amachuuno.

(Mt 22.17-29; Mr 12.12-25; Jn 12.21-30; 1Co 12.23-26)

⁷ Jaanaa ijuurisutama achahano maahunoco amachufino jiiibaimo icacuuhi Pascua ovejaco agaicaaujifucu. ⁸ Jaanaa Jesu galluuhi Pedro, Jua icamisico: Pascua machutaaco mohime mihimibachuto, nooboro.

⁹ Jaanegui diitisi dilluuhi: ¿Conoovi diimeguehi mihimibachunoco? noomisiro.

¹⁰ Jaanegui Jesu iimusuuhi: Cuumivi mihifotoodi saafiico mahatyimeji iciñuuri nifaihuco asatyoooboco. Jaabo dojicuti mofoo iijafaño. ¹¹ Jaamisiro toojao aivojiihoco monoo: Mohaivojiiho jilli neehi: ¿Comecufañoo tajiibogominaama Pascua machutaaco machuji? noobo, noomisiro.

¹² Jaadi amiisico iifusujiiho iguiramecu, caamovohi iicamecu, imibachucinicumecuco. Jaamecufañoo meheetavo mamachuqui, nooboro.

¹³ Jaanegui ufuumisi paryi Jesu unuubadi icanoco aatyimeumisiro toonovi Pascua machutaaco eetavuui.

¹⁴ Jaanaa amachucuujiidi Jesu iminisuminaama casiivuui imachuqui.

¹⁵ Jaanaa Jesu diitoco nuuhi: Guiraacani imeguehi, amiihaima Pascua machutaaco amachunoco iguijevecuujiino imega. ¹⁶ Amiihaico neehi: Siino Pascua jiiibaimo machuco machucuujiitih. Jari siino Moocaani aivojifaño meheetavoodi, ¹⁷ nooboro ihadutahilluco agaayiciuboro Moocaanima iimaaubo. Jaadi nuubo: Jinooco mihicimoro mihifocasi ¹⁸ amiihaico neehi: Jisumitiro siino aducujitih baacufaihuco Moocaani aivoji agasetinohachuta, nooboro.

¹⁹ Jaadi imaahuco agaayiciuboro Moocaanima iimaaubo. Jaadi iquisicuuboro diitoco aciubo jilli nooboro: Jino tafi amiihaihallivi aaciacafetjino jilli momooni. Jaamo uco jabajeetimo mihicahi, nooboro.

²⁰ Jaanaa amachuunobuunati tolliro ihadutahilluco agaayiciuboro nuuhi: Jihillu bohono iiji iicajinoco tatyijeheri eetavono tatyijoho amiihaihallivi agañiicafotono.^o

²¹ Jaarunaa jino amiihaiti uco aacjiiho igaicaauqui tacojiri icahi.

²² Jaarunaa uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo uuditit unuucuubadi feehi. Jaarunaa idaasucani iicajiiho uco aaciibo, nooboro.

²³ Jaanegui ticovaumo idillucasiumo: ¿Cajaanii fine aacjiiho? noomoro.

¿Cajaaniji Fine Imiyaabo? Noocasiumo.

²⁴ Jaanaa ijiibogominaa noocasihicauhi: ¿Cajaaniji miihaiti imiyaabo? noomoro. ²⁵ Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Siicumijeeto judiomi iicatimo aivojito idaasugotimo sefano tajiibanicihi. Jaamo diito aivojitoco imihusefimo, noonicimo. ²⁶ Jaanoti amiihai tolli mihicajitih. Jaanoti siibadiro amiihai mihicaji, amiihaifañoti imiyaaboti iicaqui jilli saatoho jeecivominaafiti miminifeteji. Jaabadiro atajiibaabo jeecivominaafiti minifeteji. ²⁷ ¿Nacu, miijoho imiyaabo, acasiivooboro amachufiibo, nacu jeecivefiibo? ¿Eti acasiivefiibo? Jaarunaa uujoho amiihaifeeneri icahi jeecivominaafibadi.

o 22.19, 20: Sahaamefaño samañoviro ficuumo. Versiculo 19 nijeque, bu versiculo 20 iicanoco ficuutimo.

²⁸ Amiihai uuma mihicafihí uco inisunehejefañodi. ²⁹ Jaanegui uujoho amiihaico aivojico aciji uco guihirubi aacihinibadi. ³⁰ Jaamo mamachuhi, mahaduhi icano uuma jahigo tahaivojifaño. Jaamoro aivojiibo icagafaño macasiivomoro matajiibahi Israel cuumino fahuseeci motihaiti miicumiiici icanohallivi, nooboro.

Jesu Neehi Pedro Diiboco Utuunamaajinoco.

(Mt 22.31-35; Mr 12.27-31; Jn 12.36-38)

³¹ Jaaboro nuubo Aivojiibo: Simon, Simon, mehesicini jino Satanas amiihaico idillunoco siinoco agañunicibadi idaasuno amiihaico igañucuqui. ³² Jaarunofaño uujoho Moocaanima dihallivi iimaahi dimiyaavogo iiti finitino iicaqui. Jaabo ijoho siino imiyaavogodi dinahabomico quehecutusu, nooboro.

³³ Jaanegui Simon diiboco nuuhi: Aivojiibo imibaicinicuuhi iima civojafaño feequi, iima guijevequi icano, nooboro.

³⁴ Jaanegui Jesu diiboco nuuhi: Pedro ico neehi: Jisumiro catava ojitiibaacaro mifococi, safo icano uco tuunamaajiji; uco gaajaruubo, nooboro.

Idaasuno Iicajino.

³⁵ Jaadi Jesu diitoco nuuhi: Amiihaico dureecuma, nihibamima, lleegucuma, tihaijaajema icano masatyedino, nooboro agalluusumi: ¿Nacu fanoova amiihaidi cuujiivaachuuhi? nooboro.

Jaanegui diito: Chahano, nuuhi.

³⁶ Jaanegui diitoco nuubo: Jaanoti jisumi tolli icatino dureecuma, nihibami lleegucuma icano mihicaabo masaty. Jaanoti aamigama machahaabo amiihai caamoojaco manaajemere aamigati mihici. ³⁷ Amiihaico neehi: Uuti Caatinihaamefaño jilli onoono icaji: Iimitimofeenevi ficucafeteejiibo, onoono, paryi uuditi onoono tolli icaji, nooboro.

³⁸ Jaanegui diito nuuhi: Aivojiibo, miigaacima mihicahi, noomoro. Jaanegui diibo nuuhi: Toonovirucu, nooboro.

Getsemani Onoomañovi Jesu Moocaanima Iimaahi.

(Mt 22.36-46; Mr 12.32-42; Tolliro meeci Heb 5.7-8)

³⁹ Jaadi Jesu toonoti fuuhi Olivohono icagajijaago iicanicibadi. Jaaboma ijiibogominaa fuuhi. ⁴⁰ Jaamo tomanovi iifutuudi diitoco nuubo: Moocaanima mihiimaa, iji inisunofaño mahaquetedino, nooboro.

⁴¹ Jaadi Jesu diitoti sihigovi fuuhi guiisibaco maganicarunohachuta. Jaaboro memuiivuubo Moocaanima ihiimaaqui. ⁴² Jilli nooboro: Guihi, idiimogohachiji jino idaasuno iicajinoti uco taajasu.^p Jaaruno uujoho iimogobadi icatino, jaafa ijoho idiimogobadiro icano, nooboro.

⁴³ Jaanaaca diibojaago Moocaani tomominaafi niquejefañoti sauhi diiboco isefatusuqui.^q ⁴⁴ Jaabo sihidiro iidaasuvooboro Moocaanima quehecuno iimaahicaubo. Jaanaaca ituga jinijehallivi aquetehicauhi tiijoho ocooyinobadi.

⁴⁵ Jaabo Moocaanima ihiimaanoti agañiivuuboro ijiibogominaajaago fuuhi. Jaamo ihidaasuri cigacuumoco atyimeteubo. ⁴⁶ Jaanegui diitoco nuubo: ¿Collíhi micigahi? Magañiivomoro Moocaanima mihiimaa iji inisunofaño mahaquetedino, nooboro.

p 22.42: Griego iijiri: jihidaasuhilluco uuti buhigovi denesu, noono.

q 22.43, 44: Sahaamefaño toversiculonoco ficuutimo.

Jesuco Isisimoro Satyomo.

(Mt 22.47-56; Mr 12.43-50; Jn 12.2-11)

⁴⁷ Jesu ihiimaanaacaro sihidi miyaminaa gaseuhi. Jaamoco siiguubo Juda onoobo Jesu jii bogominaati fahuseeci motihaiti miimisiicidimo icahicaurumoobo. Jaabo Jesujaago fiitivuuhi diiboco ininiiciqui.

⁴⁸ Jaaboco Jesu nuuhi: ¿Juda, tolli ininiiciiboro Miyaminaafibadi Ifiivuboco daacihí? nooboro.

⁴⁹ Jaabo Jesuma iicaumo tolli iicanoco aatyimeumoro Jesuco dilluuhi: ¿Aivojiibo, aamiganeri diitoco momooniji? noomoro.

⁵⁰ Jaamoti saafi sacerdotemi jeecivominaafico omoonubo buiyaacuuihí imiyanaago nijimeehuco. ⁵¹ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: Musuufenicu jaafa icacuumo, nooboro sacerdote jeecivominaafi nijimeehuco ududiicuneri buheesuubo. ⁵² Jaaboro sacerdotemi aivojito, temploja aivojito, quillahuto icamo igaiyiiciqui asaumoco nuubo: Taticovodi amiihai masaahi aamiganoma, cudaahenema icano nanivaminaafico mihicanicibadi. ⁵³ Amiihaifeeneri fahijivaró templojafaño icahicarahi. Jaaruuboco uco magaayicihatíhi. Jaarunaa jisumi amiihai imitiminaa tolli momoonicíhi jino icivono mityaguino, nooboro.

Pedro Jesuco Tuunamaaiuhi.

(Mt 22.57-58, 69-75; Mr 12.53-54, 66-72; Jn 12.12-18, 25-27)

⁵⁴ Jaasumiro Jesuco agaayicumoro satyuumo sacerdotemi aivojiibo ijajaago. Jaabo dojicuti Pedro tehesinoti iifiniciiboro feehicauhi.

⁵⁵ Jaamoro ihaivojiibo iija goohasifeenevi ciijigaico eebasuumoro casiicamaaiumo. Jaamofeenevi tolliro Pedro casiivuuihí. ⁵⁶ Jaaboco jeecivominaago ciijigaijinivi giciniiboco guenene ihiiifiniciugoro nuuhi: Jaani tolliro diiboma icahicaabo, noogoro.

⁵⁷ Jaarunaa Pedro utuunamaaibo nuuhi: Gaigo, uujoho diiboco gaajatíhi, nooboro.

⁵⁸ Jaanobuunati tolliro saafi diiboco aatyimeuboro diiboco nuuhi: Híjoho tolliro diitoobo, nooboro.

Jaarunaa Pedro diiboco nuuhi: Chahano, uujoho diitoobo icatíhi, nooboro.

⁵⁹ Jaadi sano nihiba oovobuunati saafi diiboco jenaauhi jilli nooboro: Jaani miyaano diiboma icahicahiniibo Galileaooobo iicamaño, nooboro.

⁶⁰ Jaanegui Pedro nuuhi: Chahano, uujoho gaajatíhi ijíjoho toono onoonoco, nooboro.

Jaasumiro Pedro ihiimaanaaca catava ojiuhi. ⁶¹ Jaanegui Aivojiibo Jesu Pedrojaagovi iminifutuuboro diiboco meeciubo. Jaaneri Pedro esafutuuihí Aivojiibo Jesu diiboco: Jaachijí catava ojitinaacaro mifocó, safo icano uco tuunamaaiji, nooboro unuunoco. ⁶² Jaaboro Pedro ufuuboro sihidi aivono taauhi.

Jesuco Edejecuno.

(Mt 22.67-68; Mr 12.65)

⁶³ Jaanaa Jesuco utuumuumo diiboco edejecuumoro aamiuhi.

⁶⁴ Ihaalliinoco gaachehubaryuri isiyaacuumoro ihimeque gabacuhicauhi: Gaajaci. ¿Naa miíjoho íco aamihi? noomoro ⁶⁵ famaño vaje diiboco iibahicaumo.

Jesu Fagominaa Imegavi Icauhi.

(Mt 22.59-66; Mr 12.55-64; Jn 12.19-24)

⁶⁶ Jaanaa eseseveudi igaivuumo judiomi quillahuto, sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo. Jaamoro Jesuco satyuumo fagominaa imegavi. Jaamoro Jesuco dilluumo: ⁶⁷ Miihaico dinoo, čnaa miya iijoho Cristo? noomoro.

Jaanegui diitoco iimusuubo: ¿Amiihaico jiihi, nuuruva nacu mimiyaaveguejitrarahi? ⁶⁸ ¿Jaanoti amiihaico nuuruva nacu uuma mihiimaanoco mihimeguejitrarahi, uco misinaayujitrarahi icano?^r ⁶⁹ Jisumitiro uujoho Miyaminaafibadi Ifiivuubo giciniiji Moocaani imityaabo miyanaagonovi, nooboro.

⁷⁰ Jaanegui diiboco famooro dilluumo: Jaanegui, ¿iijoho Moocaani Seemene? noomoro.

Jaanegui Jesu diitoco nuuhi: Jiihi, amiihai monoobadi, nooboro.

⁷¹ Jaanegui diito nuuhi: ¿Collihi bu sita onoonoco mihimeguejitrarahi? Miihairyo muguubucuuhi iijiri onoonoco, noomoro.

Jesu Pilato Imega.

(Mt 22.1-2, 11-14; Mr 12.1-5; Jn 12.28-38)

23 Jaamo famooro agañiivuumoro Jesuco satyuumo Pilato imegavi. ² Jaamoro ticovaumo diibohallivi ihiimaamo: Jaanico miihai mahatyimehi, muucuumico ñaaisuuboco. Jaaboro neehicaabo: Cesarco impuestoco majaadudino uujoho Aivojiibo Cristo icahi, neehicaabo, noomoro neehicaumo.

³ Jaanegui Pilato diiboco dilluui: ¿Naava iijoho judiomi Aivojiibo? nooboro.

Jaanegui Jesu diiboco iimusuuhi: Jiihi, iijoho toono onoobadi, nooboro.

⁴ Jaanegui sacerdotemi aivojito, miyaminaa icamoco Pilato nuuhi: Jaanivi iimitinoco aivo atyimetihí, nooboro.

⁵ Jaarunaa diito janaanici nuuhi: Paryi Judea jiinije miyaminaaco ñaaisuhicaabo ijiibegueri Galileavi iticonihiniibo, juu icacuui, noomoro.

Jesu Herode Imega.^s

⁶ Jaanoco Pilato uguubuuboro dilluui: ¿Nacu diibo Galileaoo? nooboro. ⁷ Jaanegui diiboco: Jiihi, unuunegui Jesuco galluubo Galilea aivojiibo Herodejaago tusumi Jerusale cuumivi agasebojaago. ⁸ Jaabo Herode Jesuco aatyimeuboro imo imo minifutuuihi siicijetiro Jesuditi ihiimaanoco guubuhicaubo. Jaaboro diiboco imeguehicaubo aatyimeneque sihidi ejeevanoco Jesu omooninoco ihatyimequi. ⁹ Jaaboro Jesuco sihidi diluhicaubo. Jaarunaa Jesu diiboco iimusuutihí. ¹⁰ Tolliro tomañeri icaumo sacerdotemi aivojito, caatiniminaa icamo diiboco iguijenisuqui mityano iimaahicaui. ¹¹ Jaanegui Herode ihamocasiminaama diiboco: Jilli miihiifoobo, noomoro imitino mooniumo. Jaamoro diiboco edejecumo aivojiibo gaachehubadi iimichehufañó jiihacuumo. Jaaboco dojicuviro Herode Pilatojaago galluui. Jaasumiti jari Herode Pilatoma imitocasiuhi. ¹² Jaanoti iticoni jiihevecasihicaumisi.

r 22.68: Sahaamefaño: uco misinaayujitrarahi, onoooco ficuutimo.

s 23.6: Herode Antipa onoooco. Meeci Lc 3.1

Jesuco Igaicauqui Unuucuuno.

(Mt 22.15-26; Mr 12.6-15; Jn 12.39-19.16)

¹³ Jaanegui sacerdotemi aivojito, tuucuumi aivojito, miyaminaa icamoco Pilato igaiyiiciuhi. ¹⁴ Jaaboro diitoco nuuhi: Amiihai jaanico tajaa misivahinihi: Miyaminaaco ñaaisuubo, noomoro. Jaaboco imino dilluccuurahi amiihai imefeenevi. Amiihairyo magajacuuhi diibediti: Imitiibo, noomoro monoonoco aatyimetinoco. ¹⁵ Jaabadiro bu Herode iimitinobaaco aatyimetiibo siino tajaa sivasuuhi magaaja milliti bu miguijenijirahi. ¹⁶ Jilli ahaamiiboro diiboco sinaayuji, nooboro.

¹⁷ Jaabo Pilato jiiibaimosumi saafi civojaminaafiti sinaayuujirahi miyaminaaco imono icasuqui. ¹⁸ Jaarunaa famooro sano sefano neehicauhi: iDiiboco guijeni! iBarrabacoro sinaayu! noomoro.

¹⁹ Jaabo Barrabaco civojaaniumo tuucuumi miyaminaaco aivojitohallivi añaaisuuneguiiha, tolliro bu saatohoco agaicaauneguiiha icano.

²⁰ Jaarunaa Pilato Jesuco isinaayunoco iimuguuboro siino miyaminaama iimaauruubo. ²¹ Jaarunaa diito janaanici sefano nuumo: iImohobujehallivi tetecu! iTetecu! noomoro.

²² Jaarunaa siino Pilato diitoco nuuhi: ¿Nacu, jineje iimitinoco mooniibo? Diibovi atyimetih iimitinoco toonohalliti agaicaaujirunoco. Jilli ahaamiiboro diiboco sinaayuji, nooboro.

²³ Jaarunaa diito jenaauhi idillumo sefano noomoro: Imohobujehallivi itetecuqui diito sacerdotemi aivojito iicamo sihidi ocoovadiinamaaiumaño diito iiji diibohallivi fatyuumo. ²⁴ Jaanegui Pilato nuuhi: Diito onobadi imooniqui. ²⁵ Jaaboro sinaayusuubo civojaminaafico diito idilluuboco añaaisuunoti, agaicaaunoti icano icivojaaniuboco. Jaaboro Jesuco diito usefano jeevesuubo diito iimuguubadi imooniqui.

Jesuco Etetecuuno.

(Mt 22.32-44; Mr 12.21-32; Jn 12.17-27)

²⁶ Jaamoro Jesuco itetecuqui satyuumo. Jaanaaca saafi Cirene cuumioobo Simon onobo buhigoti asauboco agaayicumoro iguijeve imohobujeque iibusuumo Jesu dojicuti isatyequi.

²⁷ Jaabo dojicuti sihidi miyaminaa feehicauhi. Jaamofenedi sihidi gaigoomi taamoro gaibacasimoro feehicauhi diibo idasuri. ²⁸ Jaamoco Jesu emeeçuboro diitoco nuuhi: Jerusale gaigoomi, uuri mataajirahana. Amiihaihalliviro mataa, amiihai seemehallivi icano ²⁹ ufucu gasejifucu: Imicani icamo achibami, eseemevatatino jeebiino, iisutino mifañoono icano, meneejifucu. ³⁰ Jaasumi miyaminaa ticovaji onoomo: Ifagajino mohallivi daacoto, ifabaino mohallivi fabaavo, noomoro. ³¹ Jaamo imihuseemeque jilli omoonino idasurahi. Jaarunofaño fine imitinoco eheetavomoco janaanici idasuno mooniji, nooboro⁴

³² Jaamo bu, tolliro satyuumo miimisiici nanivaminaatisico Jesuma sano igaicauqui. ³³ Jaamo ifutuuhi nigaiapaajebai onoomañovi. Jaamoro tomañovi Jesuco tetecuuno. Tolliro nanivaminaatisico imiyanaagonovi saafi, inaninaagonovi saafi icano tetecuuno. ³⁴ Jaanaa Jesu nuuhi: Guihi, diitohallivi jino omoonino jaadabadi iicanoco ficuudino, jilli gaajatimo omoonimaño, nooboro.

t 23.17: Sahaamefano toversiculoco ficuutimo.

u 23.31 Griego iijiri: imoho buheeruhoco jilli omoonino. Jaanegui fine millijiru uchuumucuuhoco, noono.

Jaanaaca amocasiminaa Jesu gaachehuhallivi suerteque eetavuumo: ¿Naa miijoho iciji? onoomaño. Jaadi ifocasiumo. ³⁵ Jaanaa miyaminaa diiboco ihaivojitoma ihiiifinimoro dejecuhicauhi: Sitaaco taajasuubo; Eneecata jisumi jaafa iinoro taajaabo miyaano Cristo Moocaani iiciubo iicahachijji, noomoro.

³⁶ Tolliro amocasiminaa edejecumoro diibovi ifiitivomoro idicuno vinoco diiboco isuurahi. ³⁷ Jaamoro diiboco neehicaumo: Miyaano iijoho judiomi Aivojiiho idiicahachijji, iiro difiico taajasu, noomoro.

³⁸ Jaabo nigaihallivi ficuumo acaatiniumoro' JAANI JUDIOMI AIVOJHBO, onoonoco.

³⁹ Jaanaa saafi nanivaminaafi saanaagonovi etetecuciniubo Jesuco iibahicauhi: Miyaano iijoho Cristo idiicahachijji iiro difiico taajasu, tolliro bu misico taajasu, nooboro.

⁴⁰ Jaarunaa saafi diiboco iibauhi: ¿Aivo iijoho Moocaanico ñihicugotih, tobadiro ico omooninoco gaajatiibo? ⁴¹ Misico naha jino miyaanohalliti jilli moonimo, miyaano imitino momooniuno jaadaco mihicichi. Jaanoti diibo aivo imitino moonitiruubo, nooboro.

⁴² Jaadi Jesuco nuubo: Jesu, dihaivojivi idiifotoodi uco desafoto, nooboro.

⁴³ Jaanogui Jesu diiboco nuuhi: Miyantiro ico neehi: Jaachijiro iijoho uuma diicaji imimañovi Moocaanico imiyaavogomo ofoomañovi, nooboro.

Jesu Iguijeveuno.

(Mt 22.45-56; Mr 12.33-41; Jn 12.28-30)

⁴⁴ Jaanaaca gadiciiba mihicacuui. Jaarunaa paryi jiinije civono minifutuui; jaano jari imohonohalliti nihiba icaaberi seseeteuhi. ⁴⁵ Jaano icivutuusumi nihiba jabaavuui. Jaanaaca temploja ofoboociniuchehu gaachehubaryu tyigaba feenedi gallivuui. ⁴⁶ Jaanaaca Jesu gaihivuui: Guihi, dihusefano tagajaco gaayici, nooboro chuumucuubo.

⁴⁷ Jaanoco romanomi amocasiminaa aivojiiho tonehejeque aatyimeuboro Moocaanico imuubo: Miyaano jahi jaani imihuseebe, nooboro.

⁴⁸ Jaanoco bu tolliro miyaminaa aatyimeumoro fuuhi iciiidigameehuco aamimoro, sihidi idaasuneguiha. ⁴⁹ Jaanoti paryi Jesu gataavominaa, tolliro gaigoomi Galileati diibo dojicuti asaumo icamo icaui tehesinoti tonehejeque ihiiifiniciumo.

Jesuco Iciiuno.

(Mt 22.57-61; Mr 12.42-47; Jn 12.38-42)

⁵⁰ Jaanaa icaubo saafi iimihuseebe imitino iicatatiibo Jose Arimatea cuumioobo onoo Judea jiinjeri iicacuui. Jaabo judiomi fagominaatiobou. ⁵¹ Jaabo Jose Moocaani aivoji asaajinoco teemehicaubo. Jaamaño paryi fagominaa omoonunofaño icautiibo.

⁵² Jaaboro Pilatojaago ufuuboro diiboco Jesu ifiico dilluubo. ⁵³ Jaadi Jesu ifiico ihimohoti initusuuboro gaachehuri iimibociuboro cihoji guisigajifaño eseediuhojifaño ciubo bohoji mihihiñooba iciaurautihojifaño. ⁵⁴ Jaano sifucuti jaguisi iicacuujineguiha tufucuri imibaivucuumo.

⁵⁵ Jaanaaca Jesuma Galileati asaumo ufuumoro Jesuco iciiunoco meecituui. Jaamo imino atyimeuhi diibo ifi aacaumañoco. ⁵⁶ Jaamo iijanojaa ufuumoro facicifaihuno, bu facici diiribano icanoco iimibaivucuumo.

Jaamoro jaguisifucu jaguisiumo Moise tajiiba onobadi.

v 23.38 Sahaamefano janaanici jilli ficuumo: griego ijiri, latin ijiri, hebreo ijiri icano, onoonoco.

Jesu Siino Ubuheeteuno.

(Mt 22.1-10; Mr 12.1-8; Jn 22.1-10)

24 Jaanaa ajaguisiuno sifucuti gaigoomi ciconotiro fuuhi Jesu ciihojijaago ifacicinoco iimibachuunoma^w ² Jaamo ifutuumo atyimeuhi toojico afabaacuuba iguiisiba sihigovi icacuubaco. ³ Jaamoro toojifaño ufuumo Aivojiiho Jesu ifiico atyimecuutihi. ⁴ Jaaneri iigutumoro: ¿Milli momooniji? noocasiumo. Jaamo atyimeuhi miimisiici gaifimisi diito cojivi julleecinimisico aricunoono gaachehunofaño jicucuucinimisico. ⁵ Jaamisiti iigutumoro guinovi jiinjehallivi javucamaaiumo. Jaamoco diitisi nuuhi: ¿Collíhi amíhai ubuheetecuuboco iguijeveme iicamañoco miguiinehi? ⁶ Jineeri chahacuubo, buheetecuubo. Mehesafoto Galileari iicausumi amíhaico unuunoco: ⁷ Miyaminaafibadi Ifiivuuho acicafeteji imiti miyaminaa usefaño. Jaaboco imohovi tetecujimo. Jaaruubo mifucuci, safucu icanoti siino buheeteji, unuunoco, noomisiro.

⁸ Jaanegui tofigeje esafutuuhi Jesu unuunoco. ⁹ Jaamo iciihojijaagoti uhuumimoro paryi toonoti jiihogovauhi Jesu minisuminaaco fahuseeci motihaiti saafi idiimoco, tolliro paryi saatothoco icano. ¹⁰ Jaanoco Jesu minisuminaaco jiibuguumo Maria Magdalena onoo, bu Juana, bu Maria Jacobo seeji, bu saafigueje icamo. ¹¹ Jaarunoco Jesu minisuminaa: Jilli fine jeegavomo, noomoro miyaavuguutimo.

¹² Jaarunaa Pedro fuuhi ijinafatyuuboro Jesu ciihojijaago. Jaaboro idijiivuuboro toojifañoco emeeciubo atyimeuhi tochehuri iminiuchehu uufocori acaunoco. Jaaneri ajabafitiuuboro uumiubo dojicuviro iijajaago.

Emaus Onoocuumi Jiihaijaago.

(Mr 12.12-13)

¹³ Jaanaa tufucu diitoti miimisiici fuuhi Emaus onoocuumijaago; Jerusaleti once kilometrohachuta iicacuumijaago. ¹⁴ Jaamisi ufuumisi paryi tooneri iimaamisiro feehicauhi. ¹⁵ Jaamisiro ihiiamaamisiro dillucasihicauhi. Jaanaaca diiboro Jesu diitisijaa asaaboro diitisima fuuhi. ¹⁶ Jaaboco atyimecuurumisi gaajahicautihi Jesu iicanoco. ¹⁷ Jaanegui Jesu diitisico dilluui: ¿Jinejeque midillucasihicahi jiihairi mofoomisi? ¿Collíhi idasano mihicahi? nooboro.

¹⁸ Jaanegui diitisiti Cleofas onoo iimusuuhi: Paryi miyaminaa gaajahi Jerusalevi jisumiro iicahininoco. Jaanoti ijoho idiiboro tuucuumiri diicaruubo gaajatíhi.

¹⁹ Jaanegui diitisico nuubo: ¿Nacu milli icahinino? nooboro.

Jaanegui diiboco nuumisi: Eti bu Jesu Nazareooboco omoonihininoco; Jaabuu Moocaani iimaaminaafi, paryi miyaminaa imefeenevi, bu Moocaani imefeenevi ihiiamanoti, bu paryi omoonihicahininoti icano sihidi ejevahiniiboco. ²⁰ Jaaboco sacerdotemi aivojito, mohaivojito icamo diiboco agaayicihinimoro acihinihi: Imino diibo iguijeveme, noomoro tetecusuumo. ²¹ Jaanoti miihai metemehicaurahi Israel jiinjeminaaco itaajasuqui. Jaarunaa paryi tolli omooninobuunati jino mifucuci, safucu icano mihicacuui. ²² Jaarunaa miihaiti saatoho gaigoomi fucuro diibo ciihojico emeecieme miihaico igutusuhi, ²³ toojifaño diibo

w 24.1 Sahaamefaño janaanici jilli ficuumo: Jaamoma tolliro saatoho gaigoomi fuuhi, onoonoco.

iffico aatyimetineguiiha mihaico jiiibogovahi Moocaani toomominaaco aatyimeme diitoco: Jesu buheehi, onoonoco mihaico ijiiibegueneri.

²⁴ Jaaneguiiha mihaiti saatohe toojico emeejijeme gaigoomi onobadi icanoco atyimehi. Jaarumo Jesuco atyimetihii, noomiro.

²⁵ Jaanegui Jesu diitisico nuuhi: iGaajaticanimisi, fine amiisi goovaticani mimiyaaveguehi Moocaani iimaaminaa unuunoco! ²⁶ ¿Nacu iticoni jinehejeri idaasuno icajitiruubo Cristo ihaivojifaño efeejino imega? nooboro. ²⁷ Ticoniubo paryi Caatinihaamefaño diibediti ononehejeque diitisico ijiiibogoo Moise aameneti iticoniubo paryi Moocaani iimaaminaa aamenevi imivusuubo.

²⁸ Jaamo tuucuumivi iifutucuuneguiiha Jesu sanoticovoro fatyuujiirahi.

²⁹ Jaarunaa diitisi diiboco fiitihicauhi: Misima jinooviro fitafoto mihijicuuhi civucuuno, noomiro.

Jaaneguiiha Jesu fitafutuuhii diitisima iicaqui. ³⁰ Jaadi imachuqui diitisima acasivuuboro imaahuco agaayiciuboro toonohallivi Moocaanima iimaauubo. Jaadi iquisicuuboro diitisico aciubo. ³¹ Jaasumi jari diitisico ihaalliino imino faayacafutuuhii. Jaadi jari diiboco gaajaciumisi. Jaarunaa diitisi imefeenevi cuucahacho minifutuubo. ³² Jaanegui diitisi noocasuihi: ¿Eti miyaano mojeebiino imono icahicahinihi jiihairi masaasumi Caatinihaamefaño ononehejeque misico jiiibogoooro asaahicasumi? noomiro. ³³ Siino gueneene icatimisiro uumicuumbisi Jerusalejaago. Jaamisi atyimeuhi Jesu minisuminaa fahuseeci, siino saafi icamo saatohe igataavominaama igaicnimoco. ³⁴ Jaamo diitisico nuuhi: Miyaano Aivojiiibo siino buheetecuuhii. Jaaboco Simon atyimecuuhii, noomoro.

³⁵ Jaanegui diitisi diitoco jiiibuguuhii jiihaivi diitisima iicaunoco, diitisima maahunoco iquisicuhinisumi diiboco agaajacihininoco icano.

Jesu Ijiiibogominaavi Jafeveuhi.

(Mt 22.16-20; Mr 12.14-18; Jn 22.19-23; Hch 1.6-9)

³⁶ Jaamo tonehejeri ihiimaahicaunaaca Jesu diitofeenevi ujulleveuboro diitoco dilluuhii: Sajeebii mihica, nooboro.

³⁷ Jaaneri sihidi iigutumoro esamaaiuhi: Fine ijico mahatyimehi, noomoro. ³⁸ Jaarunaa Jesu diitoco nuuhi: ¿Collihii mihiguetehi? ¿Collihii uco amiihai jeebiifañoti mimiyaavogotihii? ³⁹ Eneecau tahuseneque, tatyihaiñooco icano memeeeci, uujoho diiboro. Uco mududiicimoro, memeeeci; ijii ihuucuma, ibacima icano chahahi jino uujoho iicaaboco mahatyimebadi, nooboro ⁴⁰ diitoco ihusene, itihaiño icanoco iifusuubo.

⁴¹ Jaarunaa diito imo imo iicaumoro ajabafituumoro imiyaavugutumoco Jesu nuuhi: ¿Naa machutaama mihicahi? nooboro.

⁴² Jaanegui diiboco taavaabo gaaruhaico aciumo^x ⁴³ Jaanoco agaayiciuboro diito imefeenevi duubo. ⁴⁴ Jaaboro diitoco nuubo: Jillii iicajinoco amiihaima iicausumi amiihaico nuuhi: Uuditi Moise aamefaño, Moocaani iimaaminaa aamenefaño, Salmo aamefaño icano onoono icaji, nuuhi.

⁴⁵ Jaaboro diitoco Caatinihaamefaño onoonoco gaajasuubo. ⁴⁶ Jaaboro diitoco nuubo: Jillii noonoro caatinicinino, Cristo guijeveji. Jaaruubo mifucuci, safucu icanoti siino buheetejiibo. ⁴⁷ Jaabo momofeenedi fahigova jiinije miyaminaaco mijiiibegueji Jerusaleti miticonimo amiihai

x 24.42 Sahaamefaño janaanici jillii ficuumo: iimihu gaami icanoco, onoonoco.

eedeehimitihififico mejeevesucu amiihai imitico ibuusuqui. ⁴⁸ Jaamo amiihai maatyimemere jinooco mijiiibeguejimo. ⁴⁹ Jaamo magaaja, uujoho amiihaihallivi galluuji Guihirubi unuunoco. Jaanegui jiicuumiti buhigovi mefeeditino niquejefañoiti mitya asaanoco magaayicitinohachuta, nooboro.

Jesu Niquejefaño Ofoono.

(Mr 12.19-20; Hch 1.9-11)

⁵⁰ Jaaboro Jesu diitoco tuucuumiti sihigovi satyuubo Betania cuumi fiitino. Jaaboro diitohallivi ihuseque agañiiyiciubo diitoco imino nuubo. ⁵¹ Jaasumiro diitoti caamovi diiboco satyuumo niquejefaño. ⁵² Jaaboco diito iimumoro Jerusale cuumijaago imo imo uumiumo. ⁵³ Jaamoro templojafaño icahicaumo Moocaanico imomoro. Fine.